

Ilustrirani časopis Udruge bunjevačkih Hrvata "Dužijanca" za kulturu življenja

REVVIJA DUŽIJANCA

Godina 2
ožujak 2016.
dvobroj 3/4

cijena 300 dinara

REVIJA DUŽIJANCA

REVIJA DUŽIJANCA 3-4/2016.
Časopis Udruge bunjevačkih Hrvata DUŽIJANCA
za kulturu življenja

Godina 2
Ožujak 2016.
Broj 3 i 4

Nakladnik
Udruga bunjevačkih Hrvata DUŽIJANCA
Beogradski put 52, Subotica

Za nakladnika
Dr.sc. Andrija Anišić

Glavni urednik
Lazo Vojnić Hajduk

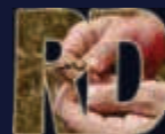
Uredništvo
Lazo Vojnić Hajduk, dr.sc. Andrija Anišić
Marinko Piuković, Zvonimir Perušić

Urednik Fotografije
Marinko Piuković,
Zoran Vukmanov Šimokov

Suradnici:
Alojzije Stantić, Branimir Kopilović,
Grgo Kujundžić, Kristijan Vojnić, Ljiljana Dulić,
Marin Skenderović, Nikola Perušić,
Senka Davčik, Stipan Vojnić

Redaktor i korektor
Zvonimir Perušić

Kompjutorska obrada i tisak
Printex/Subotica
Subotica 2016.

UVODNA RIJEČ

Kvaliteta života

Od kako je *svita i vika* ljudi su se kretali, selili po kugli zemaljskoj na ovaj ili onaj način. Tražili su uvjete za bolji život i sigurniju egzistenciju, tražili su način lakšeg preživljavanja. U počecima nastajanja ljudskog roda inicijator pokretanja ljudi bio je instinkt za preživljavanje, a danas su pokretači rat ili politički pritisak kojega vrše totalitarne vladavine u zemljama gdje žive.

U sadašnje vrijeme svjedočimo pokretu više stotina tisuća ljudi, dapače, nekoliko milijuna, koji hrle s Dalekog istoka prema Europi, prolaze kroz našu državu, pokraj nas, i traže novi i bolji način života negdje u Europi.

I mi smo nažalost u recentnoj prošlosti tu strahotu progona doživljavali na opipljiv način. Vidjeli smo, ili smo čak i bili sudionici takvih pokreta. Što reći na sve to osim: strašno.

No, manje strašno, ali ništa manje bolno je što još i danas gledamo odlazak naših mladih u svijet sa željom da osiguraju sebi život koliko toliko dostojan čovjeka.

Mladi odlaze. Zašto? Tjera ih želja za kvalitetnijim životom. Nitko ih ne primjećuje u našoj zajednici. Vodstvo zajednice u svom svojevrsnom totalitarizmu niti ih primjećuje, niti ima za njih plan i program za ostanak, ali se zato svesrdno zalažu za svoje vlastite pozicije.

UBH „Dužijanca“ i njeno vodstvo prate sva zbivanja oko nas, i ona globalna, a napose ona oko nas u našoj zajednici. Želimo da naša zajednica ima kvalitetan život. Nažalost, svojim djelovanjem u zajednici nismo u mo-

gućnosti biti učinkovitiji, jer oni koji drže poluge vlasti u zajednici bunjevačkih Hrvata, nas (Udrugu) na neki način uvijek zaobilaze ili ignoriraju. Tim činom ostavljaju naše ljude u dvojbi u opredjeljivanju. Naše aktivnosti ne žele primjećivati, a ova Revija Dužijanca je po njihovu mišljenju najgora stvar koja se mogla dogoditi u zajednici, a mi opet s Revijom želimo biti u kontaktu s našim ljudima. Mi nismo moćni niti to želimo biti, nismo pohlepni niti to želimo biti, ne želimo upravljati niti zapovijedati, ali želimo pružiti doprinos u svemu za što smo u mogućnosti i za čega smo sposobni, a odnosi se na bolji i kvalitetniji kulturni, religiozni, tradicijski i javni život u našoj zajednici. Naša pomoć i sudionništvo u ostvarenju tih ciljeva očito vođama zajednice nisu potrebni, jer nas ne primjećuju, s nama ne komuniciraju, niti žele imati s nama suradnju. Očividno njihovi planovi u zajednici nisu kompatibilni s našim. Nedostaje nam jedinstvo. Za nas u zajednici ne postoji oni i mi, postoji samo jedan interes u zajednici, a to je da svima bude dobro. Ne žalimo se, ne tugujemo, samo hoćemo reći da ovo ovdje izneseno nije izmišljeno, nego je puka realnost. Da nije tako možda bi i odlazak mladih iz zajednice bio manji i sporiji.

Dragi čitatelji, čitajte našu Reviju, pišite. Sve što je ovdje napisano i što je bilo napisano u prethodnim brojevima nije protiv nekoga ili nečega, nego je to za nas, za našu zajednicu, za boljitak u funkcioniranju i prepoznavanju pravih vrijednosti. Mi se moramo upoznati, osloboditi predrasuda, identificirati probleme, prestati šutjeti i tražiti rješenja za kvalitetniji život, jer samo tako možemo ostati i opstati u ovim prostorima.

Urednik

KAZALO

UVODNA RIJEČ

<i>Urednik</i>	
Kvalitetan život	3

TEMA BROJA I

<i>Anišić dr.sc. Andrija</i>	
Put do istinske sreće	6
<i>Lazo Vojnić Hajduk</i>	
Današnji je čovjek nesretniji od svoga prapretka	12
<i>AndroK(l)lo</i>	
Kulturom života podizati kvalitetu života	16
<i>LVH</i>	
Hvala ti bože, to je Dužijanca	20

TRADICIJSKE VREDNOSTI

<i>Lackovh</i>	
Dostojanstvo dužijance nikada ne smije doći u pitanje	22

INTERVJU I.

<i>Pripremio: Nikola Prušić</i>	
Intervju č.s. Silvana Milan	28
<i>Pripremio Lazo Vojnić Hajduk</i>	
Ljiljana Dulić	32

MLADI I BUDUĆNOST

Jasminka Vojnić Hajduk	36
Adrijana Krebs	38
Ervin Krebs	40
Ivana Vojnić	42

TEMA BROJA II

PRIZNANJA

<i>Nikola Perušić</i>	
Udruga Dužijanca dobila značajnu potporu	46
Adris donacija - priopćenje za javnost	
<i>Lazo Vojnić Hajduk i Kristijan Vojnić</i>	
Risarski salaš	50

SADRŽAJ PROGRAMA

<i>LVH</i>	
Dva vrha na brijegu etno baštine	56

IDEJE

<i>Lackovh</i>	
U funkciji razvoja održivog turizma	62

NOVINE

Turistički karavan	66
------------------------------	----

DUŽIJANCA 2015.

<i>Senka Davčik</i>	
Blagoslovom žita započela „Dužijanca 2015.“	70
<i>Senka Davčik</i>	
Priskakanje vatre	72
Tribina „Katoličko divojačko društvo i Dužijanca“	74
<i>Marinko Piuković</i>	
Takmičenje risara	76
Natjecanje u pucanju bičevima	80
Saziv okupio 44 sudionika iz Srbije i Hrvatske	82
SEOSKE DUŽIJANCE 2015 - Bajmak, Žednik, Tavankut, Mala Bosna, Đurđin, Mirgeš-Ljutovo	84

Djeca u Dužijanci	90
Izložba „S Božjom pomoći 2015.“	92
Prva nagrada za Margu i Tatjanu Lendvai	94
Dodijeljene nagrade zaslužnom pojedincu, instituciji i obitelji	95
Užitak u pjesmi, zvucima i ljepoti mladih	97
Nakon pogodbe – zdravica, glazba i igra	100
Kruna žetvenih svečanosti	102

TEMA BROJA III

<i>Pripremio LVH</i>	
Novi izazov za sve dosadašnje predsjednike	112

ŽIVOT

<i>Nikola Perušić</i>	
Lakše je izaći iz zatvora nego s groblja	118

MLADI

<i>Nikola Kujundžić</i>	
Savladavanje samog sebe	121

DUŽIJANCA 2016.

Plan programa „Dužijanca 2016.“	126
Održana redovita skupština UBH „Dužijanca“	128
Obnova strojeva	130
<i>Marinko Piuković</i>	
Risarski disnotor	132

TRIBINA

<i>Andrija Anišić</i>	
Nema povijesti dužijance bez Bele Gabrića	134
<i>Andrija Anišić</i>	
Veliki rodoljub, domoljub i svećenik	137

OPAŽANJA, KOMENTARI, RASPRAVE

<i>Nebojša Puhalak</i>	
Politička i finansijska osionost	150
<i>Stipan Vojnić</i>	
Kad ljigavci postaju biznismeni	154
<i>Zvonimir Perušić</i>	
Boljet će i patrona i marionetu	158
<i>Zvonimir Perušić</i>	
Hrvatska zajednica pred Rubikonom	160

SUPTILNA LJEPOTA NOŠNJE

<i>Marinko Piuković</i>	
Srebrne kopče i puca od zlata ili srebra	163

ETNO PABIRCI

<i>Alojzije Stantić</i>	
Praznovjerje bunjevačkih hrvata	168

LEKSIKON DUŽIJANCE

<i>Alojzije Stantić</i>	
Vozidba žita	172

PUT DO ISTINSKE SREĆE

Dr. sc. Andrija Anišić

U novije vrijeme puno se govori o kvaliteti življenja. Postoje mnoge studije koje se bave tom problematikom. Izrađeni su i tzv. Indikatori kvaliteta življenja koje se dijele na subjektivne i objektivne. Međutim, više se govori o onim objektivnim koje jedna studija svrstava na ovaj način: materijalno blagostanje (BDP), zdravlje (očekivani životni vijek), politička stabilnost i sigurnost (procjene političke stabilnosti i sigurnosti), obiteljski život (postotak razvoda), život unutar zajednice (u kojem stupnju se pohađaju crkvene aktivnosti, članstva u sindikatima, volontiranje), klimatske prilike i zemljopisni položaj, sigurnost posla (stopa nezaposlenosti), politička sloboda (procjene političkih i građanskih sloboda) i jednakost spolova (omjer prihoda muškaraca i žena).

Indeksi su izračunati za 111 država 2005. godine (Hrvatska je zauzela 46. mjesto, prvorangirana je bila Irska, a zadnja Zimbabve). U sklopu istraživanja utvrđeno je da su najvažniji prediktori kvalitete življenja: zdravlje, materijalno blagostanje, politička stabilnost i sigurnost te obiteljski odnosi i život u zajednici, a nakon njih klimatski uvjeti, sigurnost zaposlenja, politička sloboda i na kraju jednakost spolova. (www.academia.edu/2396719/Indikatori_kvalitete_zivljenja_The_Quality_of_Life_Indicators).

Kad bismo usporedili to istraživanje s onim što je radio biskup Ivan Antunović pred više od 150 godina ustvrdili bismo da je i on imao svojevrstni popis indikatora kvalitete življenja. On se međutim služio izrazom „napredak naroda“. On je, kako sam to pokazao, u svom doktorskom radu, svojim cjelokupnim radom stvorio jedan, za svoje vrijeme, jedinstven model za opstanak i napredak njegovog naroda. No, taj model mogao bi u mnogome poslužiti i danas kao smjerokaz kojim bi putem trebao ići naš narod kako bi poboljšao kvalitetu svog življenja te opstao i napredovao kao narod na ovim prostorima.

Prilike u kojima je živio i radio biskup Ivan Antunović dale su početni motiv za stvaranje takvog jednog modela, a cilj i način njegova rada oblikovao je model kojemu su glavne sastavnice Antunovićeva vjersko-moralno učenje, zatim vjersko-moralna obnova braka i obitelji a daljnje sastavnice su narodni preporod, prosvjeta i gospodarski napredak njegovog naroda. U ostvarenju Antunovićevog cilja djelovanja po zamišljenom modelu po-

trebna je sloga, odnosno udruživanje svih narodnih sila, što će onda uroditi dobrim i slatkim plodom opstanka i napretka njegovog naroda.

Antunovićeva bogata pisana baština svjedoči jasno o njegovoj jedinoj želji i nakani: da svoj narod pouči i uputi kako treba živjeti da bi uskladio svoj način života s Božjom voljom jer je to zalog njegovog napretka u duhovnom, narodnom i materijalnom smislu. To je ujedno i put do istinske sreće ovdje na zemlji i postignuća vječnog blaženstva.

Uzvišeni cilj koji je Ivan Antunović sebi postavio, zahtijevao je puno truda i rada, puno strpljivosti i ustrajnosti. Pronicljiv duh, koji je imao, poticao ga je na neumorni rad Bogu na slavu i na dobrobit njegovog naroda. Činio je to prije svega kao svećenik u svom svakodnevnom pastoralnom radu. Taj rad mu je, međutim, malo po malo otvarao oči i proširivao srce i pomogao mu da najprije sagleda u kakvom je stanju njegov narod, a onda i da shvati što bi sve mogao učiniti za njega.

Krenuo je od obitelji. Ona mu je od djetinjstva bila najviše na srcu. Budući da je dobro sagledao kakva je situacija u brakovima i obiteljima njegovog naroda, mogao je tim najstarijim i najvažnijim institucijama čovječanstva i pomoći na pravi način. Pojedina pitanja i probleme opisivao je do u sitnice. Nije želio propustiti ukazati ni na jednu negativnost koja bi mogla narušiti sklad koji mora vladati u svakom kršćanskom braku i obitelji. Isto tako nije želio propustiti ponuditi sva sredstva koja je Bog preko Crkve darovao bračnim drugovima za očuvanje vjernosti i za neprestani rast u ljubavi i svetosti.

Antunović ne idealizira obitelj nego ju jednostavno prihvaća i predstavlja kao Božju volju. Nema druge alternative za opstanak društva i Crkve. Obitelj je, međutim, ranjena grijehom iako ju je Bog ustanovio te želio i odredio da se po njoj nastavi njegovo stvarateljsko djelo u svijetu. Te rane narušile su ljepotu i sklad mnogih obitelji i prouzrokovale mnoge poteškoće i nevolje u njihovom životu, a mnoge su i razorile i uništile. Te rane bile su prepoznatljive i u obiteljima njegovog «ljubljenog Roda», to jest u obiteljima bunjevačkih i šokačkih Hrvata u Južnoj

Ugarskoj u 19. stoljeću. Spas svoga naroda, koji je u ono vrijeme bio višestruko ugrožen, Antunović je vidio prvenstveno u vjersko-moralnoj obnovi institucije braka i obitelji. Stoga u procesu njihove obnove, on prije svega zagovara povratak izvorima. Potrebno je, kao *prvo* vratiti se Božjem naumu i prihvatiti u potpunosti Božju volju i Božji pogled o braku i obitelji. Bez duhovnog života, bez milosnih sredstava koje je Bog namijenio za održanje i napredak obitelji, one su osuđene na propast. Pokazao je to Antunović brojnim primjerima iz života tadašnjih obitelji. Kao *drugo*, u procesu očuvanja obitelji ističe potrebu sloge i ljubavi te zajedničkog rada. A *treći* moment, koji je nužan za održanje obitelji, po Antunoviću, jest pratiti i prihvatiti gospodarski napredak i razložno i mudro upotrebljavati materijalnim sredstvima.

U svom doktorskom radu pod naslovom *Vjersko – moralna obnova braka i obitelji – model opstanka i napretka naroda u djelima Ivana Antu-*

novića potvrdio sam hipotezu da je vjersko-moralna obnova braka i obitelji temelj svekolikog razvoja na društvenom i gospodarskom području jednoga naroda, ovdje Hrvata – Bunjevača i Šokaca. Ivan Antunović je u tom smislu bio veoma konkretan i trasirao je određeni model za napredak i opstanak njegova naroda koji je bio pod snažnim pritiskom mađarizacije i germanizacije.

Prijedlozi Ivana Antunovića za život u braku i obitelji, u ozračju današnje krize braka i obitelji mogu, u širem smislu, biti poticajni također za današnje obitelji i za vrednovanje braka i obitelji u suvremenim okolnostima života.

Na temelju sveukupnog djelovanja Ivana Antunovića može se govoriti o svojevrsnom „Antunovićevom modelu” jer je on doista svojim radom, ali bez izravne namjere, stvorio jedan model, kojega se on čvrsto držao i u koji je želio ugraditi sve pripadnike svoga naroda. Taj model ima jasne obrise koji su prepoznatljivi u slozi i udruženom nastojanju svih pripadnika njegovog naroda za življenje po načelima katoličke vjere. Zatim, u jasnoj svijesti i prihvaćanju svo-

je nacionalne pripadnosti hrvatskom narodu; nadalje u zauzimanju za prosvjetu i školovanje djece i mladih, te u praćenju suvremenih tokova napretka poljoprivrede i drugih gospodarstvenih grana kao i u razboritom gospodarenju materijalnim dobrima. Oktriće „Antunovićevog modela” može biti važan znanstveni doprinos. Život i rad bačkih Hrvata po takvom modelu, u proteklih 128 godina, to jest od smrti Ivana Antunovića do danas, svjedoči da njegovo nastojanje i njegov trud i rad nisu bili uzaludni. Biskup Ivan Antunović je pomogao svom hrvatskom narodu u prosvjećivanju i time mu omogućio višestruki napredak. Plod njegova rada prepoznatljiv je u cjelokupnom kasnijem napretku bunjevačko-šokačkih Hrvata u tadašnjoj Južnoj Ugarskoj, odnosno u Bačkoj. Napredak je prepoznatljiv u vjerskom, kulturnom, društvenom i gospodarskom smislu.

Djelo Ivana Antunovića u njegovom hrvatskom narodu i „milom mu Rodu” bunjevačkom i šokačkom, prisutno je i živo. Njegovo životno geslo „sve za vjeru, narodnost i riječ svoju” i dalje je misao koja nadahnjuje i svjetlo koje ih vodi

u njihovom radu te donosi i danas one plodove koje je on želio i za koje je cijeli život izgarao. Biskup Ivan Antunović ima što reći svom narodu ali i svim ljudima trećega tisućljeća. Njegove moralne pouke i mudre poruke mogu dati značajan doprinos u izgradnji bolje, ljepše i sretnije budućnosti hrvatskog naroda i Crkve u Hrvata i dati doprinos toliko željenoj civilizaciji ljubavi, odnosno poboljšanju kvalitete življenja - da ostanemo vjerni temi ovog broja naše revije.

Na kraju ovog izlaganja donosim par Antunovićevih misli o napretku.

Neka vam je topla hvala što ste mene, svojeg roda virna ljubitelja, tako dragovoljno primili. Ja za osobitu sriću smatram onu, koja me je gostoljubnomu vašem stolu privela. Potanke sile, al odlučnu volju vam prinašam, s malom snagom al oduševljenim srcem se krećem na veliki poso razvitka duševnih i tvarnih sila našeg plemena. Neima zaprikah koje bi me

sneveselile. Velike mogu me nadvladati i svojim silam moje nadkritisati, al volju svoju nikad neće slomiti. Buduć da je čista moja nakana ko ono sunce koje s vedrog neba sjaje da ograni, oživi i razjasni sve široko polje (I. ANTUNOVIĆ, Zora je zazorila, u: *Bunjevačke i šokačke novine*, I (1870), str. 1.

Bunjevac će procvast u crkvi, u škuli, u varoškoj i seonskoj kući, pa će se svatko koji šta htio bude u crkvi, škuli a i varoškoj te u sudskoj kući začeti, umah uviditi da mora s bunjevačkim pukom računati... Sinovi ugledni, učeni, znanošću zaslađeni i kriepošću oplemenjeni muževi, ukinjeno će pokolenje slave i dike slavianske nadovezat onom naših stari, naši pradedova. Pa će dignit svoju glavu učen Bunjevac, bio svećenik ili fratar, bio časnik vojnički, činovnik državni ili gradjanski, bio trgovac, obrtnik ili zanatlia, on će sa dikom kazivat da ga je bunjevačka majka odgojila.... (Pismo Đeni Duliću, Kalača, 16. studeni 1878., u: MATI-

JA EVETOVIĆ, *Život i rad biskupa Ivana Antunovića...*, str. 169).

Vira kršćanska nije drugo nego primjer života čovičjeg u svakoj dobi, u svakom stanju i zvanju. Tu se pokaziva sav život od kolivke do groba i to u polju, u dilaonici, u dvorani trgovačkoj, u sudnici, u vičnici, tu se izlažu svi odnošaji i u nji ljudi uprežu da se kola života voze, da bude svakom teret olakšan, žalost utišena i veselje podijeljeno. Tu se pokaže vrednost i cina zdravlja, rada i druge imovine, tu se tumače i razlažu sva prava i dužnosti, po miri ljubavi kršćanske, tu se označiva prava rana (hrana) i odića čovika u okviru umirenosti, tu se razvijaju kriposti... (Ivan Antunović), *Zašto se Slaveni u broju i imovini gube?*, u: *Bunjevačke i šokačke novine*, II (1871), br. 4., str. 31).

Samo par godina nakon početka Antunovićevog javnog djelovanja za napredak njegovog naroda počelo se širiti oduševljenje tim napretkom. Eva kako je to opisano u *Bunjevačkoj i šokačkoj vili*: **Mi hoćemo naše po Bogu i po nara-**

vi pripadajuće pravo, naime: naš svestrani napredak. Mi hoćemo ne samo u prikrajku naše kolibice da sačuvamo naš jezik, nego da ga kano potlem duše prvi dar Božji unapredimo u sve stane našega rajskoga mirogoja, kojim da nam odjekuje naša kuća, naša crkva i škola, naša občina i poljana a po tim da se usavršava idea narodne slave. Mi hoćemo da budemo gospodari naše kese, da budemo gose pod kapom u svojoj kući, ne nipošto sluge gologlavci i puzavci. Mi više nećemo da budemo zaklopci tuđeg lonca, a niti nožice svačijega stolca... Naša Vila ima nam biti prethodnicom našega narodnog spasa, pred kojom da se stvori raj zemaljski, rad zemne sreće... Ona nam mora nadostačiti sve, sve, što je napredujućim vremenom projurilo preko našeg sanku. U njoj vidismo i vidimo svoju slogu, narodnost i jezik obezbieđen, slobodan i samostalan. Ovo je težište i od sadašnjih naših namjerah, naše brige, i rada i cilja našega (BUNJEVAC, *O našoj Vili*, u: *Bunjevačka i šokačka vila*, III (1873), br. 2, str. 6). ■

KASNI ŽETELAC

Kasni žetelac ne podiže glave
Iznad klaska dozrelog. On žanje,
Brzo žanje; ne vidi da zlatan
Sunčani prah više ne lebdi
Nad poljem. Smrkava se. Kraj njega
Prolazi, lica razžarenog,
Djevojka tamna sa cvijetom u kosi;
Dovikuje mu, uzdrhtalim glasom,
Večernji pozdrav. Al on je ne čuje;
Samo žanje, brzo žanje, sagnut
Nad crnom zemljom; i ne zna,
Kad noć se spusti da će djevojka
Već otići daleko i samo će njen miris
Lebdjetin nad strništem. A on će
Ražalošćen, teškim se vraćati
korakom,
Sam, kasni žetelac.

Dragutin Tadijanović

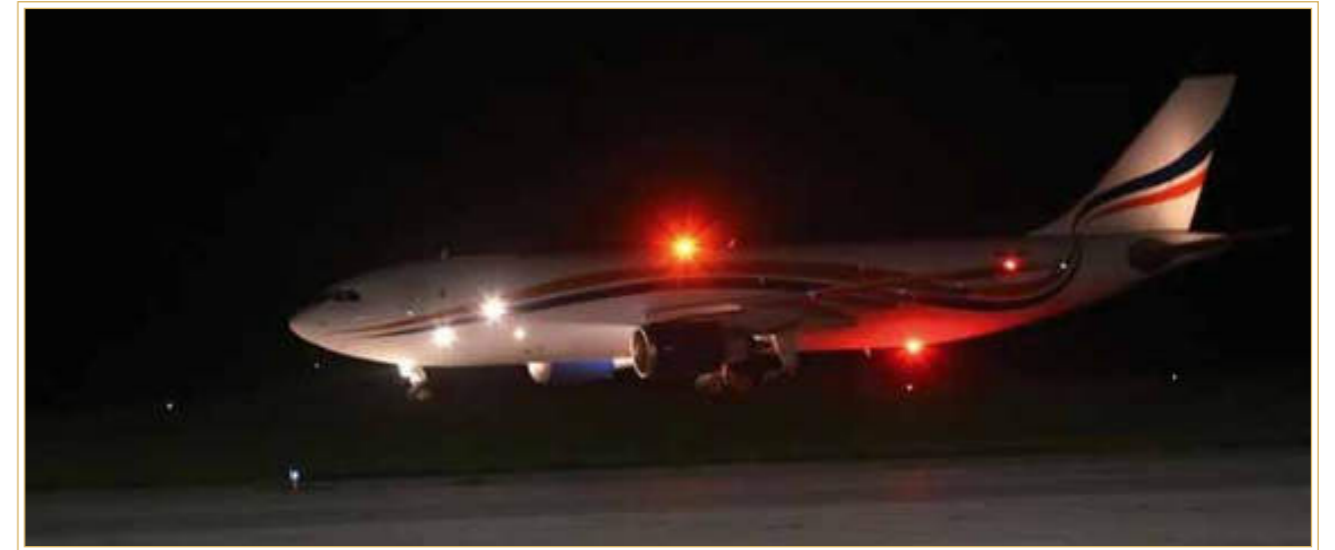
DANAŠNJI JE ČOVJEK NESRETNIJI OD SVOGA PRAPRETKA

Kvalitetan život osiguravamo mi sami i svi oni koji su se stavili u funkciju i na raspolaganje u zajednici. Ako vođe u tome ne uspijevaju, moraju dati mjesto drugima, jer kvaliteta života ne može trpjeti nesposobnost, samovolju i egoizam

Bezbroj primjera imamo oko sebe, kako u javnom tako i u privatnom životu, potvrde nužnosti angažiranja u osiguravanju uvjeta za bolji život. Socijalna smo bića i to nas tjera u zajednički pothvat. Treba živjeti zajedno, ali na to se moramo učiti. Nemojmo dopustiti da svako upozorenje na promjene i zajedništvo smatramo atakom na našu nedodirljivost. U suvremenom javnom životu zajedničke interese moramo ostvarivati zajedničkim snagama. Moramo naći načina davati podršku jedan drugome i na taj način promovirati kvalitetu života. Nitko nas neće i ne može osloboditi odgovornosti za odbijanje sudjelovanja u gradnji boljeg i ljepšeg života. Nitko neće to učiniti umjesto nas i onda nas pozvati i reći nam *izvolite uži-*

vajte u kvaliteti života.

Pojmom kvaliteta života obično se opisuju čimbenici koji imaju utjecaj na životne uvjete društva ili pojedinaca. Općenito se pod pojmom kvalitete života misli na *stupanj blagostanja* pojedinačne osobe ili grupe ljudi. Jedan od čimbenika je fizičko blagostanje, a pokraj toga postoje i brojni drugi čimbenici, kao što su obrazovanje, mogućnost zapošljavanja, socijalni status, zdravlje itd. Kvaliteta života je temeljna tema u filozofiji, medicini, vjeri, ekonomiji i politici. Neki znanstvenici polaze od toga da se ocjena kvalitete vlastitog života događa po vrlo subjektivnim kriterijama. Drugi govore o tome kako je ocjena kvalitete života pojedinca u velikoj mjeri ovisna o individualnom temperamentu.

OD ŽIVOTA SE OČEKUJE VIŠE

Ako krenemo od prapovijesti i plemenske zajednice, postavlja se pitanje što je u tom vremenu bila kvaliteta života. Naravno, na prvom je mjestu bila zdrava jedinka, u stanju sebi osigurati dovoljno hrane i ženku/mužjaka za reprodukciju. Kada je godina rodna i ima dovoljno plodova i životinja onda je čovjek plemenske zajednice bio presretan, jer sve ostalo vrijeme mu je bila dokolica i komunikacija s članovima plemena.

Čovjek suvremenog doba je puno više nesretan nego čovjek plemenske zajednice. Razlog je taj što od svog života očekuje puno više, a i zahtjevi drugih prema njemu su daleko izraženiji

(poslodavac, obitelj, škola, društvo, itd.), pa ne mogavši ispuniti sve to on je nezadovoljan i manje sretan.

Naravno da je pojam kvalitete života uveden u javni diskurs mnogo kasnije, tek u prošlom stoljeću, iako su o sreći raspravljali mnogi filozofi od antičkog doba do danas. U literaturi o kvaliteti života imamo na desetine definicija i modela. Osim općih modela kvalitete života nailazimo i na modele za specifične skupine ljudi (bolesne osobe, osobe sa smetnjama u razvoju, sportaši, itd.).

Pojam *kvalitete života* prvi je put u godini 1920. koristio Arthur Cecil Pigou (1877. -1959.), engleski ekonomist, profesor ekonomije u Cambridgeu. Jedan je od utemeljivača tzv. teorije gospodarskog blagostanja. Predsjednik

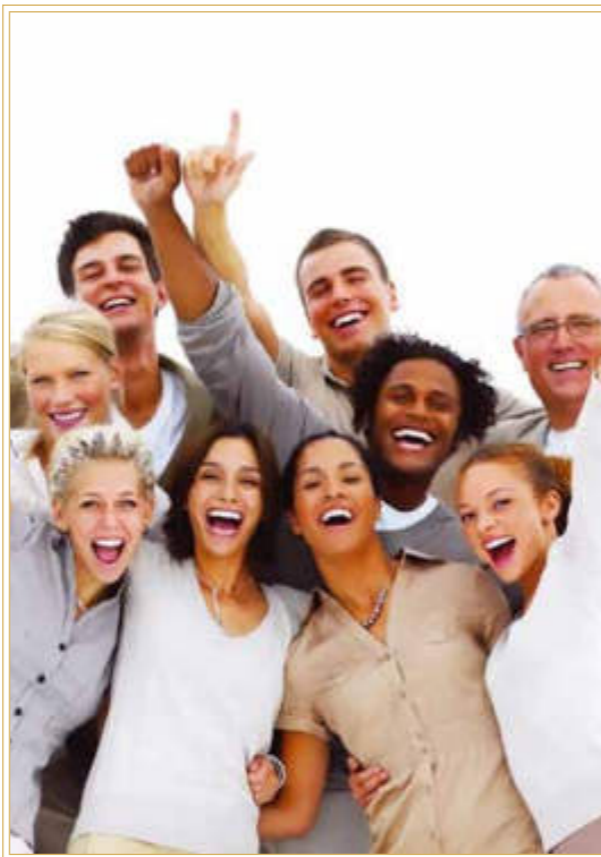
SAD-a John F. Kennedy ga je kasnije koristio u svojim govorima o stanju nacije. Izraz je postao popularan 1970. godine.

ČETIRI DIMENZIJE

O načinu na koji shvaćamo život, kao ključni pojam filozofije, ovisi i pojam kvalitete života.

Život je kompleksan pojam koji je sastavni dio pojavnog svijeta i koji posjeduje kvantitativne i kvalitativne osobine. Međutim, to ne smeta da se studiozno tumači njegova karakteristika kvalitete. Razumijevanje koncepta kvalitete života zahtijeva poznavanje suštine života i interakcije kako s društvenim tako i s fizičkim okruženjem. U početku se kvaliteta života svodila na *društveni standard* i polovicom prošlog stoljeća je istraživana u okviru gospodarskih znanosti. Kasnije se započinje s istraživanjem potreba i zadovoljstva čovjeka, pa se u istraživanje uključuje i *sociologija*. Pri tome se već počinje praviti jasna razlika između objektivne i subjektivne kvalitete života. Krajem prošlog stoljeća u skladu s teorijom o održivom razvoju uvodi se i treća dimenzija kvalitete života, koja se odnosi na *kvalitetu životnog okoliša*, odnosno prirodnog okruženja. To je važna komponenta, jer je priroda u posljednjih dvjesto godina jako degradirana, a prirodni resursi iscrpljeni ili su na granici iscrpljivanja. U posljednje se vrijeme kao četvrta dimenzija kvalitete života uvode *znatnost i tehnološki razvoj*, jer oni veoma snažno utječu na život svakog pojedinca.

Da bi se došlo do kvalitativno nove teorije, neophodno je razriješiti osnovno filozofsko pi-

tanje: što je život i što je njegova svrha?

U sklopu tog pitanja određuje se i jedinka, jer tek tada u svom životu čovjek zna njegovu ispunjenost.

Tako je onda i izgradnja novog koncepta kvalitete života vezana za suštinu postojanja svakog od nas. Pa naravno, kako bi drugačije moglo i biti?

Ovdje ne želimo filozofirati, nego samo ukazati kako u ljudskom životu koji je dinamičan i koji se kreće postoje određene pretpostavke koje izlaze iz same biti života i očituju se u konkretnoj danosti. Da bismo bili sretni i zadovoljni, te se danosti moraju uvažavati i za njih treba pronalaziti najbolji način korištenja. Što su rezultati korištenja pozitivniji mi smo sretniji i naš život postaje kvalitetniji i suživot postaje izdržljiviji. Kvalitetan život osiguravamo mi sami i svi oni koji su se stavili u funkciju zajednice. Ako vođe u tome ne uspijevaju, moraju dati mjesto drugima, jer kvaliteta života ne može trpjeti nesposobnost, samovolju i egoizam.

Moramo naći način davati podršku jedan drugome i na taj način promovirati *kvalitetu života*. Nitko nas neće i ne može osloboditi odgovornosti za odbijanje sudjelovanja u gradnji boljeg i ljepšeg života.

Lazo Vojnić Hajduk

Život dostojan čovjeka po njegovoj iskonskoj naravi

KULTUROM ŽIVOTA PODIZATI KVALITETU ŽIVOTA

Čovjek se treba vratiti samome sebi i uroniti u dubinu svoje savjesti po moralnom, univerzalnom načelu: „Što ne želiš da drugi čini tebi, ne čini ti drugima.“ Dakle, početak promjene je ipak svakako kod nas

Kvaliteta života. Ovaj je pojam u govornom jeziku relativno novijeg datuma, ali je u stvari onoliko star koliko i čovječanstvo. Poznavajući sve obuhvatnije povijest čovječanstva otkrivamo snagu toga pojma kao glavnu „polugu“ svakog napretka.

Čovjek je po svojoj naravi istraživač i trajno teži k višem i boljem. Svi pronalasci su na pravcu unapređivanja kvalitete života. Drugo je pitanje jesu li *de facto* to i postali (kao primjerice oružje, atomska bomba i sl.). Kada se još više saberemo nad pojmom kulture života dobivamo izazov u cijelosti, što je zapravo kvaliteta života? Povijest filozofije, svojom logikom, ulazi u bit pitanja: što čovjekov život čini stvarno kvalitetnim?

PLOČA ŽIVOTA

Odgovor je na prvi pogled jasan: *sklad*. Uskladiti život u sebi sa svijetom oko sebe – bio bi ravan put k pravoj kvaliteti života pojedinca, a onda i zajednice. Međutim, postići taj sklad je temeljni problem. Prvo, u čemu je to? I drugo, kako ga postići? Ljudska narav u sebi nosi tu potrebu „uskладiti“. Proces rasta, odgoja, rada i sve ostalo je u funkciji toga cilja. No, prva poteškoća se javlja u

samoj našoj naravi. Dobivamo život kao dar. To je „neispisana ploča“. Na tu ploču prve znakove ne pišemo mi, nego drugi. Ljudi i okolnosti u kojima živimo. Tako se događa suprotno onoj poslovice: „Svatko je kovač vlastite sreće.“ Nije. Na tu našu „ploču života“ se ponekad upišu – tuđom rukom – neizbrisivi znakovi do te mjere da ne ostaje prostora za naš „rukopis“, a upisano je tako jako da se ne može izbrisati. Tako nastaje problem, kojim se definira mentalitet – kultura sredine u kojoj se rađamo, rastemo i živimo. Život je često prekratak da bih ja kao pojedinac mogao nešto bitno izmijeniti. Ima pojedinaca koji mijenjaju povijest, ali to su neka vremena na koja gledamo iz perspektive povijesti. Dok se događaju redovito nismo svjesni da su „povijesni događaji“, stoga se trebamo vratiti pitanju čovjeka kao osobe, jedinke. Koje su te danosti, koje mene kao pojedinca čine osobom čija „ploča života“ biva – barem većim dijelom – ispisana vlastitim rukopisom?

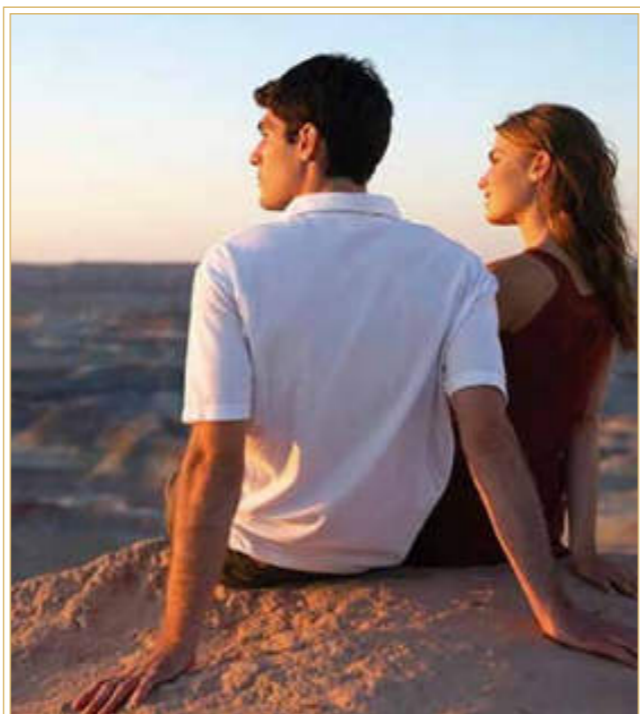
ŠTO ČOVJEKA ČINI SRETNIM?

Da bismo na to pokušali dati odgovor vratimo se temeljnom pitanju: Što čovjeka čini sretnim? Što je to sreća? Taj je problem postavljen u početku našeg postojanja. Još je Aristotel genijalno postavio to pitanje, kao jedan od svojih putova do susreta s Bogom. Mi se isto vraćamo na početke, što je naša narav čovjeka tako „žestoko“ okrenula prema sreći? Naš početak nije u nama samima nego u onom koji nas je pozvao u život. Za čovjeka vjernika to je Stvoritelj-Bog. Temelj naše sreće je težnja biti kao Bog. To nije krivo. To je naša narav, samo je ostalo otvoreno pitanje kako do toga doći. Očito je naš praotac Adam pošao krivim smjerom. Postići to vlastitim snagama. Da, ali je taj Adam u nama živ do danas i stalno pokušava na svoj vlastiti način „postati kao Bog“. Tako nam je povijest trajno isprekidana božanstvima i bogovima koji nude sreću i „raj na zemlji“, te je to postao temeljni okvir za pitanje: Što je sreća i što znači pojam „kvaliteta života“?

TEHNIČKA KULTURA

Sada se dolazi do novih pojmova: kultura, vrednote. Ta dva pojma ne možemo zaobići. Najkraće, pojam kultura nosi u sebi korijen riječi „kult“, ono što čovjek štuje, poštuje, da ne kažem obožava. Ta danost ulazi bitno u onaj pojam „mentaliteta“ koji sam spomenuo u početku. Odmah ćemo se složiti kako mi danas – barem ovdje – živimo tehničku kulturu. Ono što je „kultno“, obožavalačko su: uspjeh, karijera i najviše novac – dobit. Dakle, kultura, ali čak ni kultura čovjeka nego isključivo materijalne nadmoći. Kultura u službi ne nekoga nego nečega. Može li ta kultura dati pravilan odgovor na iskonsku težnju za srećom? Bez teoretiziranja, svi jednostavno znamo odgovor – NE! Slično je pitanje što su danas „vrednote“. Ono za čega ima smisla živjeti, raditi, patiti, žrtvovati se i konačno te prave vrijednosti uživati. Oni koji već od Francuske revolucije do danas pomalo nasilno ispisuju „ploču života“ svojim metodama totalitarizama uspjeli su od čovjeka-osobe izgraditi, ili bolje srušiti čovjeka – bezličnog, izmanipuliranog. Takvim se čovjekom lako vlada i on postaje žrtva mentaliteta od kojega se kao pojedinac teško može osloboditi i imati svoje „JA“. Tako zapravo postajemo, u naše vrijeme, bezlična masa kojom „moćnici“ lako manipuliraju i nameću svoju ljestvicu vrednota i kulturu. Zato smo ušli u „kulturu smrti“ i krizu vrednota.

VRATITI SE ISKONSKI LJUDSKIM VREDNOTAMA

Gde su tu kršćanstvo, Crkva i sve ono što osjećamo – htjeli priznati ili ne – da je (barem kod nas) na „zalazu sunca“? Naslućujemo odgovor. Treba se vratiti vrednotama koje su iskonski ljudske. Čovjeku kao jedinstvenoj i jedincatoj osobi koja ima pravo na svoj cjeloviti integritet duha, duše i tijela u slobodi i savjesti. Čovjek se treba vratiti samome sebi i uroniti u dubinu svoje savjesti po moralnom, univerzalnom načelu: „Što ne želiš da drugi čini tebi, ne čini ti drugima.“ Dakle, početak promjene je ipak svakako kod nas. Konačno se treba postaviti ljestvica vrednota po mjeri Isusa Krista. Čak i onda kada netko nije vjernik. Zašto? Jer je Krist novi Adam. Pravi čovjek.

Kvaliteta života je: živjeti dostojno čovjeka po njegovoj iskonskoj naravi. Je li to moguće? Vjerujem da jest. Kako? Oni koji vide istinito problem i izazove današnjeg vremena, naći će barem mali broj istomišljenika i neće teoretizirati nego činiti. Jedan od modela je i način na koji radi papa Franjo. Kulturom života podizati kvalitetu života.

Konačno se treba postaviti ljestvica vrednota po mjeri Isusa Krista. Čak i onda kada netko nije vjernik. Zašto? Jer je Krist novi Adam. Pravi čovjek.

AndroK(I)O

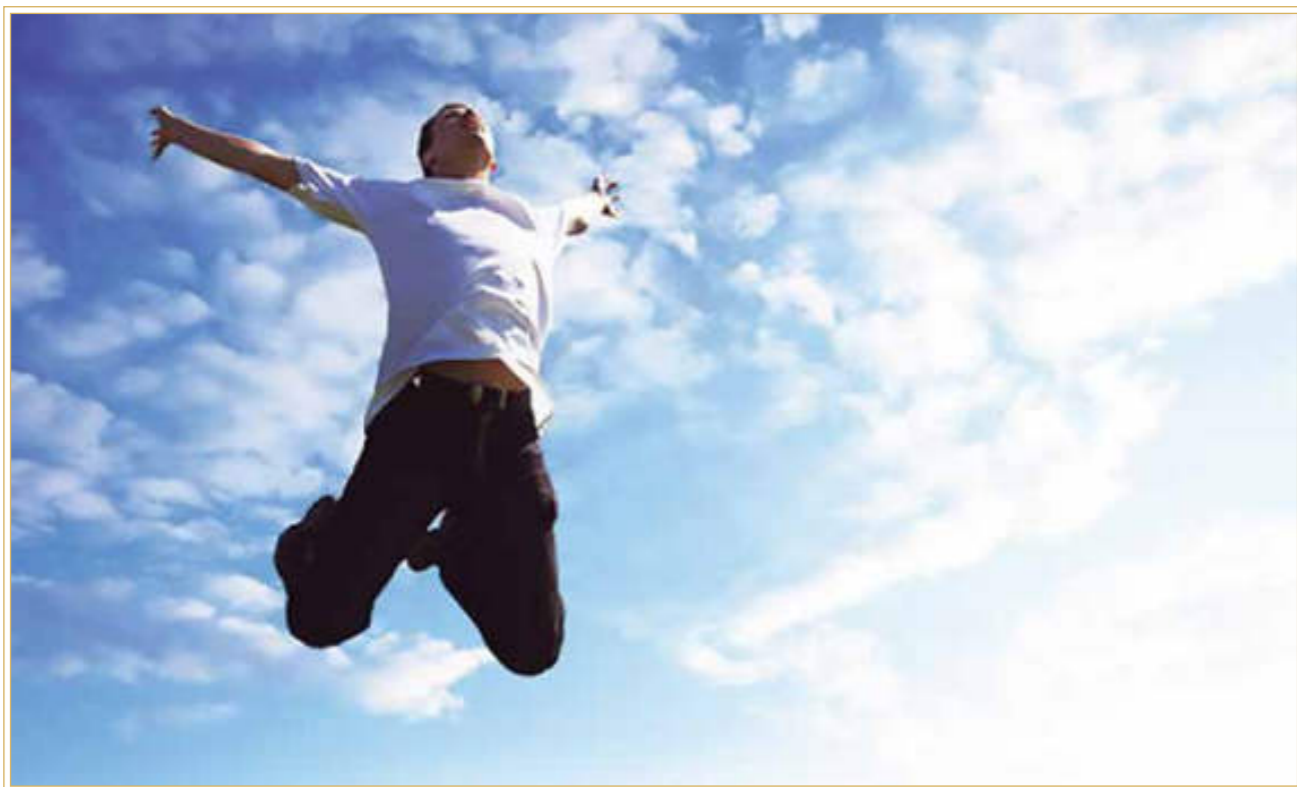

Vratimo se izvornim vrijednostima, vratimo se kvaliteti života

HVALA TI BOŽE, TO JE DUŽIJANCA

Mnogi su izgubili sustav vrijednosti, prave kriterije, a u javnosti je zavladao grabežno gospodarstvo

Vrijeme leti, ljudi se vole, a stvari se koriste. Ovako se nekad mislilo.

Je li baš i danas tako? Jedno je sigurno, da vrijeme leti, a ono drugo? Nismo li mi to danas sve okrenuli, pa se ljudi koriste a stvari se vole? Čini mi se da je to prava istina.

Čovjek je ne tako davno, prije jednog stoljeća, bio u obitelji, u društvu i međusobnim kontaktima i njegov život je bio javan. On se poka-

zivao. Sada je čovjek usamljen, prikovan uz TV i računalo, a preko Big Brothera i sličnih programa na TV-u želi biti opet u zajednici, u javnosti, te izmjenjivati svoje osjećaje. Teško je ovo prihvatiti, ali čini mi se kako većina ljudi danas tako misli. Gdje su tu atributi čovjeka? Mnogi su dakle izgubili sustav vrijednosti, prave kriterije, a u javnosti je zavladao grabežno gospodarstvo.

Ljudima dijalog postaje cilj, a on bi trebao

biti put do cilja. Božić, Nova godina i drugi blagdani pretvorili su se u razmetljivu paradu trošenja. Nema više suptilnog odnosa prema događajima. Sve smo pretvorili u funkcionalnu nefunkcionalnost. Zbunjeni, stavili smo prst na čelo i pitamo se kako dalje?

Sve se brzo mijenja, više ništa nije onako kako je bilo prije 10-15 godina. Je li naša sreća sada veća nego je bila prije jednog desetljeća ili je dapače manja? Osjećamo jednostavno kako nam sreća nedostaje. Ljudi traže sreću, traže je u kvalitetnijem životu. Traže je masovno, potpuno i djelomično. Tako jedni postaju izbjeglice, drugi gastarbajteri lutajući po zapadnim zemljama svijeta u potrazi za boljim, sigurnijim i sretnijim životom. A sve su to mladi ljudi.

Vratimo se izvornim vrijednostima, vratimo se kvaliteti života, koja u svim vremenskim razdobljima ima snagu, privlačnu moć zdravog i sretnog života. U davniini je bila poznata duhovna radost u *prvinama* – kada je nešto stvoreno, nova vrijednost u životu, proizvodnji, duhovnom stvaralaštvu, ljudi su se radovali tom prvom dobitku. Duhovno religioznu dimenziju Dužijance izvodimo iz činjenice da su se naši preci za događaj važan u njihovom životu uvijek obraćali Bogu molitvom, jer njegova „*blagodar-*

na ruka pruža nam sve darove, duši i tilu potrebne“ (Ivan Antunović, Čovik s Bogom, str. 780). U dubokoj vjeri zahvaljivali su Bogu za uspjeh u radu i rodu pšenice. Veselili su se *prvini* u rodu pšenice i životu, jer je to jamstvo za egzistenciju u predstojećoj godini i pri tome nisu zaboravljali Bogu kazati HVALA TI BOŽE, a upravo to: *Hvala Ti Bože je Dužijanca*. Zahvaljivali su Bogu i bili su sretni. To i mi upravo s organiziranjem, njegovanjem običaja i čuvanjem Dužijance želimo postići. UBH „Dužijanca“ upućuje na tu krepost u ljudskom životu, upućuje na zahvalu na *prvinama*.

LaVoHa

Temeljne odrednice žetvenih svečanosti

DOSTOJANSTVO DUŽIJANCE NIKADA NE SMIJE DOĆI U PITANJE

Jednom zauvijek obilježili smo, naučili kako davati ono najbolje što imamo, kako davati ono što možemo u teškim trenucima koje proživljava naša zajednica, zanemarena i zapuštena. Inicijativu za ovakav pravac da onam je još prije 100 godina Blaško Raić, a poslije njega svi oni članovi naše zajednice koji su kroz stoljetnu praksu vodili manifestaciju Dužijance

Nismo zaboravili koja je temeljna odrednica Dužijance. Svi pokušaji, sve inicijative za inoviranje i osuvremenjivanje nekih priredaba u Dužijanci izraz su želje za novim organizacijskim zahvatima, nastojanja da se sadržajnim izmjenama i dopunama obogati stoljetna manifestacija. Skupština UBH "Dužijanca" je zacrtala plan i nove tijekove u ostvarivanju svih programa Dužijance. Postavili smo sebi zadaću činiti sve što će potvrditi njenu vodeću ulogu u kulturnom životu zajednice bunjevačkih Hrvata. Postojećim standardnim kulturološkim aktivnostima crpimo iz Dužijance njene tradicijske vrijednosti, a nečim drugim, novim, pa zvalo se to turističkim proizvodom ili turističkom ponudom, ugostiteljstvom ili estradom, pokušavamo približavati Dužijancu suvremenom čovjeku.

U novim organizacijama Dužijance pojavljivat će se elementi spomenutih pokušaja, svega će toga biti, ali sigurno neće biti vašara, primitivizma i banalnih zabava uz jelo i piće.

Nastojimo što više približiti Dužijancu svakom čovjeku dobre volje i raspoložiti ga s jedne strane lijepim doživljajima i osjećajima, a s druge strane ostaviti izvornost, autohtonost i prave vrijednosti u etnobaštini, a to napose u središnjoj proslavi zahvale. Dužijanca je 2014. proglašena gradskom manifestacijom i manifestacijom od posebnog interesa i skrbi Grada Subotice i na taj način uvažavajući njenu kulturološku vrijednost Grad je stavlja na tron povijesnih, kulturnih, turističkih i tradicijskih znamenitosti.

DUŽIJANCE NE BI BILO BEZ NJENIH PREGALACA

Jubilejska proslava 100. obljetnice Dužijance, koju smo nedavno proslavljali, uzorala je duboku brazdu bogate baštine bunjevačkim Hrvatima koja se ne smije zaboraviti.

Proslava podsjeća i poziva da svoj pogled usmjeravamo prema pravim vrijednostima i tako radimo na potvrđivanju naše zajednice u regiji u kojoj živimo. Jednom zauvijek obilježili smo, naučili smo kako davati ono najbolje što imamo, kako davati ono što možemo u teškim trenucima koje proživljava naša zajednica, zanemarena i zapuštena. Inicijativu za ovakav pravac dao nam je još prije 100 godina Blaško Raić, a poslije njega svi oni članovi naše zajednice koji su kroz stoljetnu praksu vodili manifestaciju Dužijance. U prvim godinama bilo je to Katoličko divojačko društvo i Bunjevačko momačko kolo.

Posebice želimo naglasiti istaknute pojedince iz recentne prošlosti, koji su promicali i još uvijek promiču našu Dužijancu, kao što su: Naco Zelić, Pajo Dulić, Marin Skenderović, Lazo Vojnić Hajduk, Andrija Kopilović, Grgo Kujundžić, Davor Dulić i sadašnji direktor Dužijance Marinko Piuković, te predsjednik UBH "Dužijanca" Andri-

U vondiru
Snaga kose
Žito klapi.

VHL-VS

ja Anišić. Da nije bilo spomenutih pregalaca, Dužijance ne bi bilo.

KAZIVANJE VLASTITE POVIJESTI

Uz jubilej kojega smo proslavili, isticali smo kako je to prilika uputiti pogled na povijest i produbiti zahvalnost. Ponajprije gledamo na nacionalni genij koji je stvorio i omogućio nam proživljavati puninu zahvalnosti i potvrditi pohvalu čovjeku. Želimo se na tome nadahnjivati, nalaziti uzore i ideale, nosive vrijednosti koje želimo i danas nakon 100 godina pronositi. Doista, naš pogled je pun zahvalnosti, jer zahvalnost je prekrasna vrlina, kruna vrlina, jer u njoj imamo i istinu i slobodu i pravdu i velikodušnost i darežljivost. U zahvalnom srcu nema zavisti, mržnje, osvete. Kazivati vlastitu povijest znači uzdizati zahvalnost Bogu za primljene darove, a to je naš put kroz život. I doista, zahvalnost je bitni element naše povezanosti s Bogom i bratom čovjekom. Stoga smo na dan središnje svetkovine Dužijance svake godine na euharistijskom slavlju puni zahvalnosti.

Zahvaljujemo Bogu što je dao Crkvi bunjevačkih Hrvata Blaška Raića, da on izbliže upozna stremljenja našeg naroda i pretopi evanđelje u poseban način života ostvarujući inkulturaciju

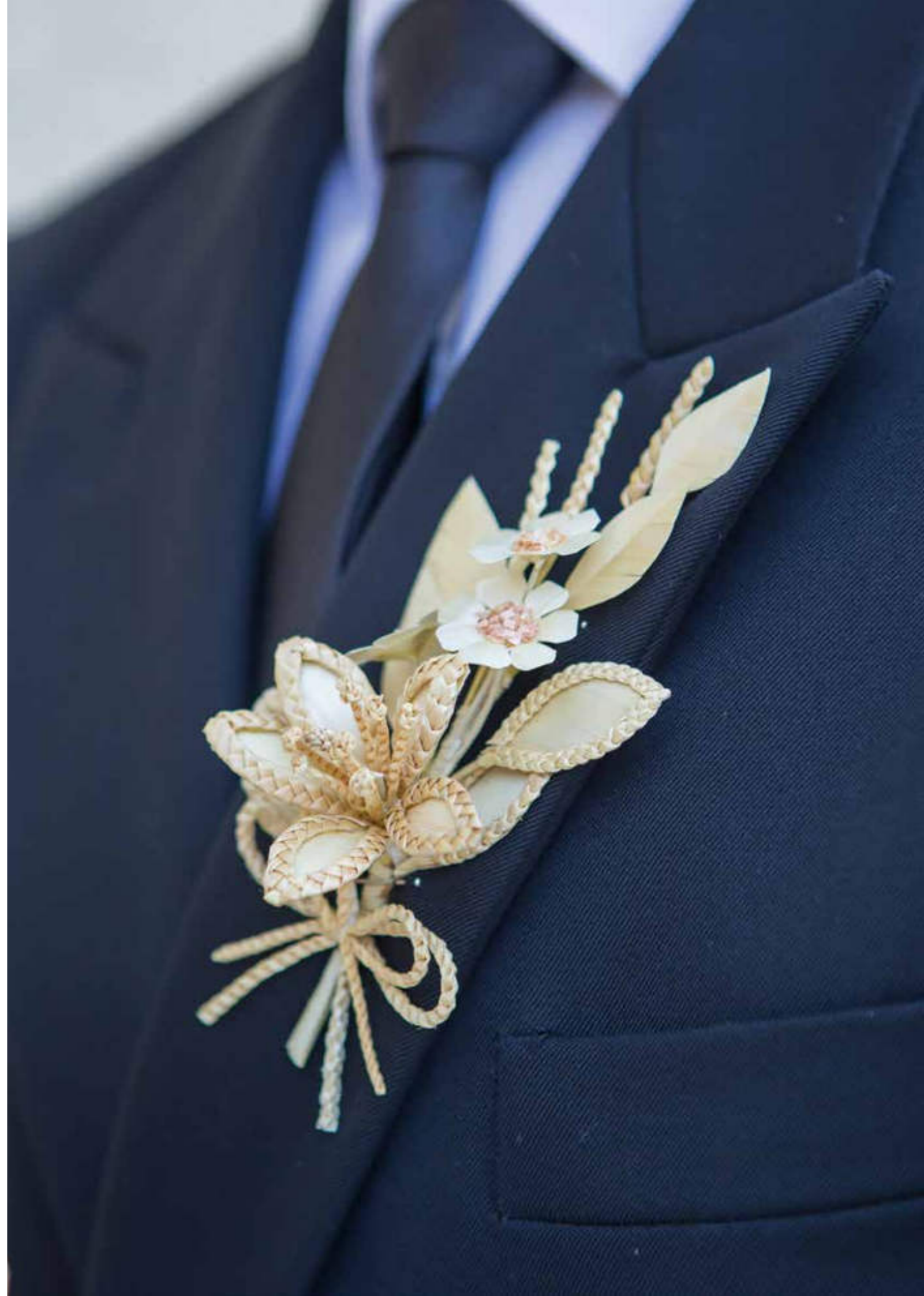
organizirajući prvu javnu Dužijancu, zahvalu Bogu. Zahvalni smo ne samo Bogu nego i svim navedenim pojedincima, a nadasve zahvalni smo za tolike primjere odanih i predanih kulturnih pregalaca koji u savezu s Bogom i velikom ljubavlju prema svom narodu na svakidašnjem teškom putu dolaze do rezultata ostvarenja životne želje provoditi kvaletetu života i egzistenciju u miru i blagostanju.

POD BOŽJIM BLAGOSLOVOM

Dužijanica se kroz svoju povijest više puta porađala iz pepela. Njene su članove progonili, osuđivali, zatvarali i proglašavali nepodobnim u javnom životu. Ali, Dužijanica je uvijek ostala svjesna svoje uloge u životu bunjevačkih Hrvata, jer providnost je htjela da Dužijanica ostane znak osporavan, znak prepoznatljiv uvijek kada je bila predana svome poslanju očuvanja nacionalnog identiteta i predanosti Bogu.

Povijest nam govori kako je Božji blagoslov uvijek pratio Dužijancu kad je ona bila na pravom putu, odvažna i odana u svom poslanju i zato nećemo i ne smijemo narušiti njeno dostojanstvo.

Lackovh

Časna sestra Silvana Milan, predstojnica samostana sestara "Kćeri Milosrđa"

VIŠE VAŽNOSTI PRIDAVATI DUHOVNOJ STRANI

"Nemojmo dopustiti da nas današnji svijet zarazi malodušjem i nezainteresiranošću, te da postanemo pasivni promatrači i vječni kritičari"

Predstojnica subotičkog samostana sestara "Kćeri Milosrđa", časna sestra Silvana Milan je ozbiljna, srdačna i skromna nositeljica velikih odgovornosti. Možda je poziv na intervju zatiče nespremnu, ali nakon kraćeg razmišljanja prihvaća molbu i priliku našim čitateljima otvoriti svoje srce i dušu.

U pripadajućoj župi sv. Roka sestra Silvana

udarila je čvrst temelj. Prije 15 godina, nakon demokratskih promjena 2000. godine od samog starta sudjeluje na pokretanju Montessori programa. Tada su inicijativu američke nevladine organizacije CRS-a – Catholic Relief Services (Katolička služba za pomoć) započele aktivnosti na otvaranju dječjeg vrtića koji će raditi po glasovitom Montessori programu, kojim se djeca nježno odgajaju, razvija im se duh, samopouzdanje i samostalnost. Nositelji ideje i projekta u Subotici bili su Dujo Runje i sestra Silvana, koja je osigurala prostor za vrtić, te je 18. 09. 2001. svečano otvoren dječji vrtić "Marija Petković" u Subotici. Pokraj Montessori programa, u vrtiću se odvija vjerski odgoj, te se njeguje hrvatski jezik. U vrtiću „Marija Petković“ postoje zbor i orkestar, djeca se uče običajima i tradiciji bunjevačkih Hrvata, tu je folklor, uči se engleski jezik, a sudjeluju i na manifestacijama poput Klincijade, Dana Balinta Vujkova, Zlatne harfe ili Dužijance.

Sestra Silvana jasan je glas zajednice Marije Propetog Petković, rado govori o njenom životnom putu, djelu i kreposnom životu. Kada ima prilike, poziva vjernike da mole za proglašenje svetom s. Marije Petković, te da joj se u svojim potrebama utječu u zagovor.

Časna Milan vodi i duhovne obnove. Nekada

se i po 60 mladih okupi na trodnevnim duhovnim obnovama u samostanu Sestara Milosrđa, kada sestra Silvana drži predavanja i na sve načine doprinosi duhovnom rastu i ugodnom organiziranju dešavanja i inspiriranju svih koji su otvoreni za duhovni rast. Sestra Silvana poručuje kako Sveto pismo treba čitati u potpunom miru, samostalno ili u nekoj manjoj skupini, a ako ga ne čitamo duboko, sa srcem ili ako nas ne potiče na djelovanje, onda je to gubljenje vremena.

"Jer, dok čitamo, mi ustvari slušamo samoga Boga. Sveto pismo mora se čitati polako, bez žurbe. Žurba nastaje zbog čovjekove nestrpljivosti i radoznalosti. No, u Božjoj riječi ne smije biti žurbe. Budemo li žurili nećemo shvatiti Božju poruku. Nakon što pročitamo tekst, odnosno poslušamo Božju riječ, slijedi razmišljanje o tome što nam je Bog htio reći. Treba u svom srcu stvoriti prostor u koji će se Božja riječ smjestiti. Svaka je riječ u Svetom pismu važna i treba o njoj promisliti više puta. Treba uživati u njoj jer je ona uzlet k Bogu, k vječnom životu. Ona je molitva. Nakon čitanja i promišljanja o Božjoj riječi i molitve treba zahvaliti Bogu za poruku koju ti je dao tom riječju. Doći će nevolje, no s Bogom ćemo ih nadjačati. Nakon pročitane i shvaćene Biblije mi sami postajemo živa Bibli-

ja«, ostale su zapisane riječi sestre Silvane.

Časna Milan je pored ovoga i ljubiteljica vjerske glazbe, te ravna zborom župe sv. Roka. Kroz pjesmu, riječ i igru pomaže djeci u samorealizaciji i shvaćanju Božje riječi i radosti.

Uopće nije čudno da se sva ova, kao i druga, javnosti ne toliko poznata zalaganja prepoznaju u župi, te da s oltara dobije i imendansku čestitku.

Sestra Silvana puno pomaže i u organiziranju pratećih sadržaja Dužijance. Organizira djecu i pripreme u župi Sv. Roka. Za nju se neraskidivo vezuju "kraljice". To nas i vodi u intervju.

Revija Dužijanica: Vaš doprinos Dužijanci je možda najvidljiviji kroz rad s Kraljicama. Kako je to sve skupa krenulo?

Sestra Silvana: Bilo je to davno 1992. godine kad je iz naše crkve, 15. kolovoza krenula svečana povorka bandaša i bandašice u Katedralu. Tada su i kraljice ispratile svečanu povorku. Dan poslije naša župa Sv. Roko slavila 150 godina postojanja. Tadašnji župnik preč. Blaško Dekanj organizirao je prigodnu akademiju na kojoj su nastupile i Kerske kraljice s prigodnom pjesmom. Većinu pjesama koje su pjevale naše kraljice napisala naša župljanka Đula Miloda-

nović, ali pjevali smo i druge poznate Kraljičke pisme.

Budući da se ustalio običaj da u crkvi sv. Roka bude blagoslov i ispraćaj bandaša i bandašica, tako su i kraljice svake godine ispred crkve pjesmom ispratili Bandaše i bandašice i pratile ih do katedrale a zatim i u svečanoj povorci do trga. Nekoliko puta su nastupile i kraljice iz drugih župa ali uglavnom su, dugi niz godina bile samo Kerske kraljice koje su putem pjevale prigodne pjesme. Nije bilo uvijek lako skupiti djecu da vježbaju zbog ljetnih praznika i vrućine. Ponekad sam imala i tri grupe kraljica i po tri pastira a bilo je kad sam samo uspjela okupiti samo jednu grupu. Jednu godinu su naše Kraljice sudjelovale i na dječjoj Dužijanci u katedrali sv. Terezije..

Kraljice sam redovito imala i za Duhove gdje smo na kraju mise ispred crkve pjevale a poslije smo išle po Keru. Ima jedna pjesma koju rado pjevaju kraljice " Išli smo po Keru tražiti večeru..." Za proslavu 100. obljetnice crkve sv. Roka, 1996. godine Kraljice su na ulazu u crkvu dočekale kardinala Vinka Puljića sa pozdravnom pjesmom a na kraju Mise su u crkvi zahvalili Bogu za taj događaj. Pjevale su i na ostalim događanjima u župi.

Revija Dužijanca: Kako teku pripreme za ovogodišnju Dužijancu?

Sestra Silvana: Za ovogodišnju Dužijancu još nemamo program. Svake godine nastojim angažirati djecu koja su redovita na vjeronauku i u crkvi tako da su neka djeca kroz više sudjelovala u takvim kraljičkim nastupima. Od Duhova već djeci najavim i Dužijancu tako da su računaju da trebaju nastupiti i na Dužijanci a naravno prije toga, pred samu DužijAncu dolaziti na probe.

Revija Dužijanca: Vremena i ljudi se mijenjaju, Dužijanca se također mijenjala tijekom vremena. Što mislite što bi se dalo poboljšati kako bi u budućnosti ona opstala i bila možda još i bolja?

Sestra Silvana: Svakako da se puno toga promijenilo i mijenja svake godine. Ne bi ni valjalo da je uvijek isto. Ipak mislim da bi možda trebalo dati više važnosti onoj duhovnoj strani jer ima dosta folkloru koji možda zasjenjuje ono bitno, a to je da to bude zaista Hvala Bogu. Na organizatorima je velika odgovornost za organizaciju cjelokupnog događanja i odvijanja Dužijance. Zato treba angažirati mlade i sposobne

Revija Dužijanca: Prožimanje duhovnosti i religioznosti, običaja i tradicije, nacionalnog izričaja i društvenopolitičkog ozračja, turizma i svjetovnosti kroz Dužijancu nam se čini prirodnim. Obzirom kako ste vi svoj život posvetili služanju Bogu kroz pomaganje bližnjima, kako ocjenjujete taj balans različitih sadržaja?

Sestra Silvana: Sve što je za dobro ljudi

vjerujem da je drago i Bogu. Jer mi nismo izdvojeni od naroda nego smo u službi naroda ondje gdje se nalazimo. Napredak i dobro ljudi i nama je na srcu. Samostani su u prošlosti bili rasadište kulture, školstva i zdravstva, tako da i mi danas radimo za dobro i napredak ljudi s kojima živimo. Služiti Bogu je služiti ljudima kroz razne manifestacije i običaje bilo duhovnog ili svjetovnog sadržaja.

Revija Dužijanca: Molim vas ukažite mi što biste mimo ovoga željeli poručiti našim čitateljima, vašim župljanima, djeci, vjernicima...

Sestra Silvana: Samo jedno im želi reći a to je da se nikad ne umore radeći za svoj narod. To će moći jedino ako ostanu vjerni Bogu. Nemojmo dozvoliti da današnji svijet zarazi malodušjem i nezainteresiranošću da postanemo pasivni promatrači i vječni kritičari. Djeci bi poručila da marljivo uče i pripremaju se za život i naravno da redovito dolaze na vjeronauk i na nedjeljne misa, ali da se uključuju u život svoje narodne zajednice, njegujući svoje narodne običaje i uključujući se u rad, sad već brojnih, možda i prebrojnih hrvatskih udruga i institucija.

ljudu koji imaju viziju za novo. Mislim da smo često uskogrudni jer mislimo da to nitko drugi ne bi znao uraditi i tako se lišavamo novih ideja i novih ljudi.

Nikola Perušić

Ljiljana Dulić, dugogodišnja članica Organizacijskog odbora Dužijance

KAD SVE PROĐE, PUNO SRCE NEMA PREMCA.

Iskustvo koje sam do sada doživjela radeći Dužijancu ne može nikakav novac nadoknaditi. Zadovoljstvo na licima risara nakon urađenog risa, druženje tamburaša i folklornih ansambala nakon nastupa, veličanstvenost mise u katedrali i prizora koji prikazuje bogatstvo bunjevačke narodne nošnje, na kraju i broj ljudi koji dođe u Bandašicino kolo, potvrđuje nama koji radimo, da je svaka minuta rada, nerviranja i stresa vrijedila, jer znamo da ćemo na taj način te prizore sačuvati budućim pokoljenjima.

Kojim ste putem išli da bi postali članica Organizacijskog odbora Dužijance? Kada ste se, po vašem sjećanju, sreli s pojmom Dužijanca? Je li obitelj izvor vaših simpatija prema nacionalnim i tradicijskim elementima u našoj zajednici?

Kao članica Upravnog odbora HKC "Bunjevačko kolo" podrazumijevalo se da sudjelujem u aktivnostima Centra. Kao netko tko voli sve oko sebe organizirati, a pri tom ima iskustva s glazbom, folklorom, turnejama, gostovanjima, smatrala sam kako mogu organizacijski pomoći oko Dužijance, ni ne sluteći koliko detalja treba sastaviti da bi to izgledalo i prošlo dobro. Davor Dulić je bio izuzetan šef, predsjednik Dužijance, koji je puno naučio od svojih prethodnika i to je iskustvo prenosio nama, novim ljudima koji smo radili. Svojom nas je harizmom okupljao oko sebe (bivalo je to i oko 100 ljudi) i manifestacije su se samo gomilale i realizirale s osmijehom i

pozitivnim vibracijama. Tu su oko mene bili i ljudi koji već dugi niz godina rade i organiziraju svoje segmente ove kompleksne manifestacije i svojim elanom, angažiranošću i stručnošću su me ponijeli u ovaj vrtlog emocija koji traži cijelog čovjeka, nekad i po 20 sati dnevno i to volonterskog rada. Gajenje simpatija prema tradicijskom elementu u našoj zajednici sam naslijedila od moje májke (tatine mame), dok moja obitelj, uključujući tu i moje roditelje, nije baš sretna što ja svaki godišnji odmor, raspuste i slobodno vrijeme „trošim“ na Dužijancu, na nešto što ne donosi materijalnu dobit, umjesto da odmaram i prikupljam snagu i ideje za novu školsku godinu. Iskustvo koje sam do sada doživjela radeći Dužijancu ne može nikakav novac nadoknaditi. Zadovoljstvo na licima risara nakon urađenog risa, druženje tamburaša i folklornih ansambala nakon nastupa, veličanstvenost mise u katedrali i prizora koji prikazuje bogatstvo bunjevačke narodne nošnje, na kraju i broj ljudi koji dođe u Bandašicino kolo, potvrđuje nama koji radimo, da je svaka minuta rada, nerviranja i stresa vrijedila, jer znamo da ćemo na taj način te

prizore sačuvati budućim pokoljenjima.

Plemeniti rad pojačava-veliča kvalitetu života za kojom svi težimo. Pruža li vam angažman u Dužijanci zadovoljstvo, povećava li kvalitetu življenja i ispunjava li vas? Ili je sve to opterećenje?

S ljudima je teško raditi, u posljednje vrijeme sve teže i teže. Tu ne mislim na suradnike u Dužijanci, već na ljude s kojima moramo surađivati na ovaj ili onaj način. Ljudi su u današnje vrijeme nezadovoljni, pa neke svoje frustracije, komplekse iskaljuju na nekom tko nije ni kriv ni dužan. Situacija u zajednici, podjele na Bunjevce i Hrvate, Hrvate međusobno, daju jednu mučnu sliku o svemu. Mislim kako bi svatko trebao raditi ono što voli, tome se posvetiti. Aktivnosti i događaja u našoj zajednici ima dosta, svatko se bi mogao nečemu posvetiti, raditi što voli, a pritom pustiti i druge da rade ono što vole ili za čega imaju naklonosti, talenta, volje, želje, a da pri tom ne kritiziraju ili prozivaju neprestano jedni druge. Ima mjesta za sve nas i za sve naše afinitete. Ne budemo li tako radili, sami ćemo svoje običaje zatrti, ili će ih netko drugi preuzeti kao svoje, a mislim da to

nikome nije cilj. Kada moramo pri organiziranju događaja paziti tko s kim razgovara, tko ne razgovara, tko smije pored koga sjesti, itd., e to uzrokuje opterećenje, a toga ne bi moralo biti.

Od rane mladosti bavili ste se aktivnostima koje pripadaju etno svečanostima (tambura, folklor, izravan dodir s organizacijom Dužijance – Takmičenje risara, svečana povorka, svečani ručak). Je li to osjećaj pripadnosti određenom etnicitetu, ili veliko i kvalitetno zadovoljstvo-smirenje?

Učiteljica Jelisaveta Mačković, naša učiteljica Liza, nas je u III. razredu osnovne škole (daleke 1976. godine) odvela u „Bunjevačko kolo“ kod

čika Laze Malagurskog, čuvenog nastavnika tambure, koji je prvi, kako našoj generaciji, tako i generacijama prije i poslije nas usadio prve „klice“ ljubavi prema ovom narodnom instrumentu. Tamo je puno nas odlazilo redovito na sate tambure i družilo se sa starijim tamburašima i članovima folklornog ansambla, kako prije, za vrijeme i poslije probi, tako i na turnejama. Pored toga, učiteljica nam je držala i sekciju folklor, na kojoj je cijeli naš razred naučio igrati stare bunjevačke igre: „Rokoko“, „Siroticu“, „Keleruj“, „Igrala bi dere“, „Divojačko kolo“, „Momačko kolo“. Nastupali smo u bunjevačkim narodnim nošnjama na priredbama u našoj Osnovnoj školi „Matko Vuković“ i Mjesnoj zajednici i već tada sam kao mala zavoljela sve što čini naš folklor, kulturu, ponosno se krećući u dobro uštirkanom bunjevačkom šlingu, sa sve tri podsuknje.

Kasnijih godina, kao primašica Subotičkog tamburaškog orkestra, sudjelovala sam u Dužijanci svirajući na koncertima na trgu i sa strane promatrajući sve aktivnosti ove manifestacije.

Neko sam vrijeme sam bila pasivna sudionica Dužijance, točnije samo sam promatrala sa strane, držeći mlađeg sina u naručju i prateći nestašluke starijeg sina u bunjevačkoj nošnji kao dijela žive slike na bini.

Kad je stariji sin Marko nakon dugogodišnjeg sviranja tambure počeo s prijateljima svirati i u orkestru HKC „Bunjevačko kolo“, poželjela sam se ponovno uključiti u aktivnosti oko Centra, pa samim tim i u Dužijancu i tako dati doprinos očuvanju naše tradicije i običaja. Tako sam ušla u začarani krug isprepletenih aktivnosti i organizacije te manifestacije, počevši od Markova, do svečane mise, povorka, ručak i Bandašicinog kola. Kad sve dobro prođe, od prve do posljednje manifestacije, osjećaj punog srca i zadovoljstvo pripadnosti određenom etnicitetu koji čuva i održava Dužijancu preko sto godina, nema premca.

Kakva je naša Dužijanica? Razvija li se ili stagnira?

Stota Dužijanica 2011. godine je bila

vrhunac organizacije sa svojih 66 manifestacija. Normalno je da je nakon promjena koje je Dužijanica pretrpjela posljednjih godina, stagnirala, ali je bio prioritet održati je usprkos svim teškoćama, da se stogodišnja tradicija Hrvata ne prekine. Ništa ne može brzo. Mislim da se ona ponovno, polako ali sigurno počinje razvijati. Što se tiče razvijanja ili stagniranja, neke manifestacije i aktivnosti (segmenti) moraju ostati isti, kako bi se tradicija sačuvala, a neki kreću u promjene i to unaprijed, uzlaznom putanjom.

Kako ocjenjujete nove trendove u Dužijanci, prije svega okretanje prema turističkim zahtjevima, zatim određivanje stalne lokacije za natjecanje risara?

U današnje vrijeme sve se okreće prema turističkim zahtjevima, te mislim kako bi se i tu moralo poraditi na suradnji s turističkom zajednicom grada subotice. Dovedi turiste i na takmičenje risara i na ostale manifestacije središnje dužijance, a i napraviti sadržaje koji će turiste zadržati i animirati (radionice, razgledanja umjetnina...) Naravno, dolazimo do toga da bi morale postojati i neke stalne

postavke, te smatram kako određivanje stalne lokacije manifestacije takmičenje risara nije loša ideja. Jedan dio mene smatra kako je dobro što manifestacija takmičenje risara ide od mjesta do mjesta, jer se na taj način po jedno selo svake godine malo „pokrene“, dođe do izražaja i pretvori u svojevrsnu promociju. Pored ljudi iz oranzacijskog odbora, uvijek se drugi ljudi animiraju u pripremi ove manifestacije, a to nije mali posao (pečenje kruva, pravljenje kiselne, pripravljanje risarskog ručka). Plašim se da će se ljudi zasititi jednog te istog mjesta. Drugi dio mene misli kako je dobro što će svi sadržaji vezani uz takmičenje risara biti na jednom mjestu. Tu prvenstveno mislim na bolje očuvanje, ali i mogućnost razgledanja tijekom cijele godine starih strojeva koji su u vlasništvu dužijance, ali i brojnih etno sadržaja lociranih i pažljivo razrađenih na jednom mjestu. Vrijeme će pokazati, ali mislim da je trebalo uraditi promjenu na tom planu.

Lazo Vojnić Hajduk

Jasminka Vojnić Hajduk, socijalna pedagoginja, Beč, Austrija

PUT JE BIO TRNOVIT, ALI SADA SAM SRETNNA

Bilo je teško, ali taj sam put prošla. Sada sam sretna jer je moj život onakav kakav sam željela da bude

Poslije stjecanja diplome u Beču, je li ti padalo na pamet vratiti se u Suboticu? Kakva očekivanja i kakvi osjećaji su te prožimali dolaskom u rodni grad Suboticu po završetku studija s diplomom u ruci? Je li se očekivano i ostvarilo?

Kako u Subotici nisam uspjela naći posao koji bi mi mogao biti i trajno zvanje, 2002. godine odlučujem iskušati i započeti novi život u Beču. Naravno, nisam mogla ni predvidjeti koje sve poteškoće moram proći kako bih se ugradila u jedan novi i potpuno drugačiji svijet. Težila sam kvaliteti života i tako ostvariti svoje snove. Dolaskom u Beč uvidjela sam kako pokraj učenja njemačkog jezika želim promijeniti i svoje zvanje. S puno energije i mladenačkog zanosa upisujem tada višu školu za socijalnu pedagogiju (što se u mom rodnom kraju naziva defektologija) i na moju veliku sreću i zadovoljstvo završila sam višu školu i stekla diplomu socijalne pedagoginje. Da budem iskrena tada nisam ni pomišljala na Suboticu i možda povratku kući, nego presretna što se moje očekivanje ostvarilo dobila sam stalno uposlenje u SOS-Kinderdorf u Beču, gdje radim već osam godina i osjećam se ispunjeno. Uz rad, kao socijalna pedagoginja, odlučila sa se doškolovavati za psihoterapeutkinju. Kako prilično dobro poznajem kulturu i mentalitet ljudi iz zemalja bivše Jugoslavije, a ti su migranti moja ciljna skupina, poznajem također i dobro

*Jasminka
Vojnić Hajduk*

Rođena u Subotici. Osnovnu i srednju kemijsku školu završila je u Subotici. U Beču nastavlja školovaje i stječe zvanje socijalne pedagoginje. Živi i radi u Beču. Uz rad se dalje školovanje i teži k zvanju psihoterapeutkinje.

razumijem značaj migracije u stranoj državi i to će mi olakšati rad, jer ću komunicirati s migrantima na svom materinjem jeziku. Tako ću napraviti jedan trajni most između lijepog života u Austriji i svojih korijena.

Je li te je netko iz vodstva zajednice bunjevačkih Hrvata pozvao na razgovor glede tvog budućeg zaposlenja i života u Subotici?

Nije me nitko zvao niti se interesirao za mene. Sigurno je da bi takav profil struke kojega izgrađujem dobro došao u Subotici, ali istina je evo na drugoj strani.

Je li želja živjeti kvalitetu života nadjačala emocije i nostalgiju za zavičajem i potvrdila odabir inozemstva za mjesto stanovanja i življenja, ili se to dogodilo slučajno, spontano? Kako je živjeti u tuđem svijetu?

Ništa se nije dogodilo ni slučajno niti spontano. Težnja za kvalitetnijim životom bila je ona pokretačka snaga koja me je vodila i bodrila da izdržim sve poteškoće i prepreke na putu prema novom životu. Bilo je teško, ali taj sam put prošla. Živjeti u inozemstvu je sada

meni lijepo. Na početku je moj put bio trnovit, kamenit i težak. Sada sam sretna, jer sam sve to preživjela i učinila da moj život bude takav kakav sam željela imati, a sada se ostvario. Ono što se vjerojatno nikad neće promijeniti je činjenica da ću biti odvojena od svojih roditelja. Moje sestre su također u inozemstvu, tako da se posjećujemo po gradovima Europe ili se srećemo za blagdane u Subotici.

Imaš li kontakte sa Suboticom, ljudima, kulturom, običajima, politikom iz svog rodnog kraja?

Što se tiče kontakata u Subotici, trudim se održavati ih sa svojim prijateljima. Životni putovi su neke od njih razdvojili. Moj dolazak u Suboticu svodi se na kontakte s bližom rodbinom i bližim prijateljima – ako njima i meni vremenski odgovara. Svi drugi kontakti u Subotici glede moje zajednice bunjevačkih Hrvata nisu mi ostvarivi, ali zato vrlo rado pratim putem medija što se događa u zajednici, a naročito volim etno stvari koje me oduševljavaju i podsjećaju na djetinjstvo. ■

Adrijana Krebs, profesorica španjolskog jezika i književnosti i informatologije, Linz, Austrija

OTVORENE SU MI MOGUĆNOSTI KOJIH DOMA NIJE BILO

Jedan od velikih motiva za odlazak u inozemstvo jest bolja i sigurnija budućnost za našu kćer

Adrijana Krebs

Rođena u Subotici. Temeljnu naobrazbu i gimnaziju završila je u Subotici. Diplomirala je u Zagrebu na Filozofskom fakultetu i stekla zvanje profesorice španjolskog jezika i književnosti i informatologije. Master studij završava u Španjolskoj i nosi titulu M.A. Udana je, ima jednu kćer. Živi i radi u Linzu, Austrija.

Nije to bilo tako davno kada si diplomirala. Kakva očekivanja i kakvi osjećaji su te prožimali dolaskom u rodni grad Suboticu po završetku studija s diplomom u ruci? Je li se očekivano i ostvarilo?

Naravno da sam poslije završenog studija s diplomom u ruci osjećala nekakvu sigurnost za početak novog života. Studentski je život postao prošlost. Novi izazovi bili su stvarnost s kojom sam počela samostalni život. Na zagrebačkom sam Sveučilištu diplomirala 2002. godine, master studij završila sam 2010. u Španjolskoj u formi učenja na daljinu. Pored španjolskog jezika govorim još engleski, talijanski i sada sam u vrlo aktivnom učenju njemačkog jezika. Osim formalne naobrazbe usmjerila sam se putem brojnih tečajeva na e-learning branšu, koja je relativno rijetka. Radila sam u Subotici na privatnom fakultetu nekoliko godina, koji je nakon toga smanjio broj zaposlenika te je meni zbog specifičnosti struke bilo vrlo teško u izgledu da ću se ponovno zaposliti. Odlučila sam se na korak koji zahtijeva puno i nije lagan: zajedno s mužem i tada trogodišnjom kćeri poslije dugog i ozbiljnog promišljanja donijeli smo odluku preseliti se u inozemstvo. Odlučili i učinili.

Je li te je netko iz vodstva zajednice bunjevačkih Hrvata pozvao na razgovor glede tvog budućeg zaposlenja i života u Subotici?

Nije me nitko od relevantnih osoba u Subotici pozivao na razgovor.

Je li želja živjeti kvalitetu života nadjačala emocije i nostalgiju za zavičajem i potvrdila odabir inozemstva za mjesto stanovanja i življenja, ili se to dogodilo slučajno, spontano? Kako je živjeti u tuđem svijetu?

Budući da smo se odlučili na odlazak iz Subotice, istinski vjerujem da ćemo u novom mjestu koje smo odabrali za život postupno dostići kakvoću življenja koju želimo. Već nekoliko mjeseci i godinu dana živimo u Austriji u Linzu. Još smo uvijek u fazi prilagodbe, ali nam se na tom putu otvaraju mogućnosti koje u Subotici nismo mogli dobiti niti pronaći. Dakle, još je rano reći kako smo postigli sve što smo

željeli. Za sve su potrebni trud i upornost, koji se cijene i vrednuju. Imam planove glede profesionalnog života i vjerujem da ću ih moći ostvariti. Jedan od velikih motiva za odlazak u inozemstvo jest bolja i sigurnija budućnost za našu kćer. Ona se polako uklapa u društvo i divno je gledati kako napreduje.

Imaš li kontakte sa Suboticom, ljudima, kulturom, običajima, politikom iz svog rodnog kraja?

Kontakti s prijateljima i obitelji jako su mi važni. Zahvaljujući modernoj tehnologiji sve je olakšano i dostupno. Kontakte imam s dosta osoba, a izvan obiteljskog i prijateljskih odnosa nemam izravnih dodira s politikom i kulturom svojega zavičaja. Zapravo o tome čitam u vijestima lokalnih portala i društvenih mreža. ■

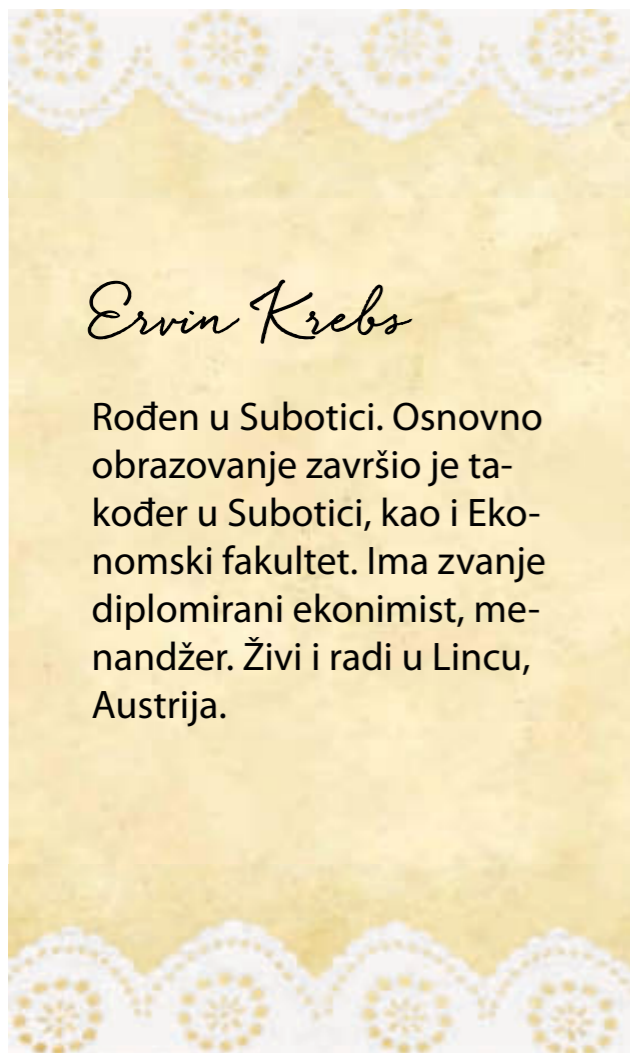

Ervin Krebs, diplomirani ekonomist, Linc, Austrija

ŽIVOT U INOZEMSTVU MI U POTPUNOSTI ODGOVARA

Kvaliteta života je jedini kriterij koji mi određuje gdje ću živjeti

Ervin Krebs

Rođen u Subotici. Osnovno obrazovanje završio je također u Subotici, kao i Ekonomski fakultet. Ima zvanje diplomirani ekonomist, menadžer. Živi i radi u Lincu, Austrija.

Jesi li po završetku studija s diplomom u ruci našao mogućnost zaposlenja i rada u Subotici ili u okolici Subotice? Je li ti je netko iz Subotice ili okolice dao podršku da ostaneš u Subotici i pružao nekakva rješenja zaposlenja? Je li se očekivano i ostvarilo?

Nakon završetka studija, s diplomom u ruci nisam baš bio previše moćan makar sam diplomirao u rodnom gradu. Imao sam sreće da me je prijatelj uspio ubaciti u veliku tvrtku i radio sam u struci. Očekivano se ostvarilo, ali je bilo kratkotrajno, nekoliko godina, jer nam se tvrtka u Subotici zatvorila i prebačena je u Beograd. Prilikom transformiranja i seobe tvrtke mnogi su radnici postupno dobivali otkaz. Nije trebalo čekati dugo i ja sam se našao među njima.

Je li te je netko iz vodstva zajednice bunjevačkih Hrvata pozvao na razgovor glede tvog budućeg zaposlenja i života u Subotici?

Nije. Niti oni niti bilo tko drugi.

Je li želja živjeti kvalitetu života nadjačala emocije i nostalgiju za zavičajem i potvrdila odabir inozemstva za mjesto stanovanja i življenja, ili se to dogodilo slučajno, spontano? Kako je živjeti u tuđem svijetu?

Oduvijek sam maštao kako ću otići iz Subo-

tice, jer sam odrastao u ratom razorenoj državi. Neki ekonomski oporavak nije bio na vidiku. Imao sam često priliku odlaziti u inozemstvo i duže vremena tamo boraviti. I shvatio sam kako mi takav način života, državni sustav, okolina, kultura u potpunosti odgovaraju.

Sebe smatram Zemljaninom, to često govorim, naravno najčešće u šali, pa samim tim za mene ne postoje granice koje su ljudi postavili. Život koji sada živim je nekoliko stotina kilometara udaljen od mogega zavičaja. Povijesno još uvijek živim u istoj državi, a moje ime i prezime to potvrđuju, i zapravo i tamo se osjećam kao kod kuće. Kvaliteta života je jedini kriterij koji mi određuje gdje ću živjeti. Emocije, nostalgija i sva druga osjećanja takve i slične vrste nisu

presudna i značajna u mom sadašnjem životu. To je na nekom drugom kolosijeku, sa strane, i nadam se kako nikad neće biti na glavnoj trasi moga životnoga puta.

Imaš li kontakte sa Suboticom, ljudima, kulturom, običajima, politikom iz svog rodnog kraja?

Naravno, trudim se i održavam kontakte s obitelji i prijateljima. Volim dolaziti u Suboticu i također se radujem kad nam netko dođe u goste.

Pratim događanja u rodnome kraju preko društvenih mreža i web portala. ■

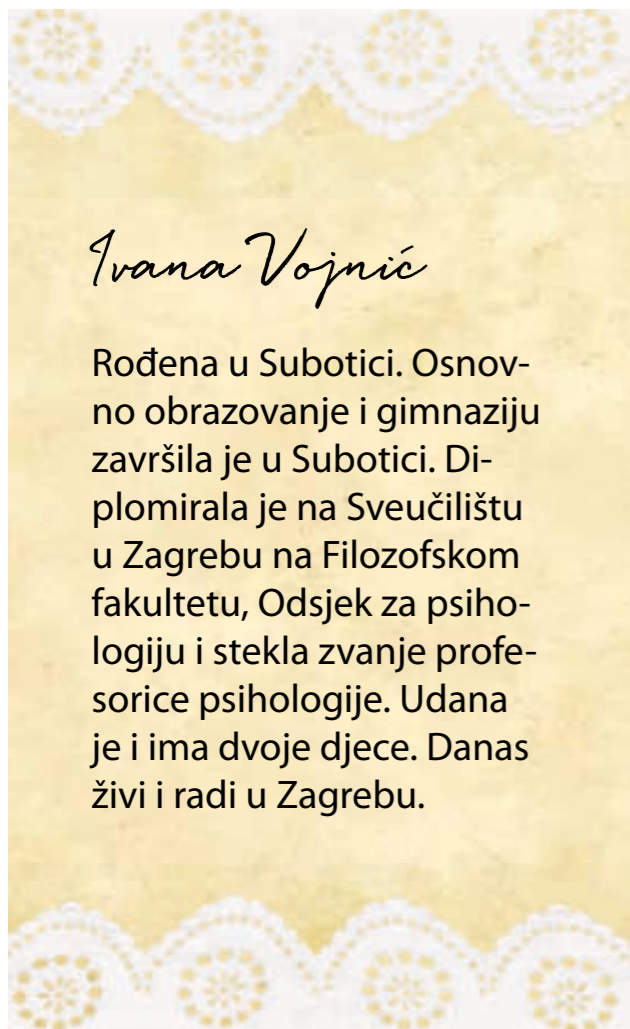

Ivana Vojnić, profesorica psihologije, Zagreb, Hrvatska

RODNI KRAJ NOSIM U SEBI

Ljubav prema zavičaju nije bio kriterij za odabir mjesta stanovanja, nego kontekst u kojem mogu na što bolji način ostvariti svoje potencijale koji se prepoznaju i cijene

Ivana Vojnić

Rođena u Subotici. Osnovno obrazovanje i gimnaziju završila je u Subotici. Diplomirala je na Sveučilištu u Zagrebu na Filozofskom fakultetu, Odsjek za psihologiju i stekla zvanje profesorice psihologije. Udana je i ima dvoje djece. Danas živi i radi u Zagrebu.

Bilo je to davno, ali ipak, kakva očekivanja i kakvi osjećaji su te prožimali dolaskom u rodni grad Suboticu po završetku studija s diplomom u ruci? Je li se očekivano i ostvarilo?

Imati diplomu u ruci 2005. za mene je bilo vrlo značajno. Bila je to kruna studiranja, uložnog truda, vremena i energije. Na simboličan način diploma je predstavljala prekretnicu u mom životu i otvarala vrata za nove početke, nove mogućnosti. Očekivanja su bila vrlo jednostavna – imati priliku naučeno primjenjivati i ostvariti se u svom profesionalnom aspektu.

Je li te je netko iz vodstva zajednice bunjevačkih Hrvata pozvao na razgovor glede tvog budućeg zaposlenja i života u Subotici?

Prilikom dolaska u Suboticu nakon završenog studija (2005.) nisam ni na kakav poseban način bila registrirana kao profesorica psihologije koja je upravo završila studij i spremna je za rad. Nisam sigurna niti da je postojao poseban protokol za to.

Je li želja živjeti kvalitetu života nadjačala emocije i nostalgiju za zavičajem i potvrdila oda-

bir inozemstva za mjesto stanovanja i življenja, ili se to dogodilo slučajno, spontano? Kako je živjeti u tuđem svijetu?

Živjeti u Hrvatskoj, točnije u Zagrebu, za mene nije život u tuđem svijetu. Za mene je to spoj važnih faktora koji moju kvalitetu života čine dobrom. Hrvatska je naša matična zemlja u kojoj se ne osjećam kao strankinja, nego dobrodošlo i prihvaćeno. Rodni kraj, svoje podrijetlo i sve osjećaje vezane uz to nešto je što nosim u sebi, integrirano u moj život, bez obzira na adresu stanovanja. U tom smislu ljubav prema zavičaju nije bio kriterij za odabir mjesta stanovanja, nego kontekst u kojem mogu na što bolji način ostvariti svoje potencijale koji se prepoznaju i cijene. Također, Hrvatska je država koju smo moj suprug i ja odabrali kao optimal-

no mjesto za započinjanje obiteljskog života, odnosno za odrastanje naših dviju djevojčica i koja, nadamo se, može ponuditi osnovne uvjete za ostarivanje i njihovih potencijala. Naravno, ekonomsko-politička situacija u Hrvatskoj nije idealna, ali uz posjedovanje osnovnih uvjeta za život i pronalaženje svog načina života i svog smisla, našu smo kuću sagradili u mjestu koje je po našoj mjeri i u kojem se osjećamo doma.

Imaš li kontakte sa Suboticom, ljudima, kulturom, običajima, politikom iz svog rodnog kraja?

Kontakti sa Suboticom su isključivo vezani za obitelj i prijatelje, te kroz te kontakte i odnose i pratim što se u nekim segmentima zbiva. ■

Zaklada Adris na natječaju dodijelila sredstva vodećim hrvatskim projektima

UBH „DUŽIJANCA“ DOBILA ZNAČAJNU POTPORU

Nije se često događalo da se ovakve donacije dodijele nekoj udruzi u Republici Srbiji, a u promidžbenom materijalu koji je objavljen u Večernjem listu, Jutarnjem listu i u Glasu Istre ističe se: „Projekti koje je Zaklada Adris poduprla sam su vrh hrvatske, ali i svjetske znanosti, kulture i umjetnosti“

Zaklada Adris, najveća korporativna zaklada u ovom dijelu Europe, zaključila je jesenas svoj deveti donacijski ciklus svečanošću u zagrebačkom Muzeju suvremene umjetnosti, kojem su nazočili predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ msgr. dr. Andrija Anišić, direktor Udruge Marinko Piuković, te voditelj projekta Nikola Perušić.

U ovom natječajnom ciklusu Zaklada Adris dodijelila je više od tri milijuna kuna za 77 donacija i stipendija, dok je uključivši i ovaj donacijski ciklus dosad dodijelila ukupno više od 33 milijuna kuna donacije najboljim projektima iz programa Znanje i otkrića, te Stvaralaštvo, Ekologija, Baština i Dobrota.

MUZEJ DUŽIJANCA – IDENTITETA VOJVODANSKIH HRVATA

Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ natjecala se prijedlogom projekta Muzej Dužijanca – identiteta vojvodanskih Hrvata, koji

je bio prvoplasiran na popisu projekata u okviru kategorije Baština. Ovaj je projekt vrijedan 140.000 kuna i njime će se obaviti nužni restauracijski radovi na najstarijim i najvrednijim starijim žetelačkim strojevima koji se predstavljaju javnosti u okviru Dužijance. Paralelno s time pokreće se i inicijativa za otvaranje Muzeja Dužijance kako bi eksponati mogli stajati na raspolaganju zainteresiranima tijekom cijele godine. U tako koncipiranom izložbenom prostoru predstavila bi se na suvremen način ljepota tradicije-baštine nacionalnog izričaja našeg naroda. Subotica, kao duhovno središte Dužijance i hrvatske manjine u Srbiji dobila bi dugo očekivani dom u koji bi, uvjereni smo, rado dolazili turisti iz inozemstva i tuzemstva. Taj će dom zasigurno biti osobito drag onima koji su zbog povijesnog vihora i drugih razloga morali otići s ovih prostora, a koji se tijekom blagdana uvijek rado vraćaju svojim korijenima. Tako bi ubuduće mogli i u Muzeju Dužijance utoliti svoju nostalgiju, te održavati bliskost sa svojim zavičajem i divnim običajima bunjevačkih Hrvata – ističe predsjednik Udruge msgr. dr. Andrija Anišić.

POTPORA MLADIMA

Na svečanosti održanoj u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu dobitnicima donacija i stipendija te ostalim gostima obratili su se predsjednik Uprave Zaklade Adris Korado Korlević, te predsjednik Uprave Adris grupe, mr. sc. Ante Vlahović.

„Kontekst današnjeg vremena i društva pred Zakladu stavlja zadatak da inzistira na društvenoj odgovornosti, ali jednako tako i na pameti te kreativnosti. Taj cilj najbolje ostvarujemo podrškom našim mladim ljudima, tako da im omogućimo sudjelovanje u stvaranju bolje budućnosti. Stoga, od naših stipendista ne očekujemo da budu dobri, nego da budu izvrsni“, istaknuo je u svom obraćanju okupljenima predsjednik Zakladne uprave Korado Korlević.

Obraćajući se okupljenima u Muzeju suvremene umjetnosti, predsjednik Uprave Adris grupe mr. sc. Ante Vlahović naglasio je kako „biti danas uz pametnu, mladu i kreativnu Hrvatsku znači biti na strani budućnosti“. Odgovornost pak za zajednicu, za njezin razvoj i boljitak

mogu, drži Vlahović, preuzeti samo odvažni i obrazovani ljudi dorasli izazovima suvremenog društva. „Ljudi koji ne pristaju na prosječnost, a spremni su izložiti se strožim kriterijima i drukčijem vrijednosnom sustavu. Korporacije pritom ne mogu i ne smiju djelovati bez osjećaja za društveni kontekst u kojem posluju i ostvaruju svoj uspjeh. Mi poduzetnici, poglavito danas, nemamo pravo na izgovore, a još manje na prosječnost“, istaknuo je Vlahović.

DOPRINOS PROMICANJU IDENTITETA

Predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata "Dužijanica" msgr. dr. Andrija Anišić u povodu osvajanja ove donacije ističe: "Danas sam izuzetno sretan i ponosan. Nije se često događalo da se ovakve donacije dodijele nekoj udruzi u

Republici Srbiji. U svom promidžbenom materijalu koji je objavljen u Večernjem listu, Jutarnjem listu i u Glasu Istre ističe se: „Projekti koje je Zaklada Adris poduprla sam su vrh hrvatske, ali i svjetske znanosti, kulture i umjetnosti.“ Zahvalni smo Zakladi Adris što je i naš projekt o Dužijanci svrstan u taj vrh. To priznanje i dodijeljena sredstva označuju prekretnicu u povijesti stogodišnjeg običaja Dužijance i otvara mogućnosti da Dužijanica u budućnosti da još veći doprinos promicanju identiteta bunjevačkih Hrvata. Zahvaljujem direktoru naše Udruge Marinku Piukoviću, dopredsjedniku Lazi Vojnić Hajduku i Nikoli Perušiću, koji su zaslužni da je naš projekt izrađen i predstavljen na izvrstan način. Zahvaljujemo posebno i prof. dr. sc. Gojku Bežovanu, koji je podupro naš projekt u Zakladi Adris. A posebna hvala dipl. pravniku Dinku Ivkoviću, koji nam je preporučio da se natječemo za donaciju kod spomenute Zaklade.

Među dosadašnjim dobitnicima zakladnih sredstava nalaze se kliničko-bolnički centri, znanstvene institucije i fakulteti sa svih hrvatskih sveučilišta, folklorna društva, ekološke udruge, zavodi i instituti, arhivi i muzeji, galerije i centri inovativnosti, ali i pojedinci – kreativci, književnici, inovatori i umjetnici, nadareni učenici i studenti. Adris grupa za financiranje Zaklade Adris izdvaja jedan posto godišnje dobiti.

Nikola Perušić

PRIOPĆENJE

Jučer su svečanosti dodjele zakladnih sredstava Zaklade Adris u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu nazočili predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata "Dužijanica" **msgr. dr. Andrija Anišić**, direktor Udruge **Marinko Piuković**, te voditelj projekta **Nikola Perušić**. Provodeći svoju temeljnu misiju promicanja kulture izvrsnosti, znanja i solidarnosti, te stvaranja naprednijeg hrvatskog društva, Zaklada Adris, najveća korporativna zaklada u ovom dijelu Europe, je deveti put od svog osnutka dodijelila donacije najboljim projektima iz programa **Znanje i otkrića**, te **Stvaralaštvo, Ekologija, Baština i Dobrota**. U ovom natječajnom ciklusu dodijelila je više od tri milijuna kuna za 77 donacija i stipendija dok je, uključivši i ovaj donacijski ciklus, dosad dodijelila ukupno više od 33 milijuna kuna. Udruge bunjevačkih Hrvata "Dužijanica" natjecala se s prijedlogom projekta **Muzej Dužijanica – identiteta vojvodanskih Hrvata** koji je bio prvoplasiran na popisu projekata u okviru kategorije Baština. Ovaj projekt vrijedan je **140.000 kuna**. Dobivenim sredstvima obaviti će se nužni restauratorski radovi na najstarijim i najvrednijim starim žetelačkim strojevima koji se predstavljaju javnosti u okviru Dužijance. Paralelno s time pokreće se i inicijativa za otvaranje **Muzeja Dužijance** kako bi eksponati mogli stajati na raspolaganju zainteresiranima tijekom cijele godine. U tako koncipiranom izložbenom prostoru na suvremen način predstavila bi se ljepota tradicije-baštine nacionalnog izričaja našeg naroda. Subotica, kao duhovno središte Dužijance i hrvatske manjine u Srbiji, dobila bi dugo očekivani dom u koji bi, uvjereni smo, rado dolazili turisti iz inozemstva i tuzemstva. Taj će dom zasigurno biti osobito

drag onima koji su zbog povijesnog vihora i drugih razloga morali otići s ovih prostora, a koji se tijekom blagdana uvijek rado vraćaju svojim korijenima. Tako bi ubuduće mogli i u Muzeju Dužijance utoliti svoju nostalgiju, te održavati bliskost sa svojim zavičajem i divnim običajima bunjevačkih Hrvata. Na svečanosti održanoj u u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu dobitnicima donacija i stipendija te ostalim gostima obratili su se predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata "Dužijanica" msgr. dr. Andrija Anišić u povodu primanja ove donacije ističe: „Danas sam izuzetno sretan i ponosan. Nije se često događalo da se ovakve donacije od bilo koga dodijele nekoj hrvatskoj udruzi u Republici Srbiji. U svom promidžbenom materijalu koji je objavljen jučer ujutro u *Večernjem i Jutarnjem listu* te u *Glasu Istre*, ističe se: „Projekti koje je Zaklada Adris poduprla sam su vrh hrvatske, ali i svjetske znanosti, kulture i umjetnosti.“ Ponosni smo i zahvalni Zakladi Adris što je i naš projekt o Dužijanci svrstan u taj vrh. To priznanje i dodijeljena sredstva označuju značajnu prekretnicu u povijesti stogodišnjeg običaja Dužijance i otvara mogućnost da Dužijanica u budućnosti da još veći doprinos u promicanju identiteta bunjevačkih Hrvata. Zahvaljujem direktoru naše Udruge Marinku Piukoviću, dopredsjedniku **Lazi Vojnić Hajduku** i Nikoli Perušiću, koji su zaslužni što je naš projekt izrađen i predstavljen na izvrstan način i onda prihvaćen i doniran od Zaklade Adris.

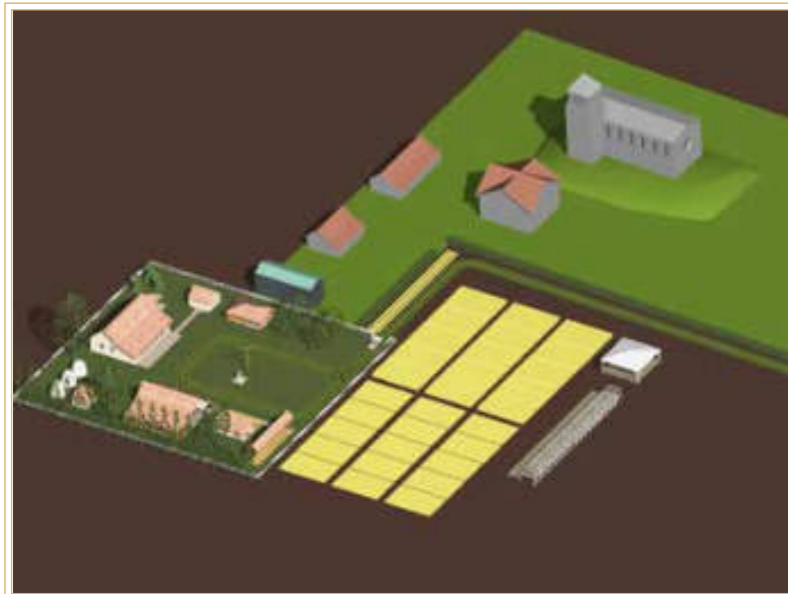
Info tim Udruge Dužijanica

RISARSKI SALAŠ

U tijeku je osiguravanje temeljnih rješenja za početak rada i izgradnju resursa na planiranoj lokaciji uz katoličku crkvu u Đurđinu ili ako to ne bude moguće onda na nekom drugom prikladnom i ostvarivom mjestu

Priredili: Lazo Vojnić Hajduk i Kristijan Vojnić

Učiniti Dužijancu manifestacijom od posebnog značaja i vratiti je gradu, a grad građanima, bila je ideja vodilja tima autora koji su uradili prijedlog idejnog rješenja budućeg mjesta za natjecanje risara i ostalih sadržaja vezanih uz Dužijancu.

Naša je ideja bila ponuditi gradu nešto novo i nešto lijepo. Natjecanje risara u okviru Dužijance postala bi gradska promenade turizma, kulture i umjetnosti. Novoizgrađena lokaci-

ja činila bi jednu cjelinu gdje bi se mogli ostvariti turistički sadržaji, a natjecanje risara bi postalo turistički proizvod. Nadalje, na toj bi se lokaciji mogli odžati razni performansi, izložbe, filmske projekcije i slično, bez granica i cenzure.

Sada predstavljamo idejno rješenje: *Risarski salaš*, a nakon ovoga slijedi izvedbeni projekt, gdje će se po uvažavanju primjedbi članstva najvjerojatnije uraditi i neke korekcije, u dogovoru s autorima.

Tek nakon izvedbenog projekta imat ćemo konačno rješenje kako će izgledati taj naš novi salaš. Sve su

ovo još varijacije na temu sadržaja koji će biti unutar ledine-dvorišta salaša.

Vodstvo UBH "Dužijanca", u želji provesti odluke zaključene na skupštini Udruge početkom 2015. godine u svezi s organiziranjem Takmičenja risara, pristupa realizaciji te zadaće. Idejni projekt bi trebao osigurati temeljna rješenja za početak rada i izgradnju resursa na određenoj lokaciji.

Idejni projekt *Risarski salaš* izrađen je kao temeljno rješenje u svrhu dobivanja lokacijske dozvole za planiranu izgradnju tog samostojećeg objekta u Đurđinu uz katoličku crkvu i postojeći pristupni put prema crkvi sv. Josipa Radnika ili temelj za polazišta na nekoj drugoj lokaciji koja se pokaže prikladna i moguća..

Kapacitet objekta određen je prema dosadašnjim iskustvima pri organiziranju manifestacije Dužijanca koja nosi naziv Takmičenje risara, a odnosi se na program natjecanja, broj natjecatelja i broj posjetitelja spomenute manifestacije, kao i pratećih kulturnih aktivnosti.

Shodno programu i potrebama, predviđa se organizacija nekoliko skupnih jedinica, i to za djecu risare, odrasle risare i njihovo natjecanje, jednu jedinicu za prikupljanje i sređiva-

nje muzealija i skrb o postojećim etno-predmetima, jedinicu za turističke i ugostiteljske aktivnosti, jedinicu za formiranje Centra za očuvanje domaćih životinja i domaćih sorti pšenice, te na kraju i jedinica za rekreaciju.

U krugu objekta izgradit će se i urediti nekoliko igrališta na otvorenom, djelomično pokrivenih terasama, te prostor za igru i razonodu.

Ovo je već treći broj Revije Dužijanca gdje nastojimo čitatelje i članove naše Udruge približiti koracima koje poduzimamo, a odnose se na nove tijekove u organiziranju Dužijance. O tome smo pisali u prošlim brojevima Revije, a posebno u ovom broju možete pročitati članke koji govore o ideji, sadržaju i programima koje želimo ostvarivati na budućem salašu, tj. na natjecanju risara. Evo nekoliko članaka koje možete pročitati u našoj Reviji: *Virtualni muzej* (Revija br.1, str. 84.), *Dužijanca kao turistički proizvod* (Revija br.2. str. 18), *Predprojekt manifestacije "Takmičenje risara"* (Revija br.2, str. 28.), *UBH Dužijanca pokrenula novi project* (Revija 3 i 4), *Kako vidim budućnost istinite proslave risarskih dana* (Revija 3 i 4), *Predstavljanje idejnog projekta "Risarski salaš"* (3 i 4). *Temeljne odrednice žetvenih svečanosti* (Revije 3 i 4)

Želimo biti otvoreni i predusretljivi, pa svakom članu ili čovjeku dobre volje objasniti i približiti ih novim idejama glede organiziranja natjecanja risara. Molimo čitatelje da uvažavaju naše nastojanje za dobrobit i kvalitetu organiziranja Dužijance. Pogledajte i pročitajte sve što je napisano o novim koracima i slobodno pošaljite pismeno ili dajte usmeno svoje primjedbe i prijedloge. To očekujemo. Hvala!

Nastavno ovakvom razmišljanju predstavljamo vam idejno rješenje mjesta, objekata i drugih resursa koji su neophodni za početak rada

“risarskog salaša”. Idejno rješenje planiranog objekta s tehničkim podacima i opisom primjene novog materijala za gradnju, izradio je dipl. ing. arh. **Kristijan Vojnić**, arhitekt koji živi i radi u Zagrebu.

Kratki osvrt arhitekta Kristijana Vojnića na zamisao i pristup novom podhvatu oko organiziranja natjecanja risara: Evo njegovog razmišljanja izrečeno lapidarno i jasno.

- konzervatorski pristup očuvanju graditeljske baštine ne podržava izgradnju faksimila (neautentičnih replika povijesnih građevina) - neautentičnih u smislu vremena nastanka i materijala gradnje

- prikladnije bi bilo u tom smislu pronaći autentično imanje i urediti ga suvremenim promišljanjem tradicionalnog načina života bačkih bunjevaca, kritičkim mišljenjem tradicijske poljoprivrede možemo učiniti i neke globalno i dugoročne negativne efekte deforastacije, mehaničkog prevrtanja tla (oranja) te korištenja kemijskih preparata. Permakulturni pokret danas to vrlo aktivno promišlja i nudi alternativna dugoročna i održiva rješenja koja podržavaju bioraznolikost!

- npr. drveće se sve više pokazuje od esencijalne važnosti za živi svijet na zemlji, zbog multifunkcionalne uloge u stvaranju ekoloških niša, regulaciji vlažnosti, isušivanja i erozije tla te padalina.

* možda vredi razmotriti gradnju jednog takvog edukativnog centra, koji bi na prikladan način uklopio suštinske elemente tradicije u suvremeni kontekst klimatskih i društvenih promjena..

* to bi mogao biti edukacijsko / pokazni centar koji bi ukazao na novi smjer održivih / ekoloških načina pristupa uzgoju hrane i suživota na zemlji / poljoprivrede skladno ga spajajući sa tradicijskim običajem risa i dužijance

- organizacijski cjeli kompleks bi također trebao riješiti smještaj vozila (auta, autobusa) u vrijeme velikih manifestacija (to ne mora biti asfaltirano parkiralište, može biti livada pod voćkama - ili bagremovima.

- položaj glavne bine povoljnije je smjestiti

centralno i osno u odnosu na tribine radi bolje i direktnije vizualne povezanosti.

- hala - hangar za stare mašine u ovoj varijanti presjeca vezu između imanja i postojećih zgrada župnog dvora - (i vizualno i komunikacijski)

- osobno sam, dakako, protiv patnje životinja koje se drže zatvorene i sputane većinu svog života u mračnim košarama i svinjacima, zato predlažem "tzv. free-range" pristup držanju životinja koje imaju puno veći prostor za slobodno kretanje, ispašu, uživanje na suncu... :) to bi otprilike ukratko bilo ono što ja smatram da ima smisla i općenite koristi raditi.

No, također shvaćam i nemogućnost radikalnog djelovanja unutar ustaljenih obrazaca tradicionalnog okruženja i nužnost postupnih koraka u uvođenju poboljšanih praksi.

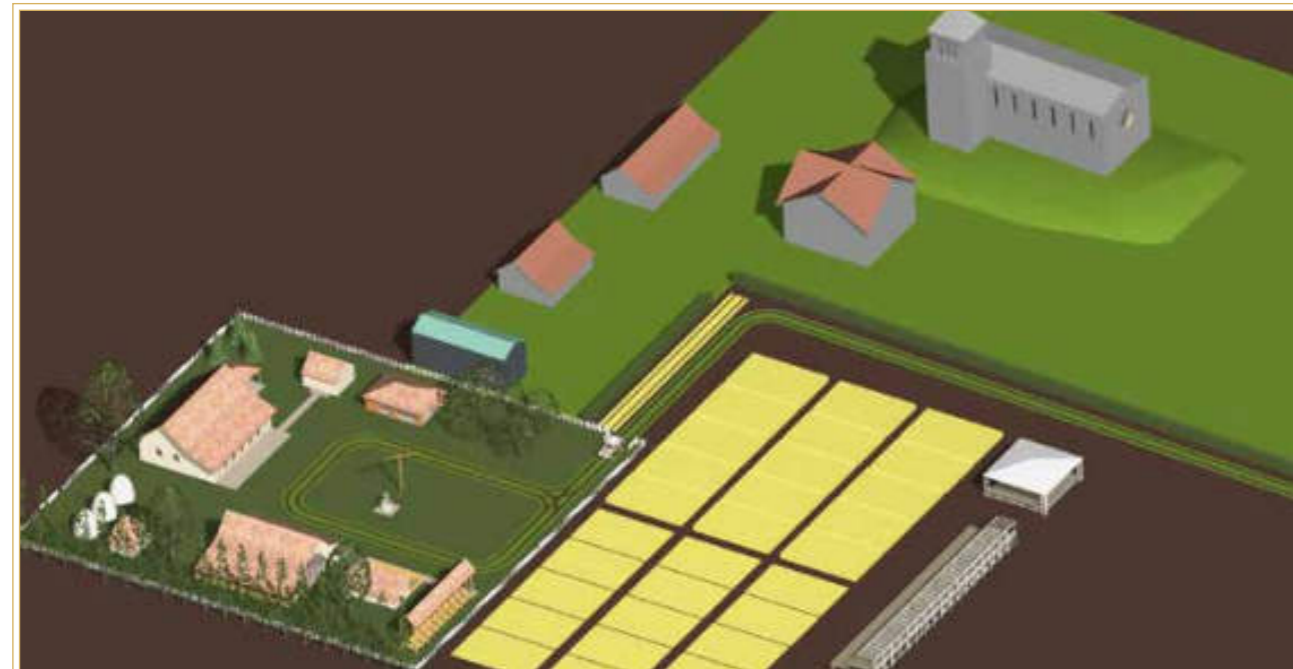
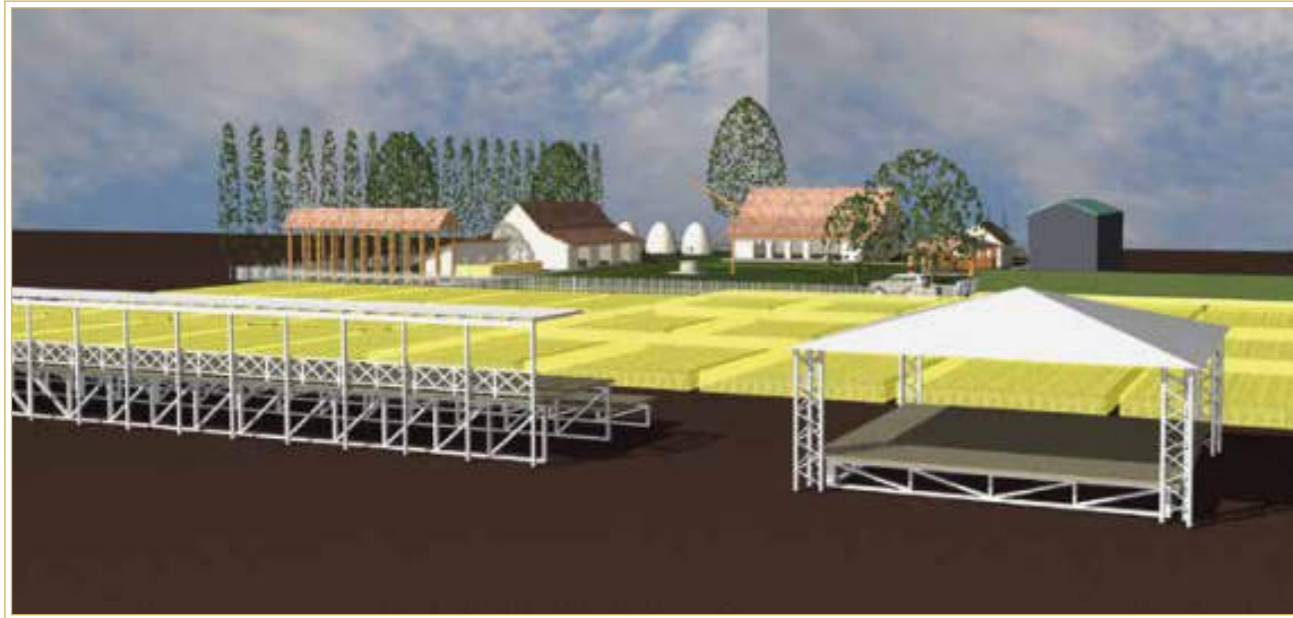
Mislim da bi ovo mogao biti jedan takav zahvat ukoliko nositelji ideje imaju takvo vizionarsko promišljanje budućnosti.

Mišljenja smo kako bi izgled *risarskog salaša* trebao biti što sličniji salašima koji su nekad postojali. On će imati ulogu približavanja etno običaja posjetiteljima te treba korespondirati i sa suvremenim pristupima u domeni prikaza običaja. Po priloženim rješenjima salaša autor se primakao takvom zahtjevu ipogodio naše zahtjeve.

Nama se čini prikazano idejno rješenje odličnom podlogom za ostvarenje našeg plana.

Predviđamo Građevinski material Kristijanov osvrt na izbor građevinskog materijala za gradnju.

SLAMA KAO GRAĐEVINSKI MATERIJAL

Primjena slame kao građevinskog materijala u Europi zabilježena je još 1921. godine u Francuskoj.

U Kanadi i danas postoje i u uporabi su gospodarski objekti od slame stari preko 130 godina.

Svojstava tvrdo balirane slame su pogodna za ispune vanjskih zidova radi sljedećih karakteristika:

- prirodan materijal koji ne ispušta (često štetne) kemijske spojeve koji se koriste pri proizvodnji suvremenih izolacijskih materijala (kao npr. formaldehidi)

- paropropustan (kuća „diše“)
- dobra toplinska izolacija (koeficijent toplinske vodljivosti 0,09 do 0,06 W/m²K, standardni izolacijski faktor polistirena i kamene vune kreće se oko 0,04 W/m²K)

- dobra zvučna izolacija / prigušenje zvučnih valova – odavno su u uporabi za zvučnu izolaciju tonskih studija i slično.

- pravilno ugrađena (zaštita izloženih lica glinenom žbukom) – ima dobru vatrootpornost

- kemijski sastav je čista celuloza te nije privlačna kao hrana za kukce i insekte

- pravilnom ugrađnjom (ČN mrežice na kritičnim rubovima) – spriječen je ulazak sitnih glodavaca

- jeftina i dostupna

- lagana i nezahtjevna ugradnja

- brza ugradnja

- građevinski materijal vrlo niskog energetskog utroška proizvodnje

- neutralni CO₂ otisak (emisija CO₂ pri proizvodnji bala kompenzirana je CO₂ koji je vezan u samom materijalu)

- nakon završenog vijeka građevine, materijal se 99.8% razgrađuje (ostaju samo PVC veze koje je potrebno reciklirati ili drugačije zbrinuti)

FOTOGRAFIJA KUĆE S VANJSKIM ZIDOVIMA OD BALIRANE SLAME TIJEKOM GRADNJE.

OVAKO TA KUĆA IZGLEDA DANAS

U kombinaciji sa zemljanom/glrenom žbukom odličan regulator optimalne vlažnosti prostora (u slučaju „viška“ vodene pare, glina dio upija, a dio propušta kroz zid, a u slučaju suhog zraka pohranjena vodena para iz žbuke se vraća u prostor).

Poligon za natjecanje risara ima svoja zahtjeve i ograničenja te je ovaj prijedlog podložan izmjeni i doradama...

Kako vidim budućnost istinite proslave risarskih dana

DVA VRHA NA BRIJEGU ETNO BAŠTINE

Jedan je vrh Takmičenje risara, a drugi vrh je Euharistijsko slavlje i svečana povorka kroz grad. S tim svojim sadržajima Dužijanica mora postati živi – pokretni spomenik kulture bunjevačkih Hrvata u najširem smislu

Poslije sto godina javnog, gradskog slavljenja Dužijance u Subotici, došlo je vrijeme novom pristupu organiziranja subotičke Dužijance. Ljudi bliži organizaciji Dužijance poduzimaju, doduše dosta stidljivo, određene korake koji obogaćuju novim ruhom i daju novu viziju subotičkoj Dužijanci, toj grandioznoj, svečanoj i neizmjerljivo lijepoj manifestaciji. Ona pripada bunjevačkim Hrvatima i oni je s ljubavlju čuvaju i žele unaprijediti.

Svojom pitomom, svečanom i ljupkom pojavnošću Dužijanica plijeni pozornost svih građana Subotice i zato je proglašena i uvrštena u najznačajnije manifestacije grada, postala je gradska manifestacija. Ona ima i međunarodni karakter i iznimno je zanimljiva i podatna njenim posjetiteljima.

SAZRELA MISAO O IZMJENAMA

Ovakav postignuti status Dužijanica ne smije izgubiti, pa su tim više organizatori i nositelji projekta Dužijance u obvezi maksimalno se truditi, dati sve od sebe za trajno afirmiranje Duži-

jance u gradu Subotici.

Na tim stremljenjima predlažem novu zamisao u jednom dijelu manifestacije Dužijance. Općenito, Dužijanica treba imati dvije vrhunske manifestacije, dva vrha na brijegu etno baštine, a na njegovim stranicama i podnožju nalazi se suvremeno stvaralaštvo bunjevačkih Hrvata. Jedan je vrh *Takmičenje risara*, a drugi vrh je *Euharistijsko slavlje i svečana povorka* kroz grad. S tim svojim sadržajima Dužijanica mora postati živi – pokretni spomenik kulture bunjevačkih Hrvata u najširem smislu.

Ta dva vrha gospodare, u sferi kulture, na beskrajnim plodonosnim poljima bačke ravnice i orijentiri su prema duhovnim i kulturnim usmjeravanjima, a danasve kulturnom stvaralaštvu u životu široke, blage i tanane duše bunjevačkih Hrvata.

Prvi vrh sublimira sve običaje i radnje koje se odnose na natjecanje risara. U relativno dugoj povijesti, preko 50 godina, natjecanje risara je u organiziranoj formi isklesano u harmoničnu reviju običaja u vrijeme žetve pšenice. No, ovdje treba uložiti dodatne napore i od tako bogate i dobro osnišljene manifestacije napraviti reviju risara i risarskih alata, strojeva ispraćenih s običajima iz etno baštine bunjevačkih Hrvata.

Za ostvarenje novih zamisli glede risarskih dana potrebno je bezuvjetno odrediti trajnu lokaciju odvijanja svih sadržaja oko natjecanja risara. To mora biti mjesto i vrijeme za susret risara, a za nas to bi bio *susret s kulturnom baštinom i tradicijom jednog naroda*.

Ostvarenje ovih zamisli zahtijeva ozbiljne investicijske zahvate kako u nekretninama (zemlja, zgrade, turistička ponuda), tako i u sadržajima i programskim ostvarenjima: eko, etno, turističko, ugostiteljsko, znanstveno, kulturološko ostvarenje programa, sadržaja i ostalih radnji.

Pothvati u ovoj godini, u sadržajima natjecanja risara, upravo upućuju na to kako je sazrela misao o izmjenama ove manifestacije.

Pored određivanja stalne lokacije natjecanja risara i neizbježnih investicija u infrastrukturu i

ostale investicijske zahvate i u optimiranje općih uvjeta provedbe manifestacije, potrebno je poduzeti sljedeće.

Dakle, da bi prvi vrh i bio vrh Dužijance mora se nastojati ostvariti:

- Odrediti stalno i utvrđeno mjesto za natjecanje risara u površini od 5 ha
- Otvoriti nekoliko investicija unutar određene lokacije: salaš, ostali objekti, početna stada domaćih životinja, sjeme starih sorti pšenice...
- Obnova starih risarskih strojeva (traktor, vršalica, kosačica...) i izgradnja hale za smještaj tih strojeva i ostalih muzealija
- Prikupljanje muzealija i ostalih aktivnosti u etno smislu
- Ručno košenje žita (uža, krstine, mršavina...) i organiziranje natjecanja
- Košenje starim strojevima
- Organiziranje vozidbe-prijenos žitnog snoplja iz krstina i sadijevanje žitne kamare
- Vršidba žita
- Organiziranje ugostiteljske ponude
- Osnutak Centra za čuvanje genoma domaćih životinja i domaćih starih sorti žita
- Zapat domaćih životinja (perad, ovce, svinje, goveda, mazge...)
- Posebna pozornost na svečanost i atraktivnost svih radnji, stvari i korištenih rekvizita, koje sadrže etno elemente (nošnja, alati, hrana) i strojevi, zaprežna kola, kamara žita...
- Posebno obilježiti svečani početak dana Takmičenja risara: promenade (mladi risari, risari natjecatelji, risari etno sudionici, etno strojevi...), zaprega-radna, zaprega-svečana, konjanici...
- Turistički štandovi s ponudom suvenira, etno i drugih stvari
- Izvorna nacionalna hrana za risare i posjetitelje (risarski ručak, tarana...)
- Promidžba – marketing (plakati, flajeri, brošure) prilagođeno potrebama turizma i opće javnosti.

TRI OSNOVNA SADRŽAJA

Natjecanje risara odvija se u dva (tri) dana.

Natjecanje risara, kao što sam već rekao, odvija se na površini oko 5 ha. Ono se događa u dva (tri) dana: subotu i nedjelju. Datum će odrediti vodstvo Dužijance, ali mora biti u okviru prvog ili drugog vikenda u srpnju. Prvi dan je svečano otvorenje natjecanja; prije podne je priredba natjecanja risara, a poslijepodne košenje žita i prikaz rada u žetvi strojevima na konjsku ili traktorsku vuču i drugo. Drugi je dan vozidba žita, sadijvanje kamare, vršidba i drugo.

Priprava za svečani početak dvodnevnog programa natjecanja risara i ostalih sadržaja koji su vezani uz žetvu pšenice, a definirani programom manifestacije, je opsežna i vrlo rigorozna. Držim kako je mimohod vrlo važan i atraktivan biljeg cijele manifestacije i zato dobiva posebno mjesto i treba ga dobro pripremiti.

Trebamo imati u vidu kako su neposredni sudionici u natjecanju risara i u ostalim sadržajima ljudi koji nisu vični planiranom i ustrojenom ponašanju. Nisu naviknuti da ne smije biti improvizacije i samovoljnog izvođenja svih nastupnih radnji.

Ovdje želim ukazati na moje viđenje i globalne sadržaje risarskih dana, koji se organiziraju kao manifestacija Takmičenje risara u okviru proslave subotičke Dužijance. U iskrenom nastojanju dati inicijativu za poboljšanje organizacije i obogaćenje sadržaja u smislu moguće turističke promidžbe Takmičenja risara kao turističkog proizvoda Dužijance, sugeriram ovakvo razmišljanje.

Dani natjecanja risara po inovativnom razmišljanju trebali bi imati tri osnovna sadržaja:

1. dani znanstvenih skupova
2. svečano otvorenje – mimohod i prvi dan natjecanja
3. dan vozidbe i vršidbe žita

SADRŽAJ PRETHODNOG I PRVOG DANA

U prethodnom danu (ili u naknadnom danu – nedjelja) dvodnevnog ili trodnevnog slavlja treba pronaći i vrijeme za održavanje jednodnevnog kolokvija, simpozija ili znanstvenog skupa s temama iz oblasti poljodjelstva, stočarstva, agrotehnike, ekologije ili etno istraživanja u oblasti žetve – risa.

Prvi dan (prijedlog je da to bude petak), svečano otvorenje, dan je za predstavljanje svih natjecatelja i svečani defile-mimohod sudionika. Povorka će prolaziti točno određenom putanjom ispred bine za gledatelje i napraviti krug po točno određenom sinopsisu. Početak povorke, formiranje i završetak svečanog mimohoda mora biti na istom mjestu. To znači da se mimohod događa u krugu koji je prethodno određen, pripremljen i prilagođen zahtjevima organizatora. Mimohod treba biti impresivan, dopadljiv, snažan, uvjerljiv i siguran. Predvodi ga jahač koji nosi barjak Dužijance, a iza njega ide banderija jahača.

U defileu su i strojevi, zaprege, jahači i ostalo oruđe koje se koristi u radu za ris... Prvo nailaze mladi risari (djeca), a potom risari gosti, risari koji se neće natjecati, a iza njih idu risari natjecatelji po skupinama obilježeni organizacijskim jednicama ili po mjestu otkuda dolaze, ili imenom koje su sami sabi nadjenuli. Ispred svake skupine ide mladić ili djevojka u narodnoj nošnji koji na štapu nosi natpis skupine koja slijedi. Svi moraju biti identificirani i predstavljeni publici. Svi sudionici u mimohodu trebaju biti u narodnoj nošnji bilo radnoj ili u nekoj polusvečanoj. Voditelji programa su dobro upoznati s programom i svim aktivnostima na Takmičenju risara i sve potanko prate i komentiraju na primjeren način.

Ispred bine prolaze svi uz pratnju tihe glazbe, a voditelj programa predstavlja redom kako nailaze sve po imenima, otkuda dolaze, koliko su puta sudjelovali nanatjecanju itd. Strojeve, kosačice, vršalicu, traktore koji prolaze također

predstavljaju kratkim opisom: godina proizvodnje, marka proizvođača i za što služi... Također prolaze zaprege, radna kola, koje treba opisati i objasniti namjenu. Posebice treba predstaviti zapregu s plugovima i objasniti svrhu tih plugova u žetvi. Na kraju idu jahači.

Poslije svečanog mimihoda vrijeme je za risarski ručak, a nakon risarskog ručka priprema za odvijanje programa: nastup mladih risara, gosti i etno prikazi iz običaja žetve i konačno natjecatelji. Satnicu i detaljan raspored utvrđuje izvršni odbor proslave Dužijance.

Oko podne je užna (ručak) koja traje najduže sat vremena, poslije užne pola sata plandovanja i nastavlja se program. Nastupa prvih deset natjecatelja (u baražu) koji su osvojili najviše poena i natječu se za prva tri mjesta. Potom se proglašavaju pobjednici i dodjeljuju se nagrade i diplome svim sudionicima.

U nastavku dana odvija se pokazno košenje žita sa strojevima i sadijevanje krstina. Po završenju košenja slijedi obaranje krstina plugovima na konjsku vuču, zaštita od požara, i time je prvi dan završen.

Naravno, organizator može u večernjim satima organizirati druženje, veselje ili igranku za risare i sve nazočne. Nekoliko janjadi i odojaka na ražnju i roštilj je ponuda koja daje posebno ozračje za turiste, goste, sudionike u natjecanju i sve nazočne.

DRUGI DAN SE DOGAĐA U SUBOTU

Drugi dan započinje vozidbom snoplja iz krstina i sadijevanje kamare. Potrebna su dvojica ili trojica zaprežna kola posebno pripremljena za vozidbu žita sa svim detaljima iz običajnog resora. Taj posao treba trajati dok se ne pokupi sve žitno snoplje pokošeno ručno prethodni dan na natjecanju risara, ili pokošeno strojevima na konjsku ili traktorsku vuču. Treba posebno voditi računa da se ispune sve radnje koje pripadaju običajnoj i etno sferi. U prijepodnevnim

satima za vrijeme vozidbe organizator pruža priliku gledateljima i posjetiteljima ugodan i dobar provod ugostiteljskom ponudom i dobrom glazbom. Oko podneva (u 12,00 sati) je užna, a poslije užne se priprema izlazak na vršidbu. Kompletna ekipa risara (20 – 25 risara i risaruša) koja će opsluživati vršalicu ide u pratnji traktora i vršalice na mjesto gdje će se obavljati vršidba. Vršalica se postavlja na mjesto, traktor i ostali sastavni dijelovi posla oko vršidbe (maža, brentača, boda, zaprežna kola koja će nositi mreše...) postavljaju se na svoja mjesta i započinje rad. Posao oko vršidbe traje dokle god se ne ovrši sve pokošeno i sadijevano žito u kamari. Kad sve bude urađeno „učisto“, vršalica se očisti i odvlači na mjesto čuvanja i sve ostalo se pospremi. U večernjim satima moguća su druženja uz ugostiteljsku ponudu, nastupom estradnih umjetnika, folklornih skupina, tamburaških sastava i primjerenu zabavu. Tako bi završilo natjecanje risara i manifestacija Takmičenje risara.

Ovo je bilo samo puko nabranje događaja koji bi trebali biti u programu. Na organizacijskom je odboru i njegovom izvršnom dijelu osmišljavanje detaljnijeg redoslijeda, bogaćenje sadržaja, ugradnja turističkih elemenata i dopadljivih aktivnosti koje bi privukle pozornost gledatelja i primamilo što veći broj posjetitelja. Temeljem ovog suštinskog opisa treba napraviti promidžbene materijale, tiskati ih i razaslati u pučanstvo.

L. V. H.

Klas u krstini
Pijesmu vrijednih risara
Gustira.

LVH-VS

UBH „Dužijanca“ pokrenula novi projekt

U FUNKCIJI RAZVOJA ODRŽIVOG TURIZMA

Realizacijom ove ideje stvorit će se prilika za razvoj kulturnog i seoskog turizma u okolini Subotice nedaleko od Palića, turistički atraktivnog mjesta koje godišnje posjeti veliki broj posjetitelja

UBH „Dužijanca“ pokrenula je vrlo atraktivni projekt koji bi trebao obuhvatiti etnološke, ekološke i bio pristupe u javnom ponašanju. Udruga, baveći se stoljetnom tradicijom bunjevačkih Hrvata, od 2014. godine ulaže

dodatne napore u osmišljavanju i projektiranju osnovnih resursa za realizaciju vrlo privlačnog projekta. Formiranjem jednog posebnog i značajnog Centra u organizaciji UBH „Dužijanca“ stvorit će se novi uvjeti koji će osvježiti i upotpuniti rad Udruge i dati mu posebnu karakteristiku.

Radni naziv toga centara je *BioEtEco Centar* (Bio entnološki i ekološki centar). BioEtEco projekt će podržati razvoj održivog turizma kroz osnivanje spomenutog Centra za očuvanje genoma autohtonih pasmina i etno-ekološko-bio edukaciju u Đurđinu kod Subotice na pola sata vožnje od središta grada Subotice. UBH „Dužijanca“ je želi postaviti temelje za zaštitu i očuvanje izvornih običaja oko proizvodnje žita i tehnolo-

logije ručnog rada i ubiranju plodova pšenice starinskih sorti ratarskih kultura i njegovanje pasmina domaćih životinja, te priprema izgradnju risarskog salaša od slame s pratećim objektima za uzgoj domaćih životinja. Ti će objekti biti prikladno opremljeni za držanje autentične pasmine goveda, svinja, ovaca i drugo, a botanički vrt će biti opremljen za autohtono voće i povrće, te za ratarske poljoprivredne proizvode. Eko i etno muzeji su planirani kao sastavni dijelovi centra i trenutno su u izradi projekti.

BioEtEco projekt će financijski podržati izgradnju višenamjenske dvorane (što će biti na salašu od slame), njezino opremanje namještajem, računalima i drugim elektroničkim uređajima, kako bi se kasnije mogla koristiti za održavanje radionica, konferencija, prezentacija, pa čak i sajмова. Svrha centra je spriječiti odumiranje autohtonih pasmina domaćih životinja kroz njihovo očuvanje u sklopu centra, organiziranje posjeta i educiranje djece, učenika, studenata, turista i lokalnog stanovništva o bitnosti poljoprivredno-biološke raznolikosti za ljudsko zdravlje i očuvanje okolnih subotičkih pustara i eko pašnjaka. Svi će sudionici imati priliku upoznati nekoliko autohtonih pasmina i

uživati gledajući ih na ledini oko risarskog salaša od slame. Posebnu pozornost usmjeravamo na reparaciju starih strojeva primjenjivanih u ratarstvu krajem 19. i početkom 20. stoljeća (traktor, vršalica, kosilica i samovezačica) koji su u funkciji na manifestaciji Dužijance „Takmičenje risara“. Realizacijom ovog projekta stvorit će se prilika za razvoj kulturnog i seoskog turizma u okolici Subotice nedaleko od Palića, turistički atraktivnog mjesta koje godišnje posjeti veliki broj posjetitelja.

LackoVH

TURISTIČKI KARAVAN

Turistička organizacija Srbije svoju kampanju „Moja Srbija“ započela je organiziranjem „Turističkog karavana“ ciljem animirati domaće turiste i potakne na putovanja u zemlji. Kampanja se provodila u 10 najvećih gradova u Srbiji, na glavnim gradskim trgovima u periodu od 12. lipnja do 11. srpnja.

Subotica je bila domaćin istoimenog karavana, u centru grada je dočekala kolege iz: Užica, Novog Pazara, Niša, Leskovca, Čačka, Kraljeva, Kragujevca, Novog Sada, Beograda, zatim predstavnike Turističke organizacije Srbije i udruženje „Srbija za mlade“.

Kao domaćin, Subotica je atraktivnim programom, koji su besplatni za posjetitelje, predstavila svoju turističku ponudu. /www.subotica.info/

Na ovoj manifestaciji Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ predstavila je manifestacije ovogodišnje Dužijance. Direktor Udruge Marinko Piuković ispred štanda Dužijance predstavio je dvije najznačajnije manifestacije: Takmičenje risara i Dužijancu, a djevojke su služile rakiju i risarski ručak gostima i drugim posjetiteljima Karavana. Naša „kućica“, prema tvrdnji sudionika, bila je najposjećenija. ■

Dužijanca 2015.

Subotica
9. 8. 2015.

BLAGOSLOVOM ŽITA ZAPOČELA „DUŽIJANCA 2015.“

Blagoslovom mladog zelenog žita na njivi u Starom Žedniku počelo je obilježavanje manifestacije „Dužijanca 2015.“. Slavlje je započelo svetom misom u župnoj crkvi sv. Marka u 17 sati. Svetu misu predvodio je mons. dr. Andrija Anišić, predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“. U prigodnoj propovijedi istaknuo je kako su se bunjevački Hrvati u cjelokupnom

svom radu uvijek uzdali u Boga, a napose glede svega vezanog uz obradu zemlje, jer znaju i vjeruju da samo Bog može blagosloviti njihov rad i donijeti obilan rod njihovim usjevima; zbog toga i manifestacije Dužijance započinju i završavaju molitvom. „Svake godine na početku slavlja Dužijance zazivamo Božji blagoslov na mlado, zeleno žito na njivi na kojoj se održava

Takmičenje risara, a završavamo svečanom misom zahvalnicom, kojom Bogu zahvaljujemo za završetak žetve i za kruh svagdašnji“, istkanuo je mons. Anišić. U koncelebraciji na misi, uz mons. dr.sc. Andrije Anišića sudjelovali su i domaći župnik preč. Željko Šipek, dekan dekanata Subotica-Donji grad preč. Julije Bašić, preč. Attila Zselli, koji je propovijedao na mađarskom jeziku i još petorica svećenika.

Na misi je pjevao župni zbor pod ravnanjem mjesnog kantora Nikole Ostrogonca. Na kraju svete mise, nakon župnikove zahvale, okupljenima se obratio predsjednik udruge UBH „Dužijanca“ mons. dr. sc. Andrija Anišić. On je zahvalio za blagoslov njive na kojoj će se održati Takmičenje risara. Zahvalio je i drugim župnicima koji u svojim selima slave Dužijancu na suradnji i svima na podršci u radu Udruge. Posebno je zahvalio Stipanu i Blaženki Šarčević, ovogodišnjim domaćinima Takmičenja risara.

Nakon svete mise uslijedila je procesija svih sudionika slavlja, od crkve do njive Stipana i Blaženke Šarčević, koja se nalazi pokraj salaša Franje Stipića, i na kojoj je župnik Šipek obavio obred blagoslova mladoga zelenog žita i svih usjeva.

Na ovom je slavlju sudjelovao veliki broj vjernika iz Starog Žednika, ali i gostiju iz okolice, koji su toga dana slavili i proštenje sv. Marka Evanđeliste, nebeskog zaštitnika mještana. Slavlju su nazočili i predstavnici pojedinih hrvatskih institucija i organizacija, među kojima su bili: Marinko Prčić, predsjednik HKC „Bunjevačko kolo“, Petar Kuntić, predsjednik DSHV-a, Zlatko Mučalov, predsjednik „Pučke kasine 1878.“, potpredsjednik UBH „Dužijanca“ Lazo Vojnić Hajduk, kao i članovi Organizacijskog odbora Dužijance, koje su predvodili direktor Dužijance Marinko Piuković i članovi UBH „Dužijanca“.

S.D.

Stari Žednik

PRISKAKANJE VATRE

Uoči blagdana Sv. Ivana Krstitelja, 23. lipnja 2015. godine na salašu Mirka Čipaka u Žedniku priređena je manifestacija Priskakanje vatre, u organizaciji UBH „Dužijanca“. Udruga ima za cilj kroz svoje sadržaje objedinjavati bogatstvo tradicije, duhovnosti i stvaralaštva u interesu očuvanja nacionalnog identiteta bunjevačkih Hrvata; primjer navedenog je i Priskakanje ivanjskih vatri.

Priskakanje vatre ove je godine peti put u programu Dužijance. Na početku programa voditeljica Nataša Vojnić Tunić pozdravila je skup i najavila daljnji tijek događanja. Direktor Udruge Marinko Piuković obratio se i pozdravio sve nazočne. Potom je paljenjem vatre započeo program; odgovorne osobe za plamen bili su Stipan Kujundžić i Martin Gabrić. Mladi u nošnji prvi su preskakali vatru, a za njima i ostali posje-

titelji. Ogrizine za vatru pripremio je domaćin Mirko Čipak, uz pomoć Martina Gabrića. Ana Dulić iz Đurđina izradila je vijence od ivanjskog cvijeća, koje su cure nosile na glavi. Zbog kiše koja je prekinula program, članovi HKC „Bunjevačko kolo“ – ogranka iz Žednika – nisu priredili običaje s ivanjskim vijencom, niti odigrali bunjevačke parovne igre.

Na kraju je za sve sudonike i posjetitelje, sveukupno oko stotinjak njih, priređena zakuska, s pićem za osvježenje.

S.D.

Vjeronaučna dvorana župe sv. Roka u Subotici, 7. 7. 2015.

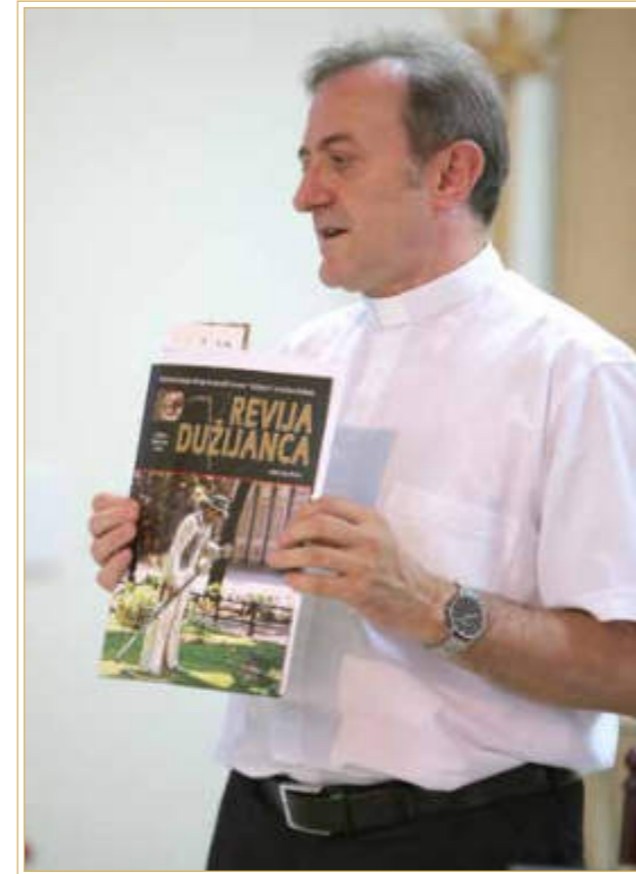
TRIBINA „KATOLIČKO DIVOJAČKO DRUŠTVO I DUŽIJANCA“

Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanica“ organizirala je tribinu posvećenu jednoj od tema ovogodišnje izložbe „S Božjom pomoći“: Katoličko divojačko društvo i Dužijanica. Tribina je održana vjeronaučnoj dvorani župe sv. Roka u Subotici 7. srpnja 2015. od 19 sati. Tiskane su prigodne pozivnice i plakati. Znatnom broju zainteresiranih nazočili su i: konzul RH u Subotici Neven Marčić, direktor UBH „Dužijanica“ Marinko Piuković, potpredsjednik UBH Lazo Vojnić Hajduk i predsjednik HKC „Bunjevačko kolo“ Marinko Prčić. Voditelj tribine bio je predsjednik

UBH msgr. Andrija Anišić, a izlagatelji su bili: župnik u Baču vlč. Josip Štefković i Jasminka Dulić, urednica tjednika „Hrvatska riječ“. Temeljna ideja bila je da se kroz izlaganja gostujućih predavača zainteresirana javnost upozna s ovim društvom bunjevačkih djevojaka iz prve polovice 20. stoljeća. Kako je u svom izlaganju rekao vlč. Josip Štefković, upravo je Katoličko divojačko društvo u velikoj mjeri pridonijelo održavanju prve Dužijance 1911. godine u župi svetoga Roka u Subotici.

O radu Katoličkog divojačkog društva posto-

ji vrlo malo pisane građe. Pa ipak, i pored razmjerno malog broja dokumenata dvoje predavača je uspjelo izvući neke temeljne smjernice o aktivnostima ovog Društva. Tako je vlč. Štefković već naslovom svoga rada „Katoličko divojačko društvo – Rad na duhovnom i nacionalnom osvješćivanju, te humanitarni angažman“ dobrim dijelom definirao temeljne ciljeve organizacije, koja je utemeljena 1911. godine, a godinu dana kasnije to su i ondašnje austrougarske vlasti formalno potvrdile. Kao prvi, vjerojatno i najvažniji cilj, ističe se obrazovanje djevojaka u kršćanskom duhu, te prosvjećivanje „ženske omladine poučnim predavanjima i predstavama“. Također, vrlo bitan cilj kojega su članice Katoličkog divojačkog društva pred sebe postavile su pomaganje sirotinji mjesečnom potporom, te davanje stipendije i pomoći siromašnim učenicima.

Jasminka Dulić je u svom izlaganju stavila naglasak na početke ženskog aktivizma kod bunjevačkih Hrvatica, kako na duhovno-vjerskom, tako i na svjetovnom planu, nacionalnom i socijalnom – posebice imajući u vidu karitativno djelovanje članica.

Na kraju tribine održana je i promocija novog broja Revije „Dužijanica“. Potpredsjednik UBH „Dužijanica“ i glavni i odgovorni urednik Lazo Vojnić Hajduk predstavio je 2. broj Revije Dužijanica, ilustrirani časopis Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanica“ za kulturu življenja i ujedno se osvrnuo na svoj članak protiv kojeg je bilo mnogo prigovora. Založio se za stvaranje istinskog dijaloga unutar hrvatske zajednice. Msgr. dr. sc. Andrija Anišić je iznio stajalište kako se unutar zajednice vodi izrazita kampanja usmjerena protiv Udruge, posebice od strane DSHV-a i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Također je iznesen stav kako u NIU „Hrvatska riječ“ postoji određena cenzura i da je gotovo nemoguće objaviti nešto što sadrži kritiku spram vodstva hrvatske zajednice. Jasminka Dulić se s time nije složila i smatra kako i tzv. „druga strana“ ne smije upućivati tekstove koji sadrže uvrede i kako se takvi tekstovi ne mogu objavljivati i smatra da je čak prisutan nedostatak kritičkih tekstova koji bi bili objavljeni u spomenutom tjedniku.

Nakon tribine, nastavljeno je druženje u neformalnoj atmosferi u župnoj dvorani.

A.Z.

TAKMIČENJE RISARA

Za ovogodišnje Takmičenje risara domaćinstva su se prihvatili Stipan i Blaženka Šarčević, te je natjecanje održano na njivi nadomak Žednika.

Prethodne pripreme za natjecanje odvijale su se tijekom lipnja i srpnja. Nakon što je određena parcela pod žitom na kojoj je planirano održavanje natjecanja, napravljen je plan gdje će se koji događaj odvijati. Plan je izradila radna skupina na čelu s direktorom Udruge Marinkom

Piuković i suradnicima Martinom Gabrićem, Pavlom Kujundžićem i Vlatkom Vojnićem Purčarom. Kada je određena parcela za košenje, bilo ju je potrebno isparcelizirati, kako bi svaki natjecatelj imao jednak dio za košenje. Geodet Ivan Skenderović prihvatio se i ove godine uraditi parceliziranje, uz pomoć natjecatelja s iskustvom Stipana Kujundžića, predsjednika žirija za ocijenjivanje risara Pavla Kujundžića i Vlatka Vojnića Purčara. Parceliziranju je nazočio i Marinko Piuković.

Tako je manifestacija Takmičenje risara ove godine održana u subotu 11. srpnja nadomak Žednika, sela u široj okolici grada Subotice.

Na svečanosti su bili gosti iz Republike Hrvatske: Milan Bošnjak i Dubravka Severinski, predstavnici Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Marin Knezović, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika, Ivo Kujundžić, član HDZ-ova Odbora za Hrvate u BiH, Andrija Matić, pročelnik Upravnog odjela za poljoprivredu i šumarstvo vukovarsko-srijemske županije, zatim predstavnici AP Vojvodine, čelnici Grada Subotice - gradonačelnik Jenő Maglai, predsjednik Skupštine Grada Subotice Ilija Maravić, predsjednik UBH Andrija Anišić, direktor UBH Marinko Piuković, predstavnici HKC „Bunjevačko kolo“, članovi Organizacijskog odbora Dužijance 2015., sponzori i prijatelji Dužijance, predstavnici medija i mnogobrojni gosti. Domaćini natjecanja Stipan i Blaženka Šarčević dočekivali su uzvanike, koji su došli karucama na njivu ispred bine. Svečanu povorku karuca koja se kretala od župnog dvora u Žedniku do njive, predvodio je konjanik Marko Vojnić Purčar s barjakom Dužijance. Manifestaciju je pratilo oko 1000 posjetitelja.

Program događanja na dan Takmičenja risara bio je sljedeći:

- 6,00 – Okupljanje risara
- 6,30 – Izlazak risara na njivu
- 6,45 – Smotra risara
- 7,00 – Pletenje uža
- 7,15 – Polazak gostiju na karucama ispred crkve svetog Marka
- 7,25 – Doček gradonačelnika i gostiju na njivi
- 8,00 – Risarski ručak na njivi
- 8,30 – Izjave za medije
- 9,00 – Početak natjecanja risara
- 10,00 - 12,00 – Prikaz rada na starim strojevima i vršalici
- 10,30 – Promocija kulena Udruge "Slavonski domaći kulen-kulin"
- 11,00 – Proglašenje pobjednika u kuhanju tarane
- 11,30 – Dičije igre na strnjiki "Kasalisica" i nastup folkloru
- 11,55 – AKROBACIJE S KOSOM: Stipan Ku-

jundžić, Perica Tikvicki, Mario Dulić i Željko Pančić

12,00 – Proglašenje pobjednika Takmičenja risara, uručivanje nagrada i zahvalnica
12,30 – Svečana užna za goste i risare

Konjanik koji nosi barjak Dužijance predvodio je risare sve do bine. Potom su na karucama dolazili redom gosti po protokolu.

Gosti-natjecatelji došli su iz Sajana, Crne Bare, Mužlje, Županje – Republika Hrvatska, Deronja, Sivca, Novog Orahova, Lalića, ali i iz okolnih mjesta: iz Žednika, Tavankuta, Verušića, Đurđina, Bikova, MZ Peščara, te Subotice. Ove se godine odazvalo 20 odraslih parova, te 4 mlada para. Marija Kujundžić je kontaktirala sve risare i okupila žene koje su pekle kruv i pomagale oko risarskog ručka.

Jedan od glavnih elemenata Takmičenja risara, *risarski ručak*, počeo je oko 8 sati. Risarski ručak priređen je na strnjiki na balama slame, kraj žita koje su kosili risari, a služena su tradicijska jela: domaća slanina, *kiselna*, domaći kruh i crni luk. Ručak i hladnu vodu su posluživale mlade djevojke i žene u nošnji. Prije početka ručka sve prisutne je pozdravio Andrija Anišić, predsjednik UBH, koji je svim okupljenima na ručku zaželio ugodan objed. Montažni salaš u kojem je bila smještena hrana nalazio se na dovoljnoj udaljenosti od njive i pokazalo se kao dobra odluka za njegovu lokaciju. Žene i cure koje su posluživale ručak pohvaljene su od strane direktora Marinka Piukovića za dobro odrađen posao. Bala za ručak bilo je 350 komada poslaganih u 2 reda, što je omogućilo dovoljno mjesta za sve. Antun Vojnić Purčar i ove je godine solio i vodio brigu o slanini, a Josip Mačković je donirao slaninu za risarski ručak.

Nakon risarskog ručka krenulo je samo natjecanje risara, a početak je označio gradonačelnik Subotice Jenő Maglai. Nakon natjecanja sudački kolegij je proglasio najbolje, dok su djeca kosila revijalno.

U nastavku programa manifestacije Takmičenje risara prikazani su stari strojevi i način rada na njima, s ciljem da se ljudima prikaže kako se kadgod radio ris, bez suvremene tehnologije.

Ove su godine strojeve, sa svojim ljudima, pripremili Bojan Baraković i Mihajlo Baraković, koji su prezentirali rad na njima. O starim strojevima i načinu rada na njima, pročitana je istoimeni tekst Alojzija Stantića. Program Takmičenja risara vodile su Nevena Mlinko i Tanja Stantić, prema konferansi Ljiljane Dulić i Alojzija Stantića.

Oko 10,30 sati održana je promocija kulena Udruge "Slavonski domaći kulen-kulin", koju je uz mali nagradni kviz vodio Andrija Matić, pročelnik Upravnog odjela za poljoprivredu, šumarstvo i ruralni razvoj Vukovarsko-srijemske županije; prezentacija i kviz održani su na jednom od drvenih paviljona pokraj glavne bine.

Oko 11 sati proglašeni su i pobjednici u kuhanju tarane. Ovo natjecanje je po treći put uvršteno u program, a Davor Šimić bio je zadužen za organizaciju tog sadržaja. Sudjelovalo je ukupno 7 ekipa. Ovaj dio programa pokazao se kao pun pogodak i mogle su se čuti samo pohvale, a tarana je dijeljena posjetiteljima manifestacije besplatno.

Potom su uslijedile Dičije igre na strnjiki "Kasalisica". Djecu je pripremila Đula Gabrić iz Žednika. Uslijedio je nastup folkloraca na bini - ogranka HKC "Bunjevačko kolo" iz Žednika s dvjema koreografijama. Nakon toga, nešto prije 12 sati, prikazane su akrobacije s *kosom* u izvedbi Stipana Kujundžića, Perice Tikvickog, Marija Dulića i Željka Pančića, što se pokazalo atraktivnim za publiku.

U 12 sati svečano su proglašeni pobjednici Takmičenja risara, a nagrade je dodijelio direktor UBH Marinko Piuković. Najbolji parovi ove godine bili su:

1. risar Kujundžić Stipan i risaruša Ruža Juhas
2. risar Dario Balažević i risaruša Joca Vuković
3. risar Perica Tikvicki i risaruša Emera Poljaković /risar Mario Dulić i risaruša Suzana Kovačević.

Predstavnik kompanije „Europetrol“ Zoran Der uručio je simbolične nagrade najstarijem risaru - Ilešu Kiralju koji ima 80 godina i više od 30 godina sudjeluje u košenju. Jednako tako, nagradu je dobio i najmlađi natjecatelj – risar, Marko Matković koji ima 14 godina i za sobom

više godina sudjelovanja u ovoj manifestaciji. Nakon podjele zahvalnica i nagrada risarima, te proglašenja pobjednika, uslijedio je svečani ručak, koji je priređen za sve risare, goste i uzvanike, radnike koji su pomogli organiziranje Takmičenja risara, konjare, članove likovnog odjela HKC „Bunjevačko kolo“, te članove Organizacijskog odbora Dužijance 2015. Ručak je priređen u ugostiteljskom objektu „Sala kod Zvonka“ u Žedniku, gdje se okupilo 285 ljudi, što je nešto lošiji odaziv od očekivanih 350 gostiju. Goste ručka uveseljavao je ugodnim zvucima tamburica orkestar *Rujne zore* iz Subotice. Također, nadomak njive gdje se kosilo žito, postavljena su bila dva šanka koje je vodio Andrija Bašić Palković, i gdje su se posjetitelji mogli osvježiti hladnim pićem i smjestiti pod šatre.

Mjesto na Takmičenju risara našli su i izložbeno-prodajni paviljoni s etno predmetima, te štandovi sponzora. Za to je bio zadužen Branimir Kopilović, koji je je skrbio i o izložbenom štandu UBH „Dužijanca“, na kojem je radila Jasenka Malavrazić.

Na manifestaciji su sudjelovali i članovi likovnog odjela HKC „Bunjevačko kolo“ – Josipa Križanović, Davor Kesegi i Imre Kesegi, koji su naslikali prigodne slike s motivima risa i uručili ih Udruzi.

Na Takmičenju risara nije zabilježen nikakav incident, te možemo zaključiti kako je događaj prošao u redu. Za ovu manifestaciju improviziran je i ured iz kojeg su Marinko Piuković, Ljiljana Dulić, Senka Davčik, Branimir Kopilović, Davor Šimić i Dajana Šimić vodili brigu o konferansi, programu na njivi i njegovom provođenju.

M.P.

Đurđin, 27. 7. 2015.

NATJECANJE U PUCANJU BIČEVIMA

Nekada nakon risa, kada se skupilo snoplje i odnijelo s njive, na strniki su djeca čuvala svinje, a bič im je služio i pomagao oko čuvanja. Malo je bilo salašarskih ljudi koji nisu znali pucati bičem. Danas je pucanje bičem sve manje prisutno, ostalo je samo kod posebnih zaljubljenika koji ga se ponekim prilikama podsjetite.

Inicijativa Ivana Piukovića da se u program Dužijance uvrsti novi sadržaj koji ima elementa izvornosti i posebnosti, a koji pripada etnicitetu bunjevačkih Hrvata, podržan je od Organizacijskog odbora Dužijance. Na salašu Vlatka Vojnića Purčara na Đurđinu, 27. srpnja je po prvi put u programu Dužijance održano natjecanje u pucanju bičevima. Pucalo se u više kategorija mladih i starih, imali smo priliku vidjeti i raznolikost u tehnici pucanja, a natjecatelji su isprobali novoizrađene bičeve koje je za ovu priliku izradio Ivan Piuković.

Bila je to ujedno prigoda da Udruga zahvali svima koji su sudjelovali u pripremi manifestacije Takmičenje risara 2015. Direktor UBH „Dužijanica“ Marinko Piuković je svim natjecateljima uručio prigodne darove. Posebno je zahvalio Antunu Vojniću Purčaru što godinama priprema i čuva slaninu za risarski ručak. Nakon natjecanja, druženje s okupljenim članovima Udruge, konjarima, prijateljima i simpatizerima nastavljeno je do ranih jutarnjih sati.

I.P.

Izložba radova s XVIII. međunarodne likovne kolonije „Bunarić 2014.“

SAZIV OKUPIO 44 SUDIONIKA IZ SRBIJE I HRVATSKE

U okviru proslave ovogodišnje Dužijance, u svečanoj dvorani Hrvatskog kulturnog centra "Bunjevačko kolo" u Subotici 30. je srpnja 2015. otvorena izložba radova s XVIII. međunarodne likovne kolonije "Bunarić 2014". Lanjski saziv okupio je 44 sudionika, mahom amaterskih slikara, među kojima i više od dvadeset članova likovnog odjela Centra, koji organizira ovu likovnu manifestaciju. Osim autora iz Srbije (Subotica, Sombor, Srijemska Mitrovica, Ada, Crvenka,

Beograd) na koloniji su sudjelovali i autori iz Hrvatske (Osijek, Vinkovci, Slavonski Brod).

Izbornica radova bila je akademska grafičarka Jasmina Vidaković-Jovančić, dok je izložbu otvorio vlč. Dragan Muharem. Nazočne na otvorenju izložbe pozdravila je i nova voditeljica likovnog odjela HKC "Bunjevačko kolo" Ivana Vukov, koja je ovom prigodom i zahvalila svojoj prethodnici na toj dužnosti Nedeljki Šarčević. Tiskan je prigodni katalog slika.

J.S.

SEOSKE DUŽ IJANCE 2015

BAJMAK

U nedjelju 12. srpnja proslavljen je završetak žetve u Bajmaku, u župnoj crkvi sv. Petra i Pavla. Priprema za proslavu odvijala se u kući obitelji Petreš, gdje su kao i svake godine mladi pleli krunu i vijence od novoga žita, kojima su na dan proslave ukrasili crkvu. Predvoditeljski par Dužijance 2015. u Bajmaku bili su bandaš Viktor Poljak i bandašica Jasmina Kumer, dok su mali bandaški par bili Adriana Sakač i Alen Palfi.

Misu zahvalnicu predvodio je vlč. Vinko Cvijin, župnik iz Vajske i Bođana, uz svećenike Jenoa Vargu i mjesnog župnika Zsolta Bendea. Nakon svete mise svi su se sudionici okupili u župnom dvorištu, gdje je uslijedilo kolo te svečani ručak. Navečer je održano Bandašicino kolo u kojem je goste zabavljao tamburaški ansambl „Ruže”. ■

ŽEDNIK

U nedjelju 12. srpnja u crkvi sv. Marka Evanđeliste u Žedniku povodom Dužijance održana je sveta misa koju je predvodio karmelićanin iz Sombora o. Stjepan Vidak. Mladi obučeni u bunjevačku nošnju, roditelji bandaša i bandašice i župnik Željko Šipek na ulasku u crkvu dočekali su bandaški par koji je došao na karucama u pratnji svojih pratitelja. Ovogodišnji bandaš bio je Srđan Nimčević, a bandašica Damjana Dulić.

Mali bandaški par Dužijance 2015. u Žedniku bili su Vladimir Šarčević i Marija Džaver. U popodnevnom satima ispred doma kulture u Žedniku održan je prigodan program, nastupala su djeca članovi HKC „Bunjevačko kolo”, te djeca ogranka Centra u Žedniku. Navečer je u Bandašicinom kolu svirao tamburaški orkestar „Uspomena” ■

SEOSKE DUŽ IJANCE 2015

TAVANKUT

MALA BOSNA

Predvoditeljski par Dužijance 2015. u Tavankutu, održane u nedjelju 19. srpnja, bili su bandašica Ksenija Benčik i bandaš Ivan Rudić. Mali bandaški par bili su Katarina Vujić i Ivan Nađ. Jozefina Skenderović je i ove godine izradila krunu od slame. Mladež u narodnim nošnjama je od Doma kulture u mimohodu došla na svetu misu, praćena konjanicima i karucama. Svetu misu je predvodio vlč. Dragan

Muharem uz koncelebraciju vlč. Franje Ivankovića. Nakon svete mise za uzvanike i goste priređen je ručak u prostoru HKPD "Matija Gubec", dok se u večernjim satima u dvorištu župe okupio veliki broj posjetitelja u Bandašicinom kolu. Svirao je tamburaški orkestar „Uspomena“. ■

Ovogodišnja Dužijanca u Maloj Bosni obilježena je misom zahvalnicom, na kojoj su kruh od novoga žita na oltar donijeli bandaš Filip Skenderović i bandašica Martina Jurić, te mali bandaški par Mirela i Milan Vuković. Oni su pred župnu crkvu stigli na karucama, zajedno s drugim mladima u narodnim nošnjama. Dočekao ih je župnik Dragan Muharem s gostom svećenikom iz Novog Sada, Sinišom Tumbasom Loketićem, koji je predvodio ovo misno slavlje. Uz novi kruh na oltar je prinesena i ovogodišnja

kruna-slika, koja simbolizira godinu milosrđa, autorice Katarine Skenderović, slamarke iz Male Bosne. U večernjim satima održana je akademija u čijem su programu nastupili zbor Collegium Musicum catholicum, orgulje je svirao Miroslav Stantić, a horu uz pratnju orgulja Bela Anišić, student Muzičke akademije u Novom Sadu, dok je stihove Alekse Kokića govorila Ana Ivković. Nakon akademije veliki broj mještana i gostiju zabavio se uz tamburaški sastav "Tajna" u Bandašicinom kolu. ■

SEOSKE DUŽ IJANCE 2015

ĐURĐIN

MIRGEŠ-LJUTOVO

Svečanom misom zahvalnicom u crkvi sv. Josipa Radnika 2. kolovoza 2015. je proslavljena Dužijanica u Đurđinu. Nositelji đurđinske Dužijance bili su bandaš Marijan Marcikić i bandašica Ivana Milodanović, te mali bandaški par Mario Romak i Iva Ivković Ivandekić. Svetu misu predvodio je mons. Andrija Anišić, uz koncelebraciju vlč. Željka Šipeka, vlč. Lazara Novakovića i svećenika domaćina Miroslava Orčića.

U večernjim satima u crkvi je održana akademija, čiji je program pripremila vjeroučiteljica Verica Dulić s djecom i mladima. Nastupio je đurđinski tamburaški orkestar pod ravnanjem Vojislava Temunovića, te vokalno instrumentalni sastav "Markovi lavovi" iz Žednika. U Bandašicinom kolu svirao je tamburaški sastav "Ruže".

Dužijanica u Mirgešu proslavljena je 2. kolovoza 2015. godine. Predvečer su djeca u narodnim nošnjama, članovi najmlađe skupine HKPD-a "Matija Gubec" iz Donjeg i Gornjeg Tavankuta i Mirgeša krenula u mimohodu iz obiteljske kuće ovogodišnje bandašice prema Domu kulture. Na karucama su bili bandašica Valentina Stanišić i bandaš Deni Čupak. Misu zahvalnicu predvodio je župnik Franjo Ivanković.

Uslijedila je akademija, te kulturno-umjetnički program. Dužijanica je završena Bandašicinim kolom u izvedbi najmlađih članova HKPD "Matija Gubec". Mirgešku Dužijancu organizirali su župa sv. Križa, mjesno hrvatsko kulturno-umjetničko društvo i obitelj Jose Mačkovića.

Subotica, 4. i 5. srpnja 2015.

DJECA U DUŽIJANCI

Manifestacija Djeca u Dužijanci otpočela je u subotu 4. srpnja, odlaskom djece na izlet i etno-radionicu u Zoološki vrt na Paliću.

U večernjim satima, od 20 sati na svečanoj pozornici smještenoj na gradskom trgu u Subotici tijekom dvosatnog programa redali su se najmlađi članovi kulturno-umjetničkih društava, koji su se publici predstavili plesovima i pjesmama svoga kraja i naroda. Na početku večeri mons. Stjepan Beretić, katedralni župnik, predstavio je ovogodišnje male predvoditelje, mali bandaški par Tea Margetića i Kristinu Kujundžić. Folklorni dio programa otvorili su članovi HKC "Bunjevačko kolo" – ogranak iz Žednika, a zatim su se predstavili: KUDH "Bodrog" iz Monoštora, KUDŽ "Bratstvo" iz Subotice, HKPD "Matija Gubec" iz Tavankuta, KUD "Rokoko" iz Čikerije (Mađarska), UUT "Talentum" iz Subotice, OKUD "Mladost" iz Subotice, HKUD "Vladimir Nazor" iz Sombora, FA "Pantlika" iz Čorne (Mađarska), a program su zatvorili domaćini, najmlađa skupina HKC "Bunjevačko kolo" iz Subotice.

U nedjelju 5. srpnja djeca su na svetoj misi u katedrali svete Terezije Avilske zahvalila Bogu za žetvu. Misno slavlje, uz svećenike Subotičke biskupije, predvodio je subotički biskup mons. Ivan Penzes.

Nakon misnog slavlja, djeca u nošnji, te mali bandaški par, kao i ostali nazočni mali bandaši i bandašice seoskih dužijanci koje će biti održane, uz biskupa, svećenike, časne sestre i narod sudjelovali su u procesiji oko crkve. Pjesmom „Tebe Boga hvalimo“ i ovom svetom misom, djeca su zahvalila Bogu za ovogodišnju žetvu i kruh svagdanji. Po završetku duhovnog dijela programa, djeca su okupljena ispred katedrale odigrala nekoliko bunjevačkih kola.

Smotru dječjeg folklora Djeca u Dužijanci, kao i dječju zahvalu Bogu za žetvu, organizirao je HKC "Bunjevačko kolo", koji je u prostorijama udruge priredio ručak za sudionike.

A.S.

Suvenirnica Gradske kuće
Subotica, 1. 7. – 10. 8. 2015.

IZLOŽBA „S BOŽJOM POMOĆI 2015.“

Ove je godine Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ u suradnji s Hrvatskim kulturnim centrom „Bunjevačko kolo“ i Gradskim muzejom Subotice, u sklopu programa Dužijance 2015. priredila izložbu pod nazivom „S Božjom pomoći 2015.“.

Izložba je bila podijeljena u dva segmenta. Prvi dio posvećen je Katoličkom divojačkom društvu i Dužijanci; članovi UBH Senka Davčik i Branimir Kopilović te direktor Marinko Piuković, izložili su izvorna dokumenta vezana uz djelatnost Katoličkog divojačkog društva, potom fotografije, dva barjaka i predmete vezane za djelatnost društva, poput ulaznica za događanja, bankete, prela i sl. Drugi segment izložbe posvećen je tradicijskoj obući bunjevačkih Hrvatica i Hrvata. Članovi UBH Ivan Piuković, Grgo Piuković i Dejan Kovač, koji su također članovi i HKC „Bunjevačko kolo“, predstavili su izvornu

obuću bunjevačkog življa u Bačkoj. Izložba je bila adekvatno popraćena prigodnim tekstovima postavljenim na velike drvene panele. U tekstovima pisanim na književnom hrvatskom jeziku, na sažet se način moglo više saznati o ovim temama, a u skladu s propisima Grada Subotice bile su također i verzije istog teksta na srpskom i mađarskom jeziku (skupa s legendama – natpisima) tako da je poštovano pravilo trojezičnosti. Tiskani su i prigodne pozivnice i plakat za izložbu.

Izložba je svečano otvorena 1. srpnja 2015. u prostoru suvenirnice Gradske kuće u Subotici. Uvodni govor održao je predsjednik Udruge msgr. dr. Andrija Anišić, te kustosica Gradskog muzeja Subotice Ljubica Vuković-Dulić, a zatim su se prisutnima obratili Dejan Kovač i Branimir Kopilović, nakon čega je msgr. Anišić proglasio izložbu otvorenom. Otvorenju su nazočili

i predstavnici medija, novinari Hrvatske riječi i RTV-a – redakcije na hrvatskom jeziku, a prisustvovali su i direktor UBH Marinko Piuković, potpredsjednik UBH Lazo Vojnić Hajduk, Alojzije Stantić, msgr. Stjepan Beretić, te brojni posjetitelji koji su ispunili prostoriju suvenirnice.

U izložbeni prostor postavljena je i knjiga dojmova. Po zatvaranju izložbe zatečeno je nekoliko potpisa i pozdrava – treba napome-

nuti kako su se upisali uglavnom posjetitelji odnosno turisti iz drugih gradova zemlje i inozemstva, primjerice iz Budimpešte, Njemačke i SAD-a.

Iz razgovora sa zaposlenicima suvenirnice stekao se dojam o solidnoj posjećenosti izložbe, a zabilježili smo i njihove osobne konstatacije o odabiru drukčijih tema izložbe, u odnosu na uobičajeno izlaganje slamarskih radova. ■

Natjecanje aranžera izloga

PRVA NAGRADA ZA MARGU I TATJANU LENDVAI

Među brojnim događanjima predviđenim programom Dužijance 2015. našlo se i natjecanje za najljepši aranžirani izlog u gradskom centru. Izlozi su bili aranžirani uoči prvog tjedna kolovoza, a natjecanje aranžera imalo je za temu žetvene svečanosti – Dužijancu. Veći dio organiziranja natjecanja obavile su Jelena Piuković i Senka Davčik. Ove je godine sudjelovalo 11 aranžera od kojih je 9 bilo u natjecateljskom, a 2 u revijalnom dijelu. Žiri je u sastavu: predsjednica Senka Davčik i članovi Marija Bošnjak i Sanda Benčik, pažljivim pregledom izabrao tri najljepša izloga. U okviru programa Tamburaške večeri na gradskom trgu, u petak 7. kolovoza 2015. proglašeni su pobjednici i dodijeljeni darovi aranžerima najljepših izloga u gradu. Andrija Anišić, predsjednik UBH „Dužijanca“, uručio je darove nagrađenima.

Svi aranžeri sudionici dobili su po časopis Revija Dužijanca - broj 1 i 2, a potom i zahvalnicu za doprinos Dužijanci 2015.

Prve tri nagrade:

I. nagrada pripala je Margi i Tatjani Lendvai. One su ukrasile izlog u butiku „Perspective“, a radili su na temu: „Risarušini ručak“. One su također dobile spomenute nagrade i podijelile novčanu nagradu od 5.000 dinara.

II. nagradu dobila je Jozefina Skenderović, koja je aranžirala izlog u butiku „FARA“, pod naslovom „Fala ti, Bože, za ovogodišnji kruv i Dužijancu“. Ona je također dobila spomenute nagrade i novčanu nagradu od 3.000 dinara.

III. nagrada pripala je Grgi Piukoviću, za aranžman postavljen u izlogu JKP „POGREBNO“, a nosi naslov „Ajmo ručat!“ Grgo Piuković je uz spomenute nagrade dobio i novčanu nagradu od 2.000 dinara.

J.S.

Svečana dvorana HKC „Bunjevačko kolo“, Subotica
četvrtak 6. 8. 2015.

DODIJELJENE NAGRADE ZASLUŽNOM POJEDINCU, INSTITUCIJI I OBITELJI

Književna večer na temu „25. obljetnica Katoličkog društva za kulturu, povijest i duhovnost ‘Ivan Antunović’“

Književnom večeri, u organizaciji Katoličkog društva za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, održanom u HKC „Bunjevačko kolo“ u četvrtak 6. kolovoza 2015. godine od 19 sati, započeo je program središnje proslave Dužijance 2015.

Pozdravne riječi uputio je Lazar Cvijin, rižničar Društva. Večer je prošla u slavljeničkom tonu uz izlaganje predsjednika mons. Stjepana Beretića, koji je istaknuo najvažnije momente u povijesti djelovanja Društva, čija je svrha unapređenje rada na istraživanju, prikupljanju, pro-

Treću nagradu dobila je obitelj Miroslava i Mirjane Šarčević iz župe Isusovo Uskrsnuće. Nagrade je obrazložio i uručio dr. sc. Ivica Ivanković Radak, tajnik Društva.

Potom su proglašeni i najbolji aranžeri izloga ovogodišnje Dužijance, a to su: 1. mjesto – Marga i Tatjana Lendvai, 2. mjesto Jozefina Skenderović i 3. mjesto Grgo Piuković. Kriterije ocjenjivanja i obrazloženje odluke o pobjednicima pročitala je Senka Davčik, predsjednica žirija ovogodišnjeg natjecanja za najljepše aranžiran izlog.

U okviru programa nastupio je i zbor *Collegium musicum catholicum* pod ravnanjem Miroslava Stantića. Potom je jednu glazbenu točku izveo i tamburaški sastav učenika hrvatskih odjela pod ravnanjem Ane Čavrgov. Voditeljica programa bila je Marija Vidaković.

B.K.

učavanju, čuvanju, njegovanju i objavljivanju crkveno-duhovne baštine Hrvata u Bačkoj.

Nakon izlaganja, dodijeljene su i nagrade Društva. Pojedinačnu nagradu dobila je časna sestra Eleonora Merković, koja ove godine slavi 50. obljetnicu redovništva. Nagrada zaslužnoj instituciji došla je u ruke udruge „Naša djeca“.

Tamburaška večer
petak, 7. 8. 2015.

UŽITAK U PJESMI, ZVUCIMA I LJEPOTI MLADIH

Tamburaška večer je održana na gradskom trgu u Subotici i to u cijelosti na visokoj razini organizacije. Ovim je programom započela središnja proslava Dužijance 2015. koja je trajala tri dana, sve do nedjelje 9. kolovoza. Programom Tamburaške večeri bio je predviđen nastup tamburaških sastava i ansambala, predstavljanje ovogodišnje bandašice i bandaša, te izbor pratilja i pratitelja bandaša i bandašice. Tako su nazočni imali priliku uživati u pjesmi i zvucima tamburice, te ljepoti mladih

u svečanim bunjevačkim nošnjama.

Na gradskom trgu, na velikoj pozornici u 20 sati nastupilo je sedam tamburaških sastava. Središnji dio tamburaške večeri bilo je predstavljanje ovogodišnjeg bandaškog para, te izbor njihovih pratitelja. Nakon nastupa dvaju tamburaških sastava, bandaša Nikolu Bašića i bandašicu Martinu Ivković brojnoj publici predstavio je mons. Stjepan Beretić, katedralni župnik.

Po završetku predstavljanja uslijedio je defile i izbor pratilja i pratitelja bandaša i bandašice Dužijance 2015. Mlade cure i momci, obučeni u svečanu bunjevačku nošnju po vlastitom izboru, prošetali su pozornicom, te se na taj način predstavili stručnome žiriju, koji je bio u sastavu: Dajana Šimić - predsjednica, te članovi Jelena Lipozenčić, Marija Kovač, Sanda Benčik, Zolika Baka i Petar Gaković. Oni su mlade ocjenjivali i rangirali na temelju sljedećih kriterija: stas, visina i hod, izgled glave, lica i frizure, te izgled i usklađenost nošnje i opći dojam. Na temelju toga stručni je žiri izabrao tri para koji su ove godine bili pratitelji bandaša i bandašice. Ovogodišnji pratitelji bili su Maja Ivković i Nikola Skenderović (3. par), Nađa Kovač i Vanja Evetović (2. par), te Katarina Harangozo i Martin Sudarević (1. par). Svi su dobili prigodne darove koje im je uručio direktor UBH Marinko Piuković.

Nagrade su tijekom večeri dodijeljene i najboljim aranžerima izloga, a uručio ih je mons. dr. Andrija Anišić. Najbolji aranžeri izloga nagrađeni su umjetničkom slikom, knjigom Laze Vojnića Hajduka „Dužijanca je zahvala Bogu i pohvala čovjeku“, Revijom Dužijanca broj 1 i 2, brošuram „RIS“, kemijskom olovkom, novčanom nagradom i zahvalnicom za doprinos Dužijanci 2015.

Prve tri nagrade: prvo mjesto pripalo je Margi i Tatjani Lendvai koje su ukasile izlog u butiku „Perspective“, a radile su na temu: „Risarušin ručak“. One su dobile spomenute knjige i dijele novčanu nagradu od 5,000 dinara. II. nagrada - pripala je Jozefini Skenderović, za izlog u butiku „FARA“, a nosi naslov „Fala ti, Bože, za ovogodišnji kruv i Dužijancu“. Ona je također dobila spomenute nagrade i novčanu nagradu od 3,000 dinara. III. nagrada – pripala je Grgi Piukoviću, čiji rad se nalazi u izlogu JKP „POGREBNO“, a nosi temu „Ajmo ručat!“ a pored spomenute nagrade dobio je i novčanu nagradu od 2,000 dinara.

U nastavku večeri prisutne građane na gradskom trgu, koji su se okupili u

pristojnom broju, zabavljali su tamburaški ansambli, a po završetku Tamburaške večeri za sve koji su nastupili – tamburaše i mlade u nošnjama, priređeno je druženje u restoranu „Dukat“, gdje ih je zabavljao tamburaški sastav „Ruže“. Voditeljica programa bila je Bernardica Vojnić.

M.P.

NAKON POGODBE – ZDRAVICA, GLAZBA I IGRA

U 20 sati na Trgu slobode nastavljen je program Dužijance 2015.

Programom ove večeri predviđene su dvije točke: Skupština risara na bini na gradskom trgu i nastup folklornih udruga i skupina, sudionika ovogodišnje Dužijance.

Na pozornici je upriličena Skupština risara. Risare su dočekali domaćini salaša Davor i Dajana Šimić, majka i dida – Ružica Šimić i Nikola Ivankov, te djeca Dunja i Lana Šimić i Josipa Kujundžić.

Nakon što je domaćin pozdravio gledatelje na trgu, ponadao se da će se i ove godine uspjeti pogoditi dobro s bandašem i njegovim risarima i risarušama koji će mu uraditi ris, pa da ovršeno žito „prida“ i da mu se ono isplati po obećanoj cijeni. Tada je na scenu stupio bandaš risar – pobjednik na ovogodišnjem Takmičenju risara, s risarima i risarušama, koji je došao kod gazde, domaćina salaša pogoditi se s njim kako će raditi ris. Nakon što su se pogodili, domaćica je donijela crno vino, kojim su nazdravili, a po-

tom uz tamburaše i zaigrali.

Nakon toga uslijedila je folklorna večer, na kojoj se publici predstavilo šest kulturno-umjetničkih društava, odnosno njihovih folklornih skupina. Nastupili su HKC „Bunjevačko kolo“ – „Bunjevačko momačko kolo“, KUD „Ivan Filipović – Velika Kopanica, Republika Hrvatska – „Svatovi su al ne znam čiji su...“, OKUD „Mladost“ – Subotica – „Bačke šokačke igre“, KUD „Sloga“ – Sikirevci, Republika Hrvatska – „Pitaju me odakle sam braca, ja sam braca iz Sikirevaca“, MKC „Népkör“ – Subotica – „Ples iz regije Satmara“, HKPD „Matija Gubec“ – Tavanakut – „Splet bunjevački plesova“.

Nazočnu su publiku kroz program vodile Martina Stantić i Nataša Vojnić Tunić.

B.K.

Središnja proslava

KRUNA ŽETVENIH SVEČANOSTI

U subotu 8. kolovoza 2015. godine nastavlja se provedba programa Dužijance 2015. Na večer, u 18 sati, održana je svečana Večernja molitva u katedrali bazilici sv. Terezije Avilske, koju je predvodio mons. Stjepan Beretić. Na svečanoj Večernjoj predstavljen je Ivan Devčić, riječki nadbiskup i metropolita. Uz okupljene vjernike, nazočili su i bandaš Nikola Bašić i bandašica Martina Ivković s obiteljima, mali bandaški par Teo Margetić i Kristina Kujundžić, te direktor UBH Marinko Piuković. Bandaš i bandašica su na kraju Večernje predstavili novoizrađenu krunu od slame.

Nakon Večernje molitve, građani te okupljeni risari iz prostorija HKC „Bunjevačko kolo“ krenuli

su pješice prema Trgu republike. Kao i prijašnjih godina, i ove su godine najprije stavili vijenac od žita na spomenik Risaru, gdje je prisutne pozdravio mons. dr. sc. Andrija Anišić, a potom i na bistu Blaška Rajića, gdje je sve nazočne pozdravio i govorio mons. Stjepan Beretić. ■

Ove godine, središnja proslava „Dužijance“ održana je u nedjelju 9. kolovoza 2015.

Program proslave trajao je cijeli dan na više destinacija, a ovijao se ovim redoslijedom: ispraćaj i blagoslov bandaša i bandašice iz crkve sv. Roka, povorka do katedrale, svečano euharistijsko slavlje u katedrali bazilici sv. Terezije Avilske, svečana povorka kroz grad, predaja kruha gradonačelniku na gradskom trgu, posjet grobu Blaška Rajića i Bandašicino kolo.

PRIPREME

Neposredno pred središnju proslavu održano je i čišćenje žita u dvorištu župe sv. Roka. Žito stare sorte „bankut“, Grgo Piuković je i ove godine za Dužijancu na svom imanju u Maloj Bosni posijao, pokosio i pripremio za čišćenje. Ovogodišnji bandaš, Nikola Bašić je žito sa njive prenio u dvorište župe gdje se žito čistilo i plelo u vijence, skupa s bandašicom Martinom Ivković i njihovim prijateljima. Sve ove poslove vodio je Grgo Piuković. Uz to, napravljen je i veliki klas od vlača žita, nošen od strane momka

okruženoga sa 6 djevojaka obučenih u šling na početku svečane povorke, zatim velika kruna okićena žitnim vijencima, nošena na karucama u svečanoj povorci, a pleli su se i nagradni vijenci za konjičku utrku „Dužijanca“, vijenac za bandaša, za bistu Blaška Rajića, spomenik Risaru i drugi vijenci za ukrašavanje.

POČETAK NEDJELJNOG SLAVLJA

Središnja proslava otpočela je blagoslovom i ispraćajem bandaša i bandašice te njihove pratnje iz crkve sv. Roka u 9 sati. Ovome je prethodilo okupljanje svih bandaških parova iz okolnih mjesta u dvorištu župe sv. Roka, koji su prije ulaska u crkvu formirali svečani špalir. Obred blagoslova i ispraćaj predvodio je predsjednik UBH Dužijanca mons. dr. sc. Andrija Anišić. Nakon blagoslova u crkvi, uslijedio je nastup „kraljica“ ispred crkve, te zajedničko fotografiranje nazočnih mladih u svečanim bunjevačkim nošnjama, a potom i formiranje povorke do katedrale. Kolona konjanika i karuca na kojima su bili bandaški parovi i mladi obučen u nošnju, predvođeni barjakom Dužijance, pristizala je na plato

ispred katedrale. Tamo je upriličen svečani doček, a bandaške parove dočekali su katedralni župnik mons. Stjepan Beretić, te crkvene starješine Marko Sente i Gabrijel Kujundžić. Od stepenica platoa pa sve do glavnog oltara bio je formiran špalir kojeg su činili djeca i mladi, članovi obučeni u svečanu bunjevačku narodnu nošnju. Pripremljeno je 20-ak buketa strukova žita, koje je blagoslovljeno na početku misnog slavlja i djelilo se vjernicima u crkvi.

Misa zahvalnica počela je u 10 sati, unutar katedrale, a predvodio ju je riječki nadbiskup preuzvišeni gospodin dr. sc. Ivan Devčić skupa sa subotičkim biskupom dr. sc. Ivanom Penzešom. Misnom slavlju nazočio je veliki broj svećenika iz Subotice i okolice. U katedrali su bili prisutni gosti i uzvanici protokola, članovi folklornih skupina te puk. Goste iz protokola dočekivao je direktor Marinko Piuković, a raspoređivali su ih Laslo Horvat, šef protokola Grada Subotice i Ljiljana Dulić.

U euharistijskom slavlju aktivno su sudjelovali svi bandaški parovi, te mladi u narodnoj nošnji, koji su čitajući molitve vjernika i prinoseći prikazne darove, te krune i simbole Dužijance iz svojih mjesta učinili još svečanijom misu zahvalnicu. Gradski bandaški par na oltar je prnio krunu ispletenu od slame, rad Jozefine Skenderović.

PROGRAM NA GRADSKOM TRGU

Po završetku svete mise, iz katedrale je ka centru grada krenula svečana povorka. Goste i uzvanike Dužijance do gradskog trga predvodio je Marinko Piuković, predsjednik Organizacijskog odbora „Dužijance 2015.“ sa suprugom, te mons. dr. sc. Andrija Anišić. Oni su pješice išli do gradskoga trga gdje su cijeli program pratili ispred pozornice.

Nakon njihovog prolaska uslijedila je svečana povorka na čelu s barjakom Dužijance kojeg je nosio barjaktar Siniša Kopunović iz Male Bosne. U nastavku povorke uslijedilo je par redo-

va konjanika u svečanim odorama, te karuce s velikom žitnom krunom. U svečanoj povorci također su bila i djeca vrtića „Marija Petković“ iz Subotice, „Kraljice“ iz Subotice koje je pripremila s. Silvana Milan, te iza njih momak sa šest djevojaka u šlingu, koji je nosio veliki „KLAS“, simbol Dužijance.

Svečanu povorku činila je i skupina risara i risaruša u narodnim nošnjama s priborom i alatom, potom momci u bijelom sa snopovima žita na drvenim vilama na ramenu, žene u radnoj odjeći s obrancima na ramenu, djevojke s đugama, djevojake s krušnim kotarićima, momci s čobanjama i dvoparoškim vilama na ramenu, iza kojih su išla seljačka kola s džakovima žita „mereš“ i djeca s bičevima.

Iza radnog dijela povorke uslijedili su i članovi folklornih udruga i skupina, i to redom: HBKUD „Lemeš“ Svetozar Miletić, UUT „Talentum“ Subotica skupa s MKUD Palić, potom HKPD „Silvije Strahimir Kranjčević“ Bereg, OKUD „Mladost“ Subotica, MKC „Nepker“ Subotica, HKPD „Matija Gubec“ Tavankut, KUD „Ivan Filipović“ Velika Kopanica (R. Hrvatska), KUD „Sloga“ Sikirevci (R. Hrvatska), HKC „Bunjevačko kolo“, ogranak Stari Žednik te HKC „Bunjevačko kolo“ Subotica.

Krećući se u svečanoj povorci do gradskog trga, članovi KUD-ova su pjevali, svirali i plesali, a na samom gradskom trgu su se nazočnima predstavili sa kraćim dijelom koreografije. Nakon KUD-ova uslijedila je skupina u najsvečanijim bunjevačkim nošnjama, bilo je i originalnih, onih najstarijih i novošivenih pogotovo ženskih nošnji za ovogodišnju Dužijancu.

Svečani dio povorke činile su svečane zaprege, haptike, fijakeri i karuce. Iza njih, na trg su također pristizali i bandaši i bandašice okolnih mjesta: Stari Žednik - bandaš Srđan Nimčević i bandašica Damjana Dulić, Bajmok - bandaš Viktor Poljak i bandašica Jasmina Kumer, Tavankut - bandaš Ivan Rudić i bandašica Ksenija Benčik, Mala Bosna, bandaš Filip Skenderović i bandašica Martina Jurić, Sombor, bandaš Siniša Kirasić i bandašica Katarina Budimčević, Đurđin - bandaš Marijan Marcikić i bandašica Ivana Milodanović, Svetozar Miletić – Lemeš, bandaš Adrijan Brkić i bandašica Anastazija Jurić. Potom je na trg pristigla još jedna grupa mladih jahačica i jahača.

Nakon njih, na glavni trg pristigli su i pratioci bandaša i bandašice Maja Ivković i Nikola Sken-

derović, Nadja Kovač i Vanja Evetović, te prvi pratioci bandaša i bandašice Katarina Harangozo i Martin Sudarević. Iza njih, na trg su pristigle i karuce sa malim bandašom Teom Margetić i malom bandašicom Kristinom Kujundžić. Po pristizanju malog bandaškog para, na trg su stigli i bandaš Nikola Bašić i bandašica Martina Ivković, koji su doneli krunu i kruh od ovogodišnjeg žita. U njihovoj pratnji bili su jahači i jahačice Ergele Kelebija.

Ovogodišnjeg bandaša i bandašicu žetvenih svečanosti „Dužijanca 2015.“ na bini su dočekali gradonačelnik Subotice Jene Maglai i direktor Udruge i Organizacijskog odbora „Dužijanca 2015.“. Također, na salašu su bandaša i bandašicu dočekali i domaćini salaša. Domaćinu salaša – gazdi, bandaš je predao „vinac“ od žita sa svog šešira koji mu je isplela bandašica, a gazda je vlaču u „vincu“ poljubio i polio vinom. Potom je i gazdarica poljubila „vinac“, te vodom i s malo mekinja poškropila vinac, bandaša i bandašicu. Nakon toga, bandaš i bandašica su gradonačelniku predali „kruv“, kojeg je on svim nazočnima pokazao, a nakon toga im se i obratio. Po završetku gradonačelnikovog govora, Ansambl

„Hajo“ zasvirao je Bunjevačko kolo, koje se igralo na cijelom gradskom trgu. Po završetku programa „Dužijance“ na gradskom trgu, uslijedio je svečani ručak u prostorijama HKC „Bunjevačko kolo“ za sudionike Dužijance, cijenjene goste i uzvanike.

Nazočne na gradskom trgu su kroz program vodile Bernardica Vojnić Mijatov i Tanja Dulić.

Istog dana poslije podne, u 18 sati, bandaš i bandašica su skupa s predsjednikom UBH Dužijanica mons. dr. sc. Andrijom Anišić i direktorom O. O. „Dužijanca 2015.“ posjetili grob svećenika i župnika Blaška Rajića na Kerskom groblju u Subotici, kako bi zahvalili čovjeku koji je odlučio objединiti sve obiteljske, salašarske Dužijance u jednu.

Tako se i ove godine središnja proslava manifestacije „Dužijanca“ završila u nedjelju navečer, tradicionalnim „Bandašicinim kolom“, koje je priređeno na gradskom trgu, s početkom u 19

sati. U „Bandašicinom kolu“ svirali su subotički tamburaški orkestri, koji su redajući se na bini svirali bunjevačka kola i igre, zabavljajući veliki broj okupljenih u Bandašicinom kolu. Tamburaši su nastupali ovim redoslijedom: 20,00 – 20,20 - tamburaški sastav „Amajlija“, 20,20 – 20,50 - ansambl „Biseri“, 21,00 – 21,30 - ansambl HKC „Bunjevačko kolo“, 21,30 – 22,15 - ansambl „Hajo“, 22,15 – 23,00 - tamburaški sastav „Uspomena“, 23,00 – 24,00 - ansambl „Ruže“. U prisustvu nadbiskupa gosta, mons. Ivana Devčića, koji je pozdravio govorom sve nazočne, svećenika mons. Stjepana Beretića i predsjednika UBH Dužijanica mons. dr.sc. Andrije Anišića, podpredsjednika UBH Dužijanica Laze Vojnića Hajduka, Marinka Piukovića, direktora UBH „Dužijanca“. Bandaš Nikola Bašić i bandašica Martina Ivković svečano su otvorili Bandašicino kolo u 20,50 sati koje je trajalo sve do ponoći.

Marinko Piuković

NOVI IZAZOV ZA SVE DOSADAŠNJE PREDSJEDNIKE

Članovi Senata su: Marin Skenderović, Vojislav Sekelj, Lazo Vojnić Hajduk, Grgo Kujundžić, Davor Dulić, Marinko Piuković i Andrija Anišić

Sukladno Statutu, u UBH „Dužijanca“ utemeljili smo institut SENATA. Članovi ovog tijela su bivši predsjednici Organizacijskog odbora Dužijance od 1990. godine na ovamo. Odabrano razdoblje ima svoje opravdanje u tome što se tih godina zbivaju velike političke i društvene promjene u istočnoj Europi, a napose na prostoru bivše Jugoslavije. U tim su promjenama sudjelovali mnogi koji su nastojali Dužijancu

očuvati i spasiti je od stranputica.

U ozbiljnoj borbi za pravo organizirati Dužijancu prevladala je opcija kontinuiteta na tragu stoljetne tradicije održavanja manifestacije bunjevačkih Hrvata.

Nastavno tijeku razmišljanja iznosimo imena predsjednika Organizacijskog odbora Dužijance i vrijeme u kojem su djelovali.

U Subotici, 24. srpnja 2015.

POZIV

Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ je glavni nositelj organizacije Dužijance i ima svoje ciljeve koje sprovodi na polju kulturnog identiteta, kulturne raznovrsnosti, stvaralaštva i sudjelovanja u kuturnom životu, kroz svoje manifestacije.

Udruga djeluje radom svojih tijela, koja imaju organizacijsku, izvedbenu ili savjetodavnu funkciju. Senat Dužijance je počasno tijelo i ima savjetodavnu ulogu u Udruzi.

Sukladno članku 14. Statuta Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ pozivam Vas na prvu sjednicu Senata Udruge, koja će se održati 3. kolovoza 2015. godine u Subotici, u ulici Age Mamužića br. 3, s početkom u 19 sati.

Dnevni red:

1. Konstituiranje Senata
2. Uloga i sadržaj rada Senata Udruge bunjevačkih Hrvata Dužijanca (prijedlog)
3. Rasprava
4. Zaključci

Po završetku sjednice Senata bit će druženje uz tamburašku glazbu i etno-večeru u dvorištu domaćina.

Radujemo se susretu s Vama,

MONS. DR. SC. ANDRIJA ANIŠIĆ V.R.
PREDSJEDNIK UBH „DUŽIJANCA“

Predsjednici Dužijance od 1990. godine do danas:

Marin Skenderović 1991.

Vojislav Sekelj 1992.

Lazo Vojnić Hajduk 1993. - 2003.

Grgo Kujundžić 2003. - 2008.

Davor Dulić 2009. - 2011

Marinko Piuković 2012.

Andrija Anišić 2013.

Očekujemo da članovi Senata prate rad Dužijance i svojim prijedlozima pomognu i poboljšaju rad organizacije

Temeljem Statuta UBH Dužijanca, Senat Dužijance predsjeda najstariji član Senata. Kako je to u ovom zasjedanju zapalo Lazi Vojnić Hajduku, koji je najstariji član Senata, upravo je on preuzeo predsjedanje poslije konstituiranja. Konstituiranje Senata je predvodio sadašnji predsjednik UBH Dužijanca msgr dr.sc. Andrija Anišić.

Predsjedništvo UBH Dužijanca prihvatilo je veliku obvezu sa svjesnom odgovornošću i željom skrbiti za funkcioniranje najveće nacionalne manifestacije bunjevačkih Hrvata – Dužijance. Predsjedništvo to radi sa zadovoljstvom i radošću. Konstituiranje Senata je jedan od niza aktivnosti koje Predsjedništvo čini. Senat u Dužijanci treba biti savjetodavni i korektivni čimbenik funkcioniranja projekta Dužijanca. Dugogodišnje iskustvo koje senatori imaju pridonijet će boljitku i rezultatima Dužijance i svega što se odvija oko ove manifestacije.

Nastavno takvom razmišljanju i uvažavajući dinamiku života koja traži promjene, Senat izražava želju sačuvati i unapređivati našu bogatu kulturno-religioznu baštinu u najvećoj mogućoj mjeri.

U duhu takvog razmišljanja Senat je predložio, a i prihvatio već postavljene nove teze oko organiziranja Dužijance. Iz opsežne rasprave možemo izvući nekoliko teza koje potvrđuju

nova nastojanja.

Evo nekih:

- buduće *natjecanje risara* organizirati uvijek na jednom mjestu
- restaurirati *stare strojeve*
- pokrenuti aktivnosti oko *muzeja*
- neke manifestacije iz projekta Dužijance staviti u funkciju *turističkog proizvoda i organizirati turističke aktivnosti*
- postaviti nove priredbe – *pucanje bičem*

- raditi na poboljšanju kvalitete organiziranja *svečane povorke*

- izdavati ilustriranu *Reviju Dužijanca, itd.*

I ova je sesija Senata zamišljena kao korektivni, sugestivni i inspirativni instrument u funkcioniranju i organiziranju Dužijance.

L. V. H.

RIJEČI SENATORA NA KONSTITUIRAJUĆOJ SJEDNICI

Dr. sc. Andrija Anišić

Proširiti odgovornost vođa Dužijance

„Reći ću što se sada ovdje događa. Temeljem članka 14. Statuta UBH „Dužijanca“, naša Udruga ima Senat kojega čine svi dosadašnji predsjednici Dužijance. Uloga Senata je također definirana Statutom, a može se označiti kako je to savjetodavnog i poticajnog karaktera.“

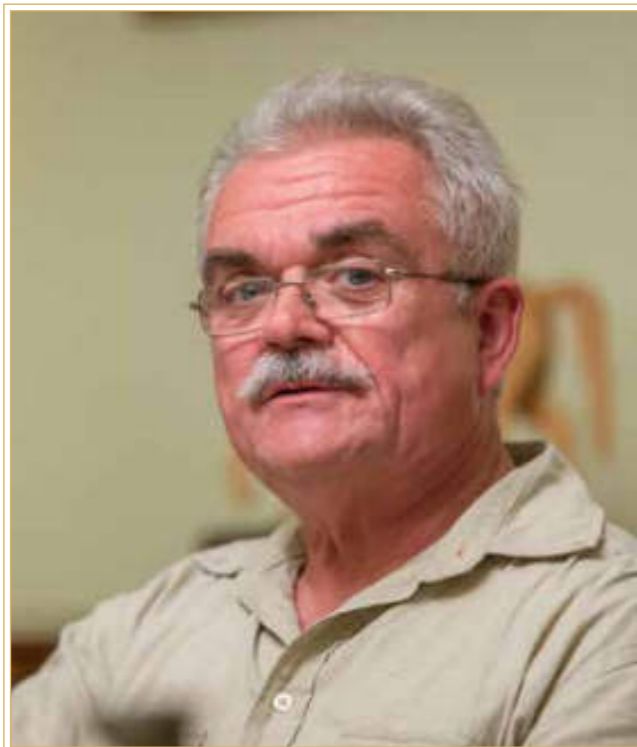
Potom je predsjednik UBH „Dužijanca“ proglasio članove Senata čitajući njihova imena: Marin Skenderović, Vojislav Sekelj, Lazo Vojnić Hajduk, Grgo Kujundžić, Davor Dulić i Marinko Piuković. Senat će predsjedavati najstariji senator, a to je Lazo Vojnić Hajduk. Potom se Andrija Anišić osvrnuo na osnovne postavke i temeljne ideje za ostvarenje uloge nove udruge „Dužijanca“. „Dužijanca“ je u prvih godinu dana neočekivano dobila najširu podršku kako naše javnosti tako i iz struktura gradske uprave s gradonačelnikom na čelu. „Namjera nam je da Senatom proširimo odgovornost vođa Dužijance, te na otvoren i demokratski način zajednički pridonosimo bogaćenju kulturno-religiozne baštine bunjevačkih Hrvata.“

Lazo Vojnić Hajduk

Uvijek je potreban oslonac

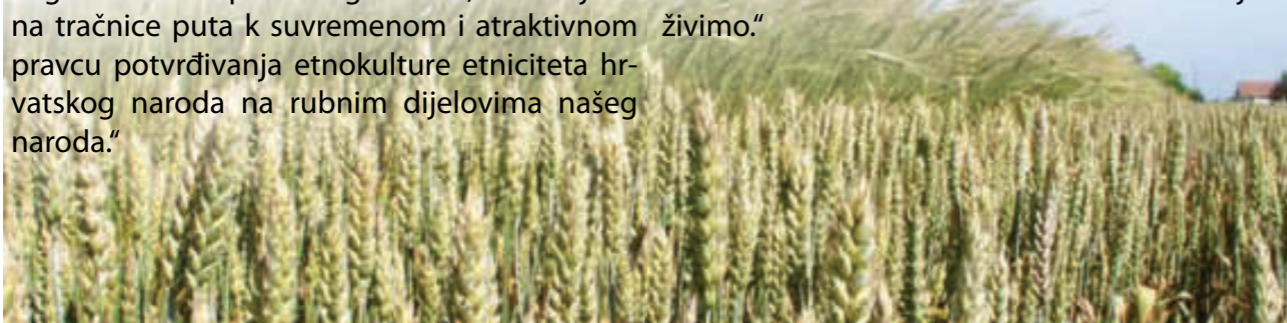
„Dok sam svojevremeno bio predsjednikom Organizacijskog odbora Dužijance i kako sam puno godina u aktivnoj ulozi organiziranja proslave Dužijance (od 1968.), osjećao sam jedan prazan prostor u funkcioniranju i organiziranju Dužijance. Nedostajao mi je nekakav oslonac, netko s kime bih podijelio mišljenje o poduzetim radnjama u organizaciji. Mislio sam kako to moraju biti ljudi s puno iskustva, dobri poznavatelji običaja i naravno ljudi dobre volje. U prestrukturiranju organizacije Dužijance prepoznao sam to u Senatu, u jednom neovisnom tijelu skupštine Udruge, koje bi sve to moglo lagano, bez napora učiniti. Tako se rodio Senat u sadašnjem vremenu. Želio bih da ovaj Senat ima savjetodavnu, korektivnu, vizionarsku i mentorsku ulogu u funkcioniranju svih manifestacija Dužijance, a da zajednica bunjevačkih Hrvata preko Dužijance bude potvrđena u svom identitetu i osobenostima.“

Marin Skenderović**S novom energijom ići naprijed**

„Nisam bio oduševljen kada sam čuo za formiranje nove udruge u našoj zajednici. Naravno, budući da ipak živim u drugoj državi, nisam u izravnom informativnom kontaktu s 'bazom', pa nije ni čudo da je trebalo doduše vrlo kratko vrijeme i saznao sam sve što je bitno. Moje se mišljenje o Udruzi 'Dužijanca' radikalno promijenilo kad sam postao potpuno informiran. Naravno, tako treba. Treba tražiti nove puteve i novu energiju, ići naprijed a ne zalutati i utopiti se u dnevno političkim vodama. Ovu novu organizaciju Dužijance doživljam kao nov način na koji je Dužijanca izvučena iz dnevno političkog konteksta i političkog balasta, te stavljena na tračnice puta k suvremenom i atraktivnom pravcu potvrđivanja etnokulture etniciteta hrvatskog naroda na rubnim dijelovima našeg naroda.“

Grgo Kujundžić**Čvrsto na principima kontinuiteta**

Grgo Kujundžić se prisjetio dosadašnjih etnoloških aktivnosti iz ranijih godina. Posebice je istaknuo zalaganje Lazara Krmpotića na sakupljanju građe i formiranju etno muzeja u Đurđinu. Drži kako je hvale vrijedno raditi na kontinuitetu i skrbiti za prikupljanje i očuvanje muzealija koje govore o baštini i kulturi naroda koji polako ali sigurno odlazi u zaborav. „Nova Udruga 'Dužijanca' pokazala je kako ima osjećaj kontinuiteta, pa smatram da treba podržati sve što ide u tom pravcu. Novi koraci u Udruzi „Dužijanca“ obećavaju kako će se čvrsto stajati na principima kontinuiteta, a to onda jamči i potvrdu etnokulturne baštine etniciteta u kojem živimo.“

Davor Dulić**Neovisnost Dužijance od iznimnog značaja**

„Ugroženost samostalnosti Dužijance posebno je bila očevitna u vrijeme mog mandata vođenja Dužijance. Neprimjerena agresivnost političkih subjekata kako unutar zajednice tako i izvan bila je nesnošljiva. Masovnost i atraktivnost manifestacija Dužijance privukla je pozornost političkih aktera posebice u našoj zajednici i pod svaku cijenu htjeli su ili preuzeti ulogu vođenja ili brutalno nipodaštavati priredbe. Takvi su odnosi prevršili svaku mjeru i moje su aktivnosti u organizaciji Dužijance završile prije nego je bio red na promjene. Sve političke insinucije bile su temeljene na neistini i stvar je završila na arbitraži suda gdje nije potvrđeno ništa od onoga što su naši političari javno govorili i čime su klevetali vodstvo Dužijance. Ovo napominjem kako bih vas podsjetio koliko je bitno osigurati samostalnost i neovisnost Dužijance. Podupirem novu organizaciju i želim da vrijeme potvrdi moje viđenje.“

Marinko Piuković**Iskustva sumirati u prijedlog**

„Nama je cilj iskustvo i prijedloge senatora sumirati u prijedlog koji će moći Dužijancu voditi na pravom putu. Na nama je velika odgovornost zaštite i očuvanja stoljetne kulture i tradicije bunjevačkih Hrvata, pa će i Senat biti oslonac i znak – jesmo li na pravom putu. Sve priredbe u projektu Dužijance stavljaju na stol kulture grada dostignuća kako nacionalnog tako i zajedničkog gradskog stvaralačkog genija u našem gradu.“

Priredio: LVH

Kosci se šutke
U noć vraćaju: oštre im kose
Zaspale na ramenu.

Dragutin Tadijanović

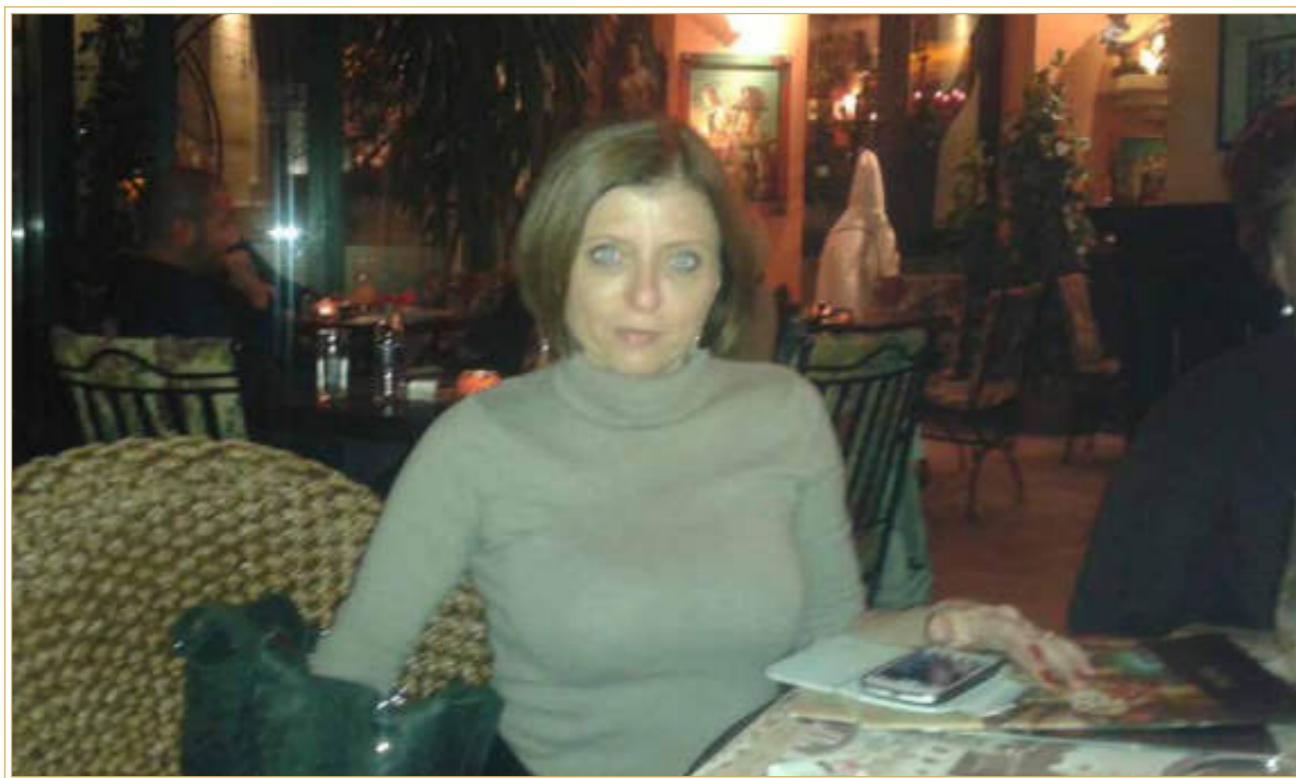

Kako se obraniti od razbojništva

LAKŠE JE IZAĆI IZ ZATVORA NEGO S GROBLJA

*Nužna obrana se teško dokazuje * Zakon o oružju i municiji od 4. ožujka 2016. godine dopušta biber sprej i elektro šoker * Bahatost potječe od slabog sankcioniranja*

Strah vezan za razbojništva već godinama se osjeća u društvu. Visoka neuposlenost, siromaštvo, osjećanje kako je država slaba i nemoćna osokolili su razne razbojnice koji napadaju ljude na ulici, a upadaju i u njihove domove. Epizoda migrantskog vala dodatno je ojačala žed za nezakonitim i nemoralnim dostizanjem novca.

Obični ljudi već dulje vrijeme strijepe od socijalnog urušavanja i od toga da bi mogli pasti žrtvama napasnika. Ljudi se često plaše ne samo da će im nešto biti ukradeno, nego da će im biti ugrožena njihova sigurnost. O problematici sa-mozaštite i prava vodimo razgovor s uglednom odvjetnicom Gordanom Poljaković Dafna.

Poljaković: U posljednje vrijeme veoma je pojačan pristup rješavanja konflikata agresijom. Ono što vidimo i čitamo u novinama je kako su se supružnici potukli, da je razbojnik ušao u kuću pa je napao nekoga, da su se bivši bračni partneri fizički obračunavali. U pravu se ovakav način postupanja navodi kao nužna obrana. Nužna obrana bi jednostavnim jezikom bila ona obrana kojom netko brani svoje ili tuđe pravo, a radi se o protupravnom i istodobnom napadu. To znači da mora postojati protupravnost, mora postojati nešto što je kazneno djelo. Jer recimo, ja sam provalnik, ulazim u kuću i nekoga udarim nekim predmetom po glavi, u istom tom trenutku vlasnik te kuće pokušava obraniti svoj život i on nekim drugim predmetom napada mene kao razbojnika.

Što građani smiju uraditi da zaštite sebe, svoju imovinu, svoje bližnje od recimo upada nekih razbojnika i lopova?

Bitno je znati da će se, ukoliko sud ustanovi kako je to bila nužna obrana, smatrati da nije izvršeno kazneno djelo. S obzirom kako je kod veoma teških slučajeva nužne obrane ishod smrtan, tu moramo shvatiti zašto se pravosuđe

jedne zemlje opire i u velikom broju slučajeva ne želi konstatirati da se radi o nužnoj odbrani, nego se smatra da je bilo prekoračenja nužne obrane, ili da je to bilo umorstvo na mah. Ono što je problem kod nužne obrane je da u tom trenutku nemate vremena, ne možete razmišljati, dakle netko vas je napao fizički i vi reagirate, jer je to instinkt. Nekada se dešava da je netko nekoga napao s leđa, lupio ga odvijačem i prislonio mu odvijač na glavu, tj. na vrat i napadnuti je mislio kako se radi o oružju. On je uzeo neko drugo oružje, recimo nož i zabio mu ga u srce i naravno napadač je umro. Je li to bila nužna obrana ili ne, o tome će odlučivati sud, a sud će odlučivati uglavnom temeljem svjedočenja psihijatra, neuropsihijatra, liječnika sudske medicine, gdje se mora ustanoviti je li taj napad bio istodoban, u kakvom je psihičkom stanju bio napadnuti. Napadnuti mora dokazati kako je on u tom trenutku doista smatrao kako mu je život u opasnosti, jer o tome govorimo. Mogu reći kako kao pravница razumijem sudove zašto se toliko opiru i zašto je tako teško dokazati nužnu obranu, jer morate shvatiti da ako je netko izgubio život, sud treba to odrediti i reći da to nije bilo kazneno delo, da se desilo u nužnoj obrani. Ako bi sud dopustio veliko proširenje nužne obrane, tada bi općenito institut pravne sigurnosti jedne države bio bitno poljuljan s jedne strane, a druge strane imamo situacije da ne dolazi odmah do ubojstva u nužnim obranama i razbojnici su na početku možda malo i pažljiviji. No, kada bi sankcioniranje razbojništva bilo drugačije, onda smatram da ni razbojnici ne bi tako olako ulazili, napadali na ulicama starce, djecu, ponašali se bahato. Dakle, ta bahatost potječe baš zbog toga.

Može se steći dojam kako razbojnici često napadaju one koji se ne mogu sami obraniti, umirovljenice koje same žive, udovice, umirovljenike koji se ne mogu tako lako kretati. Potencijalne žrtve razmišljaju na koji se način obraniti, možemo vidjeti kod ljudi da često drže bejzbol palice, ili nešto drugo radi samozaštite. Je li to dobar način?

Do ovakvih slučajeva obično dolazi kada je žrtva nepripremljena, uglavnom nemaju pokraj sebe bejzbol palice, uglavnom nemaju pokraj sebe oštre predmete, mislim da napadači to i koriste. Recimo, imamo situaciju, čitala sam je u novinama ali nikada nisam vidjela predmet i ne znam što je istina, ali kako su to novine predočile, djevojka je izašla u grad, mama je s mlađim sinom bila u kući, majka je čula kako djevojka zove upomoć mamu, ona je izašla van, zatekla bivšeg dečka kako tuče njenu kćerku, ona je napala tog mladića, mladić ju je odgurnuo, došao je sin, onda se tu našla i neka metalna šipka, krajnji rezultat je bio da je mama lupila napadača šipkom i mislim da je on umro. Prvostupanjska presuda smatrala je da je to bilo ubojstvo na mah, ali da je bilo nužno, čak nema ni prekoračenja nužne obrane. Moramo shvatiti kako kada čitamo vijest u novinama – a vijest je obično bombastična, vijest mora privući čitatelje – ni ne znamo sve podatke. Isto tako je tijekom sudskog postupka veoma teška zadaća ustanoviti kakvo je bilo psihičko stanje, dakle ne samo da je to bio istodobni napad, da se to istodobno dešavalo, da nije bilo vremena za razmišljanje, nego i kakav je bio psihički odnos žrtve koje se pretvara u napadača.

Postoje sredstva poput biber-spreja i elektro-šokera koja privremeno onesposobe napadača, a ne mogu dovesti do smrtnog ishoda. Je li to možda neko rješenje? Kako zakon gleda na to?

U ovom trenutku zakon zabranjuje nošenje takozvanog plinskog oružja. Zakon o oružju i municiji koji stupa na snagu 4. ožujka 2016. godine, pojam uređaja s elektroškovima, te odvojeni pojam plinskih sprejeva navodi u D kategoriju. To znači da od ožujka 2016. godine zakon dopušta nabavu i držanje ovog oružja bez prija-

ve policiji osobama koje su starije od 16 godina, naravno u skladu sa zakonom. Ljudi su koristili i koristit će sprejeve i elektroškove, bitno je da se oni koriste u nekim iznimnim situacijama, a ne proizvoljno ovisno o karakteru ili volji onoga tko ih koristi. Ne preporučujem, niti smatram da treba upotrebljavati ovaj vid obrane, ali opet smatram kako ovako može nastati mnogo manja šteta. Na žalost, ono što se u Subotici dešava je da stari ljudi bivaju napadnuti, da i djecu napadaju. Mi nekada nismo zaključavali stanove, još uvijek ima ljudi koji zaboravljaju zaključavati stan i takve stvari se mogu dogoditi. Ponovno moram naglasiti kako u našim sudovima jako rijetko dolazi do prihvaćanja nužne obrane, dakle sudovi presuđuju o prekoračenju nužne obrane. Svatko se može naći u jednom vrlo neugodnom postupku, što je jednom – kako se u jednom intervjuu navodi – i odvjetnik Toma Fila rekao supruzi, da drži štap pokraj vrata – jer će on nju lakše izvući iz zatvora nego s groblja.

Nikola Perušić

SRPANJSKA PJESMA

Modre opeke goleme nebeske peći crveni ližu
plamenovi sunca,
I puca kora nebeskog hljeba od plodnosne
vrućene,
A na hljebu se pate male tragične živine
Što ih je Veliko Dijete Bog zamijesilo u blato.
Gori velika zvijezda,
Okna pale se,
Stakla tale se,
I curi sunčani med i puši se i stihu:
„O, slavna modra srpanjska sunčana slavo,
O, pauče ognjanih krakova,
Sunce!
Buba sitna u vatri tvojih trakova
Prži se i gine
I pjeva pjesmu pekara majstora,
U požaru vrućine.“

Miroslav Krleža

Nikola Kujundžić, ekstremni sportaš

SAVLADAVANJE SAMOG SEBE

Imao sam prilike otići iz Srbije, ali još uvijek nisam jer mislim kako se ovdje i dalje može pristojno živjeti, jer je svugdje, pa i van Srbije situacija ista – svi jure za novcem, a sve je manje pravih vrijednosti u kojima čovjek iskreno uživa

Nikola Kujundžić je poznati subotički sportaš koji se bavi alpinizmom, trčanjem i ekstremnim sportovima. Prošle je godine sudjelovao na Utrci divova, vanserijskom natjecanju na kojem se prevlađuju ogromne visinske i duljinske razdaljine.

Radi se o najtežoj planinskoj utrci na svijetu, koja se održava u dolini Aosta u Italiji, u Talijanskim Alpima. Ukupna duljina utrke je 330 km s visinskom razlikom od 24 km, prelazi se preko 20 planinskih vrhova nadmorske visine preko 2.500 metara što je čini utrkom izdržljivosti, a ne samo fizičke snage.

Kako ste se odlučili za ovaj sport?

Od malih nogu se bavim ovim i sličnim aktivnostima. Kada sam bio mali, bio sam izviđač. To

je ljubav prema prirodi, odlazak u prirodu. Prvi put sam bio u planinama kada sam bio s izviđačima, onda sam se i odlučio za planinarstvo. Godine 2003. sam postao član Planinarskog kluba Spartak, tako da već deset godina idem na planine, penjem se na vrhove, onda sam vidio i kako ti ljudi trče po planinama. Pošto sam počeo trčati 2009. godine maraton i ultramaraton, onda sam jednostavno odlučio probati i taj planinski ultramaraton, jer jest da je to malo čudno kada netko iz ravnice dođe pa se bavi time, ali nisu ni ti ljudi tamo titani veći od mene. Oni imaju bolje pripreme, njima je lakši taj teren, jer tamo žive, rođeni su u tim planinama, dok ja odem na Frušku goru pa teniram, treniram u teretani, trčim uzbrdo, dosta i na ravnom, tako da se to kompenzira nekako.

Vi ste i alpinist koji je osvojio najveće europske planine, južnoameričke vrhove, bili ste na raznim ekspedicijama. Na koju ste najviše ponosni, koja je bila najteža i najznačajnija za vas?

Do sada je to bio Lakon Karvaš s 1.962 metra. Prošle sam godine skupa s prijateljima iz bivše SFRJ, pošto smo tako organizirali, nas 9-ero išli u Kirgistan, tamo smo se penjali na Peak Lenjin, odnosno na Vrh Lenjin, visok 7.134 metra, za sada mi je to najviše dostignuta visina i na čega sam najviše ponosan, najvjerojatnije zato što je

najsvježije. Od svih vrhova na koje sam išao, taj je vrh najviši, tamo sam stvarno bio na planini, zato što od 3.000 metara kreće snijeg. Recimo na Akonkagvi do 6.000 metara nemate snijeg, što čudno zvuči, pošto taj dio planine vjetar raspuše i bukvalno idete po nekom kamenju. Recimo na Akonkagvi koja se nalazi na južnoj hemisferi u Argentini, totalno su drugačiji planinski masivi, dok se Peak Lenjin nalazi na gorju Pamir, a Pamir se nalazi na gorju Himalaji i onda su tamo jednostavno uvjeti slični kao na Himalajama. Recimo, postoji dosta glečera, dosta glečerskih pukotina, mnogo se ozbiljnije mora pristupiti toj planini, mora se više poštovati ta planina, jer jedna pogreška tamo stvarno može koštati. Tamo sam doživio iskustvo koje mi se baš ne sviđa, prošao sam pokraj čovjeka koji je nastradao, to mi uopće nije bilo interesantno.

Kako mala djeca u klubu gledaju na vas, što žele naučiti od vas i kako znanje prenosite na mlade?

Završio sam Visoku strukovnu školu za obrazovanje za odgojitelje i trenere, posvetio sam se tome. Djeca na treninzima to gledaju tako da sam za njih idol, ali pošto se bavimo sportom, penjemo se u Subotici na umjetne stijene, gledam da to ne bude baš samo sportsko penjanje, da jednostavno stijena njima ne bude sve, nego ih vodim u prirodu i pokušavam ih uključiti u neke aktivnosti koje su van umjetne stijene, u planinarenje, trčanje po prirodi. Nadam da će netko nastaviti s ovim čime se bavim, što je i cilj da se omasovljavamo pogotovo što rekreativni sport sve više uzima maha. Primijetim to na nekim ljudima koje poznajem, bude mi drago, to nije samo moja zasluga, jer ljudi su shvatili kako se trebaju baviti nekim vidom rekreacije. Tada mi je drago da sam uspio.

Jeste li imali prilike otići iz Srbije i Subotice, zašto niste, što vas vezuje za rodni grad i što očekujete, čemu se nadate u budućnosti?

Imao sam prilike otići iz Srbije, ali još uvijek nisam jer mislim kako se ovdje i dalje može pristojno živjeti, jer je svugdje, pa i van Srbije situacija ista – svi jure za novcem, a sve je manje

pravih vrijednosti u kojima čovjek iskreno uživa. Nadam se kako ću u budućnosti nastaviti raditi u području sporta, da ću ostati u Veslačkom klubu Palić i da ću provoditi vrijeme sa sportašima. Također planiram proširiti svoju aktivnost na rad s najmlađima kroz školu penjanja, jer upravo o nama, a naravno i o njima – ovisi hoće li jednog dana postati zdravi ljudi i činiti zdravu naciju što je na kraju krajeva i strateški cilj svake države.

Nikola Perušić

Plan održavanja Programa „Dužijanca 2016.“

PRIJEDLOG

25.4.2016.	u 17 sati	• Blagoslov žita – „Markovo“ – sveta misa u crkvi sv. Josipa Radnika u Đurđinu; procesija poslije mise od crkve do njive
23.6.2016.	u 18 sati	• Priskakanje vatre na sv. Ivana Cvitnjaka – Đurđin
30.6.2016.	u 20 sati	• Koncert Subotičkog tamburaškog orkestra - svečana vijećnica Gradske kuće
2.7.2016.	tijekom dana u 20 sati	• Djeca u Dužijanci – izlet i etno radionica – smotra dječjeg folklora, predstavljanje malog bandaša i bandašice – gradski trg, Subotica
3.7.2016.	u 10 sati	- u okviru dječje smotre folklora „Dužijanca“ - Dječja zahvala Bogu za žetvu – sv. misa zahvalnica- katedrala sv. Terezije Avilske – poslije svete mise procesija oko crkve
6.7.2016.	u 19 sati	• Otvorenje izložbe „ S Božjom pomoći “ Tema: „Bunjevačko momačko kolo i Dužijanca“ – Suvenirnica u prizemlju Gradske kuće
8.7.2016. (zatvaranje 17.7.2016.)	u 19,30 sati	• Otvorenje XXXI. saziva „Prve kolonije naive u tehnici slame“ – Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame, HKPD „Matija Gubec“, Tavankut
9.7.2016.	od 6,30 sati	• Takmičenje risara – Đurđin
	u 10 sati	• Dužijanca – crkva sv. Marka Evanđelista, Žednik
	u 10 sati	• Dužijanca – crkva Svetog Petra i Pavla Apostola, Bajmak
15.7.2016.	u 19,30 sati	• Zatvaranje XXXI. saziva „Prve kolonije naive u tehnici slame“ – Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame, HKPD „Matija Gubec“, Tavankut • Izložba radova
	u 10,30 sati	• Dužijanca – crkva Presvetog Srca Isusovog, Tavankut
19.7.2016.	u 17 sati	- Natjecanje u pucanju bičevima - Đurđin
	u 10 sati	• Dužijanca – crkva Presvetog Trojstva, Mala Bosna
27.7.2016.	tijekom dana	• Postavljanje izloga u središtu grada za natjecanje aranžera izloga – Subotica
28.7.2016. (izložba otvorena do 19.8.2016.)	u 19 sati	• Otvorenje izložbe radova sa XIX. međunarodne likovne kolonije „Bunarić 2015.“ – Svečana dvorana HKC „Bunjevačko kolo“, Subotica

	u 10 sati	• Dužijanca – crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin
	u 18 sati	• Dužijanca – kod križa u centru, Mirgeš
11.8.2016.	u 19 sati	• Književna večer u organizaciji Katoličkog društva za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ – svečana dvorana HKC „Bunjevačko kolo“, Subotica
12.8.2016.	u 19 sati	• Izložba radova od slame nastalih na XXXI. sazivu kolonije slamarki u Tavankutu
	u 20 sati	• Tamburaška večer , predstavljanje bandaša i bandašice i izbor pratilaca, proglašenje najljepšeg izloga – gradski trg, Subotica
	tijekom dana	• Izložba ruktvorina- glavni trg, Subotica
13.8.2016.	u 18 sati 19,30 sati	• Svečana Večernja – katedrala bazilika sv. Terezije Avilske, Subotica Polaganje vijenca od žita na spomenik Risaru i spomen-bistu Blaška Rajića – park ispred Gradske kuće, Subotica
	u 20 sati	• Skupština risara – gradski trg, Subotica • Smotra folklornih ansambala „Dužijanca“ (nakon skupštine) - gradski trg, Subotica
14.8.2016.	u 8,45 sati	Središnja proslava Dužijance 2016. • Blagoslov i ispraćaj bandaša i bandašice – crkva sv. Roka, Subotica
	od 9 do 10 sati	• Povorka do katedrale sv. Terezije Avilske
	u 10 sati	• Svečano euharistijsko slavlje – katedrala sv. Terezije Avilske, Subotica
	u 11,30 sati	• Svečana povorka kroz grad, predaja kruha gradonačelniku – gradski trg, Subotica
	u 19 sati	• Posjet grobu Blaška Rajića – Kersko groblje, Subotica
	u 20 sati	• Bandašicino kolo – gradski trg, Subotica
18.8.2016.		• Početak rada XX. međunarodne likovne kolonije „Bunarić“ – HKC „Bunjevačko kolo“, Subotica
20.8.2016.	u 18 sati	• Zatvaranje XX. međunarodne likovne kolonije „Bunarić“ – HKC „Bunjevačko kolo“, Subotica

Organizator zadržava pravo izmjene programa i termina.
Organizacijski odbor „Dužijanca 2016.“ direktor, Marinko Piuković, v. r.

ODRŽANA REDOVITA SKUPŠTINA UBH „DUŽIJANCA“

U sjedištu Udruge, u župi sv. Roka u Subotici, 3. ožujka 2016. godine održana je redovita skupština Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanica“. Okupljene članove Udruge po početku skupštine pozdravio je predsjednik Udruge mons. dr. Andrija Anišić. On je svim članovima zahvalio na sudjelovanju u radu u protekloj godini istaknuvši kako je sama manifestacija Dužijanica prošla lijepo i bez bilo kakvih nape-
tosti. On je također naglasio da Udruga nema samo zadaću organizirati Dužijancu, kako je to ranije činio Organizacijski odbor, nego mora č-

tavu godinu raditi. Stoga su i aktivnosti udruge proširene na čitavu godinu. Dodjeljivanje sredstava UBH „Dužijanica“ u 2015. godini od strane Zaklade „Adris“ u iznosu od 140 tisuća kuna, zabilježeno je u Udruzi zlatnim slovima, istaknuo je dr. Anišić. Ponosni smo i sretni što je Zaklada „Adris“ svrstala naš projekt „Muzej Dužijance – identiteta bunjevačkih Hrvata“ među projekte koji spadaju u „vrh hrvatske, ali i svjetske znanosti, kulture i umjetnosti“, zaključio je predsjednik Udruge.

Članovi skupštine jednoglasno su prihvatili izvješće o radu Udruge u protekloj godini kao i financijsko izvješće, koje je podnio direktor Marinko Piuković kao i izvješće Nadzornog odbora koje je izložio Grgo Kujundžić, predsjednik tog odbora.

U nastavku članovi skupštine pretresli su prijedlog rada Udruge u 2016. godini kao i prijedlog proračuna. I ovi prijedlozi su uz određene primjedbe prihvaćeni jednoglasno.

Na skupštini je pokrenuta i prihvaćena inicijativa okupljanja svih bandaša i bandašica. Poznato je naime da ih katedralni župnik prema određenim kriterijima bira svake godine i oni su imali određene dužnosti dok traje Dužijanica. Želja je da ulogu bandaša i bandašica od epizodne uloge pretvorimo u trajniju ulogu tako da oni i dalje daju svoj doprinos napretku Dužijance. Odlučeno je da će svi bandaši i bandašice biti pozvani na jedan susret na kojem će im se ponuditi članstvo u UBH „Dužijanica“ i izložiti mogućnosti njihovog budućeg angažmana oko Dužijance. Također je predloženo da se izradi svojevrsni priručnik za bandaše i bandašice u kojem bi bile navedene sve njihove dužnosti od izbora za bandaša i bandašice pa do izbora novog bandaškog para. U tom priručniku bile bi naznačene sve manifestacije na kojima moraju

kao bandaš i bandašica sudjelovati, u kakvoj se nošnji na pojedinim manifestacijama trebaju pojaviti. Članovi skupštine su uvjereni da će ova inicijativa pridonijeti kvaliteti rada Udruge kao što će svoj doprinos davati i Senat Dužijance koji sačinjavaju svi bivši predsjednici Organizacijskog odbora Dužijance.

U točki razno dopredsjednik UBH „Dužijanica“ Lazo Vojnić Hajduk izložio je stanje prošlogodišnje inicijative za odabir stalnog mjesta Takmičenja risara. On je naglasio da su u tom smislu poduzeti mnogi koraci. Privremeno je određena za tu namjenu parcela u Đurđinu pored župne crkve, a pokrenuti su i neki konkretni koraci u dogovoru s gradonačelnikom Jenő Maglaijem za izradu projektne dokumentacije za cijeli kompleks na kojem bi bio „risarski salaš“ te hala od plastificiranog lima za stare strojeve koji se upotrebljavaju na Takmičenju risara. Predsjedništvo Udruge zajedno s gradonačelnikom Maglaijem razgovaralo je o mogućoj suradnji i s mjesnim župnikom Miroslavom Orčićem. Ideju „risarskog salaša“, naputak i konfiguraciju dao je Lazo Vojnić Hajduk. Makete „risarskog salaša“ izradio je dipl. ing. arhitekture Kristijan Vojnić iz Zagreba. Makete su prikazane u ovom broju Revije „Dužijanica“.

Obnoviti, a zadržati izvorni oblik i ulogu stroja

OБNOVA STROJEVA

Već duži niz godina UBH Dužijanca ima poteškoća sa strojevima koje upotrebljava na pokaznim nastupima velike manifestacije Takmičenje risara. Strojevi su prilično stari, pripadaju periodu prve polovice dvadesetog stoljeća. Strojeve: traktor, vršalicu, kosilice i dr. organizacija Dužijanca prikupljala je godinama u namjeri što izvornije prikazati poslove koji se odvijaju prilikom žetve i vršidbe žita. Kako je misao vodilja Dužijance sačuvati običaje oko žetve žita, risa, UBH Dužijanca se trudi u svakom dijelu rada oko žetve na svojoj manifestaciji to prikazati i potvrditi u izvornom obliku. Ispravnost, dakle, starih strojeva vrlo je važan moment u radu Udruge.

Predsjedništvo Udruge je, kako smo to i u ovoj Reviji objavili, ovom poslu prišlo vrlo ozbiljno i odgovorno. Za izvršenje svih poslova oko obnove strojeva angažirali smo visoko stručne ljude koji će na najbolji način odgovoriti zahtjevima predsjedništva.

Nastavno takvom razmišljanju za poslove oko drvenih dijelova strojeva uključili smo stolarsku radionicu SZR STOLARIJA BAŠIĆ koju predvodi Stipan Bašić Škaraba, a za poslove za metalne dijelove radit će firma AGRILJA. d.o.o koju predvodi ing. Bojan Baraković. Za savjetnika oko rješavanja određenih radnji koje je po-

trebno izvesti a da budu sukladne propisima struke i etnološkim zahtjevima, u bliskoj smo suradnji s Gradskim muzejom Subotice i etnologom mr. Arpadom Pappom.

Sve ovo preduzeto očekujemo provesti do kraja i na taj način sačuvati izvornost tehnologije rada risa i udovoljiti svim zahtjevima struke, etnologije, znanosti, običajima i tradiciji. ■

Domaća slanina za risarski ručak

RISARSKI DISNOTOR

Nekada se na našim njivama i imanjima ručno radio ris. Vrijedne domačice na salašima uvijek su bile zadužene za pripremanje hrane za ljude koji su radili ratarske poslove. U vrijeme risa, košenja žita, koje je izuzetno težak posao, domačice su najčešće iznosile hranu na njivu. Za *risarski ručak* (doručak) glavno jelo je bila slanina.

Na Takmičenju risara, u okviru manifestacije Dužijanica, svake godine priređujemo za sve posjetitelje tradicijsko jelo risara - **risarski ručak**. Na tom ručku uz slaninu servira se još domaći kruh, kiselna (kiselo mlijeko) i crni luk.

Za Takmičenje risara neophodno je blagovremeno pripremiti domaću slaninu. U hladim danima održavaju se razni svinjokolji. U našim krajevima svinjokolj je bio je posebno omiljen u danima kada su se priređivala prela.

UBH Dužijanica, dana 26. siječnja 2016. godine organizirala je Risarski disnotor – ostavljanje slanine. Prijatelj Dužijance Josip Mačković iz Mirgeša, kao i prijašnjih godina, darovao je domaće svinčice, rase mangulica za slaninu za Takmičenje risara.

Članovi Udruge koje je

predvodio direktor Marinko Piuković okupili su se u 6 i 30 ispred HKC-a Bunjevačko kolo i krenuli kombijem na imanje Jose Mačkovića, gdje je u 7 sati bilo okupljanje. Na početku, domaćin Joso Mačković nas je ugostio i poslužio prisnacom, kojega su pripremile njegove domačice. Nakon rakije krenuli smo na posao. Glavni majstor - mesar bio je, a tko drugi nego naš dugogodišnji pobjednik Takmičenja risara, Stipan Kujundžić.

U 10 sati, u dvorištu HKC-a Bunjevačko kolo nastavljen je dio disnotorskog posla. Tu su nam se priključili mnogi naši prijatelji. Posao je na-

stavljen a služila se rakija, vino i kuvano vino. Tamburaški sastav „Ruže“ je uveseljavao sudionike disnotora. Naša risaruša Ruža Juhas je mutila i pekla fanke.

S nama su bili konzul Republike Hrvatske Velimir Pleša, predsjednik HKC-a Bunjevačko kolo Marinko Prčić, Ljuben Hristov, pomoćnik gradonačelnika zadužen za oblast male privrede,

predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov i potpredsjednik UBH Dužijanica Lazo Vojnić Hajduk.

Za užnu koja je priređena u kafani Dukat pripremao se svinjski paprikaš i pečena divenica, a mogle su se probati i friško pečene žmare – čvarci. Druženje je nastavljeno i nakon užne.

M.P.

O 15. Obljetnici smrti prof. Bele Gabrića

NEMA POVIJESTI DUŽIJANCE BEZ BELE GABRIĆA

Prije petnaest godina, u vrijeme Dužijance, Bog je pozvao k sebi našeg hrvatskog velikana-bunjevačkog roda prof. Belu Gabrića. Mislim da smijem tvrditi da bez njega nema povijesti Dužijance. Ono što je on učinio za Dužijancu mora se uvijek vrednovati i uzimati u obzir kad god se piše o njezinoj povijesti. Stoga i mi u našoj reviji „Dužijanca“, kojoj bi se on sigurno radovao, posvećujemo ovaj prostor. Želimo se podsjetiti kratko njegovog životnog puta, njegove smrti i njegovog neumornog rada. I još mu jednom reći hvala za sve što je učinio za našu Dužijancu i cijelu hrvatsku zajednicu.

Van Srbije situacija ista – svi jure za novcem, a sve je manje pravih vrijednosti u kojima čovjek iskreno uživa

PROF. BELA GABRIĆ

(1921. – 2001.)

U subotu, 4. kolovoza 2001. u subotičkoj bolnici preminuo je poslije kraće bolesti, u 81. godini prof. Bela Gabrić.

Bela Gabrić je rođen 10. 03. 1921. godine na verušičkom salašu (nedaleko od Subotice), u poljodjelskoj posjedničkoj obitelji, Laze i Marije Tikvicki. Nakon osnovne škole završava pet razreda gimnazije u Travniku u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji, a maturira u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Varaždinu 1942. godine. Studije književnosti, hrvatskoga jezika i povijesti završava na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1950. godine. Nakon diplomiranja radi u osnovnim i srednjim školama predavajući maternji je-

zik, a po potrebi povijest i ruski jezik.

Od 1970. godine radi u subotičkoj Gradskoj biblioteci kao bibliograf. Zbog svoga hrvatskog identiteta i zalaganja za Hrvate Bunjevce, nepravedno je osuđen te je u zatvoru u Srijemskoj Mitrovici od lipnja 1972. do prosinca 1973. godine. Poslije uzništva pet godina je bez posla, a zatim radi kao knjižničar u subotičkom Gradskom muzeju do odlaska u mirovinu 1984. godine. Tu, međutim, ne prestaje njegov aktivan rad jer nastavlja predavati kao vanjski suradnik u Biskupskoj klasičnoj gimnaziji "Paulinum" u Subotici.

Njegov književni i istraživački rad vezan je za Hrvate u Bačkoj, posebice za stvaraoce na širokom polju kulture. Prikupljao je rasutu narodnu

baštinu, pisao bibliografije i stručne članke o mnogim ličnostima i temama također vezanim za bunjevački rod hrvatskog narodnog bića u Bačkoj. Uz sve nabrojano on je neumorno bilježio sve što se događalo u kulturi i u crkvi. Svoje članke objavljivao je u mnogim časopisima u Hrvatskoj (Marulić, Sveta Cecilija, Crkva u svijetu...) i u Vojvodini.

Uredio je zbornik radova sa Znanstvenog skupa održanog u Subotici od 12. do 14. 08. 1986. godine, prigodom 300. obljetnice doseljenja jedne veće skupine Hrvata Bunjevaca u Bačku. Uredio je i tri sveska zbornika "Ivan Antunović", a još dva koje je pripremio čekaju na tisak, kalendar "Subotička Danica", časopis za književnost, umjetnost i znanost "Klasje naših ravni". Bio je član uredničkog vijeća časopisa "Bačko klasje" i katoličkog mjesečnika "Zvonik", te kalendara "Subotička Danica" i "Subotička Danica (nova)".

S Antom Pokornikom objavio je knjigu "Bunjevačke kraljičke pisme".

Jedan vid rada je ipak ostao javno nezabilježen: mnogima je svojim savjetima, uputama i izborom literature dao smjernice za istraživanja koja sam nije mogao poduzeti. Često se to moglo čuti na skupovima iz usta danas prizna-

tih ljudi, tako da ga s pravom možemo nazvati mentorom mnogih.

U rukopisu je ostalo njegovo životno djelo HRVATSKA BUNJEVAČKA RIČ U BAČKOJ, ali i mnoga druga vrijedna prikupljena građa.

Bela Gabrić bio je aktivni član mnogih hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini kao što su Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović", Hrvatsko akademsko društvo, Hrvatski kulturni centar "Bunjevačko kolo", Demokratski savez Hrvata u Vojvodini...

Uz sve to bio je Bela Gabrić duboki i pobožni vjernik. Za zasluge na području duhovne kulture primio je od pape Ivana Pavla II. priznanje "Pro Ecclesia et Pontifice" (1990). A za neizbrisive tragove koje je ostavio u kulturnom životu grada Subotice i za svoj spisateljski rad, Skupština općine Subotice imenovala ga je prošle godine počasnim građaninom grada Subotice.

Pogreb Bele Gabrića bio je u ponedjeljak, 6. kolovoza iz kapele sv. Ane na subotičkom Kerskom groblju. Sprovodne obrede predvodio je subotički biskup mons. Ivan Penzes s desetak svećenika. Prigodnu homiliju održao je Andrija Anišić, župnik župe sv. Roka u kojoj je pokojnik bio član Pastoralnog vijeća.

Poslije sprovoda, u crkvi sv. Roka bila je misa zadušnica koju je također predvodio biskup Penzes. Na misi je propovijedao mr. Andrija Kopilović, predsjedavajući instituta "Ivan Antunović". Poslije mise bila je komemoracija. Od pokojnika su se oprostili u ime grada Subotice njezin potpredsjednik mr. Bela Tonković. On je također govorio i kao predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. U ime katoličkog mjesečnika "Zvonik" i u ime župe sv. Roka, od prof. Bele Gabrića oprostila se prof. Katarina Čeliković. Na komemoraciji su uspomene na život i rad ovog velikana hrvatskog naroda u Bačkoj govorili i Bela Ivković, predsjednik HKC "Bunjevačko kolo", Dujo Runje, potpredsjednik Hrvatskog akademskog društva i Ivan Perčić u ime katedralnog zbora "Albe Vidaković", s kojim je pokojnik plodno surađivao od njegovog osnutka.

Poslije toga župnik Andrija Anišić je pročitao izraze sućuti koje su uputili akademik Ante Sekulić i dr. Ante Sekulić ml., zatim Naco Zelić, te u ime Društva podunavskih i vojvođanskih Hrvata iz Zagreba Marija Zaić Kubatović.

Zanimljivo je na kraju reći da su svi govornici izrazili vjeru da će prof. Bela Gabrić, zbog svog pobožnog života i smrti, budući je okrijepljen sakramentima umirućih prešao u pokoj, ondje kod Boga biti naš zagovornik i tako nam i dalje pomagati. /Zvonik, broj: 08(82), Subotica, avgust 2001.)

/A.A./

ZAPOČEO SLAVITI SVOJU DUŽIJANCU

(Riječi Andrije Anišića na komemoraciji u crkvi sv. Roka)

U subotu dok se zajednica okupljena na Bunariću molila za zdravlje dragog nam profesora, on je u subotičkoj bolnici kosio posljednje otokose u risu njive svoga ovozemaljskog života. Oko 13 sati i 30 minuta još se jednom osvježio iz duhovne "duge", primivši potpuni oprost i sa-

krament bolesničkog pomazanja. A u 14,30 sati Bela Gabrić započeo je slaviti svoju dužijancu. Završio je on uspješno svoj hod ovom zemljom, ovom dragom mu ravnicom, na kojoj je neumorno radio Bogu na slavu i na dobrobit njegovog voljenog hrvatskog naroda - bunjevačkog roda. I zato sada s pravom slavi dužijancu svog života. Vjerujem da gledajući ga licem u lice zahvaljuje sada radosnim srcem Bogu za život koji mu je darovao, za obitelj u kojoj se rodio, za narod kojemu je pripadao, za talente koje mu je podario, a najviše za dar vjere koja ga je odvela k njemu.

Vjerujem da će on ondje u nebu proslaviti ovu 90. obljetnicu dužijance radosnije i svečanije nego bilo tko od nas. On neće slaviti s nama ovdje na zemlji, ali će njegova prisutnost biti očita i na ovoj dužijanci, jer je i za ovu kao i za tolike dužijance dao svoj veliki doprinos. Posljednji smiješak uputio je dva sata prije svoje smrti upravo Programu završetka ovogodišnje dužijance koji je on napisao i knjizi "Šokačke radosti i tuge" u kojoj je bio lektor. ■

Pajo Kujundžić (1859. – 1915.)

VELIKI RODOLJUB, DOMOLJUB I SVEĆENIK

Postavljam pitanje i sebi i drugima, jesmo li sposobni nasljedovati naše velikane, a ne samo sjećati ih se, diviti im se i zahvaljivati im. Danas imamo daleko više mogućnosti nego što je imao Pajo Kujundžić, ali moram priznati da takvu snagu, takvu ustrajnost i takvu ljubav u radu za dobrobit svog naroda i svoje Crkve nemam. A, mislim ni drugi koji bi i po dužnosti to trebali činiti.

Izvod iz predavanja msgr. dr. sc. Andrije Anišića prigodom obilježavanja stote obljetnice smrti Paje Kujundžića, održanog u crkvi Isusova Uskrsnuća u Subotici 9. listopada 2015.

Dragi prijatelji hrvatskih velikana, bunjevačkog roda!

Draga braćo i sestre!

U lipnju ove godine, prigodom proslave 200. obljetnice rođenja našeg velikana biskupa Ivana Antunovića, više puta je istaknuto kako sve ovo što sada imamo u hrvatskoj zajednici, kao i u Crkvi u Hrvata, počiva na djelovanju toga našega velikana. Biskup Antunović je pokrenuo duhovno-vjersko-moralnu obnovu našega naroda u tadašnjoj južnoj Ugarskoj. Udario temelje za narodni preporod i pokrenuo ga; postavio temelje prosvjete,

gospodarskog napretka i političkog djelovanja. Njegovo djelo nastavili su njegovi učenici među kojima je bio i Pajo Kujundžić. O tome piše dr. Matija Evetović u uvodnoj riječi svoje knjige „Život i rad Paje Kujundžića“:

„Biskup Ivan Antunović svojim rodoljubivim radom stekao je ljubav i odanost bačkih Hrvata. Bili su mu vjerni, jer je branio svetu vjeru i borio se za slobodu i prava svog roda. On je dragovoljno i ustrajno nosio teško breme na trnovitome putu kojim je pošao da pruži spasonosnu luč prosvjete i napretka narodu kojega je u svojoj duši i srcu vazda nosio... U svom rodoljubivom domu okupio je učenike, uzdanicu našeg naroda. Ovi đaci, kada su svršili svoje nauke i stupili na pozornicu života, postali su lučonoše narodnog prosvjećivanja. Bili su u pravom smislu Antunovićevi učenici. Među njima, bez sumnje, zauzima prvo i najodličnije mjesto pop Pajo Kujundžić, župnik sv. Jurja u subotici...“ (str. 13).¹ I nastavlja o Paji Kujundžiću: „Po svom čvrstom značaju, po odvažnosti i ustrajnosti u borbi za narodna prava i po velikom strpljenju u progonstvima za svoj hrvatski osjećaj, njegova je duša srodna onoj neumrloj velikog prosvjetitelja i preporoditelja, oca i spasitelja Bunjevaca i Šokaca, biskupa Ivana Antunovića“ (str. 13).

Matija Evetović ne samo da ističe Paju Kujundžića na prvom mjestu među Antunovićevim učenicima, nego i naglašava da je drugu svoju knjigu (prva je o biskupu Ivanu Antunoviću) posvetio upravo Paji Kujundžiću, jer će njegov narod tako moći „upoznati dobrog učenika velikog učitelja i preporoditelja našega naroda. Po njoj će upoznati naš narod dugotrajnu i odvažnu borbu njegovu za narodni jezik i prosvjetu“. I ističe osobito da je u toj borbi „u mnogim pitanjima učenik nadmašio svoga učitelja“ (usp. str. 13).

Izvukao sam ove misli Matije Evetovića da nam poput reflektora osvijetle lik svećenika Paje Kujundžića. U nastavku ovog svog izlaganja pokušat ću vam u kratkim crtama prikazati njegov

životni put i djelovanje. Služio sam se isključivo zapisima dr. Matije Evetovića koje je kako je sam istaknuo pisao kao „drugu svoju knjigu“, koja nažalost nije objavljena, ali je objavljen dio te knjige u tridesetak nastavaka u Subotičkim novinama od 6. rujna 1940. do 4. travnja 1941. godine. Sve te članke objavila je Pučka kasina 2005. godine u knjizi „Život i rad Paje Kujundžića“. U svojim člancima dr. Matija Evetović služi se istim stilom kao i u svojoj knjizi o biskupu Ivanu Antunoviću. Ide u detalje i prenosi mnoge misli samog Paje Kujundžića. Šteta što nemamo sačuvane sve članke koje je pripremio, kao i dokumente koje navodi u objavljenim člancima, jer su oni nestali u vihoru Drugog svjetskog rata sa institucijom Subotičke matice.

Spomenuti članci „vrlo su dobro svjedočanstvo svoga vremena, konca tridesetih godina prošloga stoljeća, kada se problematika nacionalnog opstanka bunjevčako-šokačkih Hrvata u Bačkoj vrlo akutno postavljala, a s tim u svezi i pitanje školstva na hrvatskom materinskom jeziku“, kako je to istaknuo mr. Lazar Ivan Krmptić u predgovoru spomenute knjige Pučke kasine.

A sada o samom Paji Kujundžiću. Uzimam podnaslove i navode iz knjige Matije Evetovića

MLADOST I ŠKOLOVANJE

Pajo Kujundžić rodio se 12. svibnja 1859. godine u Subotici od oca Pavla i majke Imerke rođ. Sudarević. Grana obitelji Kujundžić iz koje potječe Pajo nazivana je „Mišakova“ i bila je brojna. Kršten je istoga dana u crkvi sv. Terezije u Subotici. Osnovnu školu svršio je školske godine 1869./70. u Subotici. Iz njegova osnovnog školovanja ostao je zapsan jedan zanimljiv događaj. Naime, u četvrtom razredu imao je slabije ocjene, a iz mađarskog nedovoljan uspjeh. To ga je ogorčilo, zato htjede napustiti školu i baviti se zemljoradnjom. Ali mu otac strogo zapovijedi da položi popravni ispit. Poslušao je oca i u daljnjem školovanju je sve više napredovao. Šest razreda gimnazije završio je u Subotici. Posebno je dobro učio hrvatski jezik, a na to ga je

¹ Svi citati u ovom članku su iz knjige Matija Evetović, Život i rad Paje Kujundžića, Pučka kasina 1878., Subotica, 2005. Stoga u ovom članku nema fusnota nego sam kod citata samo u zagrade stavio broj strane iz ove knjige.

Zbog toga je dva mjeseca ležao u bolnici. Godine 1884. imenovan je kapelanom u Bačkom Monoštoru gdje mu je župnikom bio Ivan Palić, školski nadzornik rimokatoličkih vjereospovjednih škola. Od župnika Palića Pajo je puno toga naučio i od njega „naslijedio sve vrline uzornog svećenika i dobrog pedagoga“ (str. 19).

IZBOR PROFESORA VJERONAUKA

A sada o nečemu što mi danas ne možemo ni pojmiti. Naime, u ono vrijeme služba vjeroučitelja i župnika bila je pod nadležnošću gradskog poglavarstva. Ono je raspisivalo natječaje za vjeroučitelje i župnike. Tako je

Gradski senat u Subotici 1884. godine raspisao natječaj na jedno mjesto profesora vjeronauka u subotičkoj gimnaziji. Najozbiljniji kandidati bili su Matija Varga i Pajo Kujundžić. Evo kako je izgledao izbor: „Vargu je pomagao Petar Varga Horgoši, a za Paju je radio Lazo Kujundžić Lesekur. Njihovi zagovornici su bili dobri prijatelji. Pripadali su jednoj političkoj stranci Laze Mamužića. Pop Pajo je ipak pobijedio na izboru većinom od dva glasa. Za njega su glasovali Bunjevci, a za Vargu Mađari“ (str. 19). O značaju izbora Paje Kujundžića ovako je pisao Matija Evetović: Bunjevci u Subotici u to vrijeme trebali su čovjeka kao što je bio pop Pajo. Učenici biskupa Antunovića širili su njegov nauk. Posijano sjeme palo je u dobro i plodno tlo. Narod se probudio iz stoljetnoga sna. Osvijestio se i težio za duševnim napretkom i svojom narodnom prosvjetom. Bunjevci su imali svoje vođe: Agu i Lazu Mamužića. Njihovo narodno kolo nije još imalo svjesne i odvažne bunjevačke inteligencije, zato je pop Pajo svojim dolaskom za profesora vjeronauka u Subotici bio iskreno pozdravljen. Odmah je postao ugledan član narodne zajednice koja se borila za svoja pogažena prava: za jezik, jednakost i ravnopravnost narodnih manjina u školi, upravi i pravosuđu. U ovoj borbi mnogi su se pokolebali. Mnogi su se iznevjerili narodnoj zastavi. Pop Pajo ostao je u

izazvao Antun Farkas, profesor mađarskog jezika koji je tvrdio kako Bunjevci nemaju ni sto riječi. Kada se Pajo potužio svojoj braći Iliji i Nikoli, sva trojica počnu marljivo sakupljati hrvatske riječi. Začas su napisali do 500 riječi. Stoga su se grohotom nasmijali i ustvrdili: Taj profesor laže.

Nakon šestog razreda gimnazije Pajo odlazi u kalačko malo sjemenište i tamošnju gimnaziju na kojoj je 1878. godine ispit zrelosti, odnosno maturu položio s odličnim uspjehom. (Za bolje razumijevanje nekoć je osnovno školovanje trajalo četiri godine, a gimnazija 8 godina). Iste godine upisao je studij teologije na kaločkoj bogosloviji. Tada mu je umro otac, a bez majke je ostao već puno ranije. Taj događaj je ostavio duboke tragove na njegovoj duši tako da je svoje članke potpisivao pseudonimom „Sirotan“. Studij teologije završio je 1892. godine, te je za svećenika zaređen te godine 3. lipnja. Za svećenika ga je zaređio biskup Mihovil Kubinski, a Mladu misu je slavio u Subotici, u crkvi sv. Terezije. Kroničar je zapisao kako je to bilo veliko veselje u zadruzi Kujundžićeve obitelji, koja je brojala čak 35 članova. Čak je i starješina zadruge osamdesetčetverogodišnji stari dida Stipan zaplesao. Svoju svećeničku službu Pajo je započeo u Bikiću u jesen 1882. godine gdje je doživio veliki duhovni potres jer je pretpostavljeni župnik Mirko Radojčić izvršio samoubojstvo.

toj borbi čvrst i odlučan sve do konca svoga života“ (str. 19).

Godine 1885. položio je profesorski ispit u Kaloči. Iste godine na sjednici Gradskog vijeća u Subotici od 25. i 26. studenoga pročitana je akt inspektora u Segedinu kojem izvještava grad Suboticu da je ministar vjere i prosvjete potvrdio izbor Paje Kujundžića. Tom potvrdom Pajo Kujundžić postao je redoviti profesor vjeronauka u gimnaziji i time mu se „otvorilo široko polje rada među omladinom koju je očinski ljubio svim žarom svoga hrvatskoga srca, kako piše M. Evetović. „Kao profesoru vjeronauka prva mu je briga bila učvrstiti čudorednost i vjerski život među školskom omladinom. Zato je osnovao i Marijinu kongregaciju. U tom društvu „odgajao je revne mladiće u katoličkom duhu. Pripravljao ih je da postanu vrijedni članovi ljudskoga društva i odani sinovi Katoličke crkve“ (str. 20). Takvom njegovom radu protivili su se u gimnaziji liberalni krugovi koji su bili protiv vjerskog odgoja. I zbog toga se Pajo zauzimao da se u subotičkoj gimnaziji provede temeljita reforma. Ukazujući na nedisciplinu i nered koji vladaju u školi, i u prilog obrane svojih stavova napisao je izdvojeno mišljenje na 52 stranice. O profesorskom djelovanju Paje Kujundžića u subotičkoj gimnaziji mogla bi se napisati posebna studija budući da je na toj službi bio dugo, sve do 1910. godine.

„Pop Pajo je izborom svojim za župnika rastao se od profesorske katedre. Napustio je položaj na kome je proveo 25 godina u savjesnom i marljivom radu kao dobar pedagog i učitelj. Odgojio je mnoge generacije. Njegova blaga i očinska ruka upravljala je odgojem učenika. Njegove brižljive oči pratile su svaki njihov korak. Vrline je njihove hvalio, a pogreške popravljao. Svojim bistrim umom raspršio je sve njihove sumnje i učvrstio ih je u vjeri. Svojim uzornim životom dao im je primjer kakvi trebaju biti pravi i dobri kršćani. Dobrim odgojem i korisnom poukom popravljao ih je za život da postanu dobri i praktični katolici. To su njegove nezaboravne zasluge. Učenici su mu zato zahvalni i sjećaju se njegove blage uspomene“ (str. 30).

IZBOR ŽUPNIKA SV. TEREZIJE

Župnik župe sv. Terezije u Subotici udavio se u Palićkom jezeru 28. rujna 1900. godine. Njegovom nenadanom smrću upraznila se ta župa. Gradski senat raspisao je natječaj na ovu nadarbinu još iste godine. Za ovu župu natjecali su se Pajo Kujundžić, Veco Mamužić, Ivan Đeneš i Stjepan Tumbas. Sve što se događalo oko tih izbora nama je danas neshvatljivo jer je današnja praksa imenovanja župnikom sasvim drugačija. Evo kako je to otprilike izgledalo: Zvanična liberalna stranka istakla je svoga kandidata u osobi Vece Mamužića, župnika sv. Jurja i naslovnog kanonika. Za njega su bili: Gazdaker, Karlo Biro, Grgo Đelmiš, Karlo Varga, Žiga Farkaš, Zoltan Skoza, Šimun Mukić i drugi. Još i Židovi i Kalvini su bili za Vecu Mamužića jer je bio liberalnog osjećaja. Na drugoj strani složili su se ljudi, dobri katolici, Bunjevci i Mađari u osobi Paje Kujundžića. Za njega su se borili: dr. Josip Antunović, Đuro Galfi, Albe Prčić, Veco Sudarević, Ive Prčić, Ico Malagurski, Antun Romić, Grgo Baić i dr.²

Uoči samog izbora donio je Neven ovu vijest: „Pravi kršćani i Bunjevci i Mađari jate se oko častne osobe gospodina Paje Kujundžića. Žene, udovice i divojke stale na pokoru i mole krunicu da Bog usliša molitvu i želju kršćana – virnika. I gradonačelnik Lazo Mamužić, vidivši želju naroda, izjavi da se neće mišati u izbor i nek slobodno po duši glasa svaki općinar i zvaničnik kud hoće.“ (str. 22). Međutim, na samoj sjednici Gradskog vijeća od 29. prosinca 1900. godine nije bilo tako. Tajnim glasovanjem izabran je Veco Mamužić sa 126 glasova dok je Pajo Kujundžić dobio 66. Narod je tim izborom bio ogorčen. A stvarno raspoloženje naroda očitovao se 20. siječnja 1901. godine u izboru predsjednika Katoličkoga kruga kada je Pajo K. dobio 92 glasa, a njegov protivnik župnik župe sv. Terezije Veco Mamužić svega jedan glas.

Negativan ishod natječaja za župnika sv. Terezije Paju nije pokolebao u radu. Piše M. Evetović: „Pop Pajo nije malaksao. Dvostrukom

² O tome je opširno pisao mons. Stjepan Beretić u katoličkom listu „Zvonik“ godine 2001. u br. 8-10.

snagom nastavio je svoj započeti rad. Borio se još odvažnije za hrvatski jezik i prosvjetu među napuštenim Bunjevcima i Šokcima. Radio je ustrajno. Okupljao mladež oko sebe i pripravlja ju na novu borbu koja će biti još tvrđa, ali možda i uspješnija. Poučavao je i dalje omladinu u školi na istine svete vjere koje imaju svoj izvor u Bogu. Bog je izvor pravednosti i jednakosti među ljudima. Zato se uzdao u njega da će mu pomoći u ovoj borbi, pa će i našem narodu jednom svanuti bolji sretniji dani.“ (str. 24).

U drugom pokušaju izbora za župnika sv. Terezije na sjednici Gradskog vijeća od 31. siječnja 1911. godine Pajo Kujundžić je dobio 105 glasova, a za Dezidera Vojnića glasovalo je 125 vijećnika. Drugi neuspjeli pokušaj izbora Paje Kujundžića za župnika sv. Terezije osujetili su oni koji su bili protiv njegova, kako su isticali mediji, panslavenskog opredjeljenja. Zaključak M. Evetovića sve govori: „Pop Pajo je morao pasti, jer je ljubio svoj rod. Za njega je radio i borio se za njegova prava. Ovaj njegov rodoljubivi rad krivim su okom gledale vlasti i mađarski šoveni. Upotrijebili su sve i sva da ga onemoguće i diskvalificiraju pred njegovim crkvenim vlastima. Ali ni to im nije pomoglo. Pop Pajo im je i dalje ostao tvrd orah.“ (str. 33)

ŽUPNIK SV. JURJA

Za župnika župe sv. Jurja Pajo K. izabran je na sjednici Gradskog vijeća od 19. svibnja 1909. godine. On je dobio 156 glasova, a njegov protukandidat Dezider Vojnić od Bajše 79 glasova. U svom programskom govoru na sjednici Gradskog vijeća zahvalio je na povjerenju i razložio svoje dotadašnje djelovanje u javnom životu. Pobio je sve svoje protivnike koji su bacali na njega sjenu izdajstva samo zato što se iskreno borio za svoj narod i hrvatski jezik. Svi vijećnici su ga slušali pozorno i na koncu su mu burno odobravali. Pod dojmom toga govora neki vijećnik, Mađar, rekao je tada svojim drugovima: „Ovog čovjeka je trebalo izabrati jednoglasno.“ Na ovoj sjajnoj pobjedi Pajo Kujundžić je dobio mnogo čestitaka, a Pučka kasina mu je priredila

na drugi dan Duhova sjajan banket na kome je sudjelovalo preko 150 osoba. (str. 26) Nakon nekih peripetija Pajo Kujundžić je razriješen dužnosti prof. vjeronauka i imenovan župnikom 12. siječnja 1910. godine.

Župnik je svečano uveden u službu 24. travnja 1910. godine na proštenje sv. Jurja. Nadbiskupa je zastupao prelat i kanonik dr. Augustin Valihora, a u ime građanskih vlasti dr. Šandor Purgl, veliki župan i dr. Karlo Biro, gradonačelnik. Bajmočki dekan i župnik Leonardo Hegediš govorio je o značaju uvođenja novoga župnika u službu na hrvatskom i mađarskom jeziku, dok je gradonačelnik predavajući ključeve crkve novom župniku govorio samo mađarski.

Pajo Kujundžić kao župnik bio je dobar duhovnik. „Slabe je tješio, dizao postradale, a jake je krijepio da ustraju u kreposnom i kršćanskom životu. Nadbiskup je znao za ove njegove duševne odlike, zato ga je poslije smrti Matije Mokošajia, župnika župe sv. Roka, imenovao ispovjednikom časnih sestara.“ (str. 30)

DOBAR PASTIR

Kao svećenik odlučno i žestoko se borio protiv onih koji su bili za izbacivanje vjeronauka iz srednjih škola i ukidanje kongregacija učenika. To su odlučili profesori na svojem godišnjem kongresu u Budimpešti 1912. godine. Ondje su neki napali sve istaknute ličnosti koje su po svome uvjerenju katoličkog osjećaja. Znali su ovi dobro da im profesori vjeronauka smetaju razornom radu. Cilj im je bio omladinu pridobiti slobodoumnim i protukršćanskim duhom. Pop Pajo je uvidio ovu veliku opasnost. Sazvao je zato veliki protestni zbor na dan 5. studenoga 1911. godine. Skup je održan u prostorijama Katoličkog momačkog društva. Naroda je bilo skupljeno oko 3000. Govori su držani za Bunjevce u velikoj, za Nijemce u maloj dvorani, a za Mađare u dvorištu. Svi su govornici ukazali na štetne posljedice koje prijete omladini, roditeljima, pa i samom katoličkom društvu. Prisutni su odobravali razlaganja govornika i jednoglasno su primili dvije rezolucije koje je Ministarstvu

prosvjete prosljedio Pajo K. uz obrazloženje: „Nije pravo da vlada u katoličkom gradu Subotici imenuje župana, javnog bilježnika i druge činovnike koji nisu katolici. Tim postupkom vlada pokazuje da je više naklona drugim vjeroispovijestima nego katolicima. Prvi uspjeh toga zbora bilo je premještanje jednog profesora židova iz subotičke gimnazije.“ (str. 35.)

Godine 1912. Pajo K. imenovan je nadbiskupskim povjerenikom na ispitima iz vjeronauka u subotičkim srednjim školama. Tu službu savjesno je vršio. Budno je pazio na katolički odgoj mladeži i pratio rad i djelovanje vjeroučitelja. Nije trpio nikakve neispravnosti ili nemar od strane vjeroučitelja. Zato je on na svaki nedostatak upozorio vjeroučitelja i zatim izvijestio svoje crkvene poglavare.

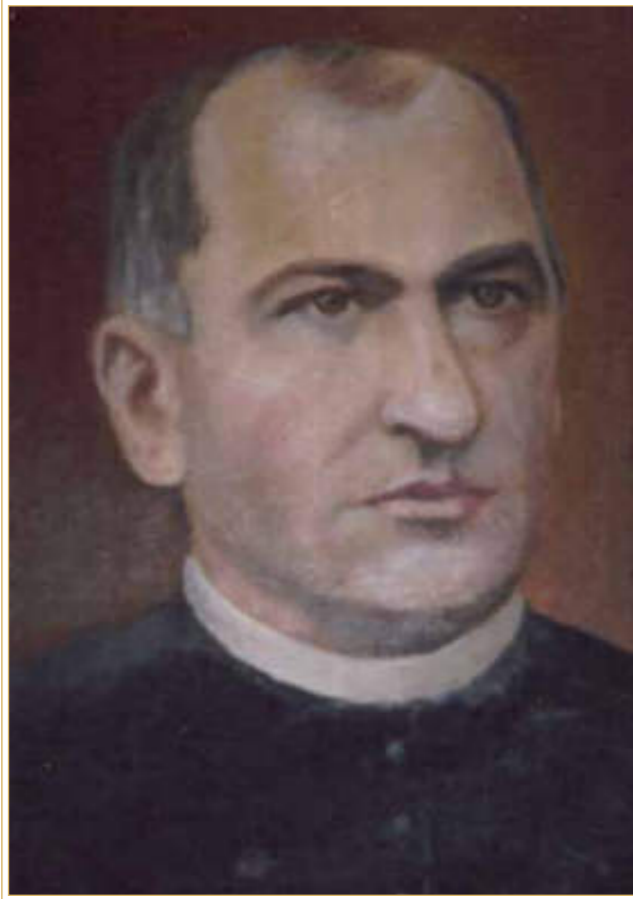
Kao revan svećenik i dobar pedagog budno je pazio na sve pokrete neprijatelja Crkve. U novije vrijeme pokazali su oni živu djelatnost. Zahtijevali su da se vjeronauk briše u srednjim školama. Pajo K. odmah uoči ovu opasnost što prijete našoj omladini. Zato je na dan 7. lipnja 1914. godine pozvao sva katolička društva, organizacije i ustanove na veliki prosvjetni zbor u Subotici. Na otvorenju zbora rekao je među ostalim: „Hoće da vironauk nema mista u školi. Ta želja vriđa naše kršćansko srce. Kako se nevirnici čoporaju i naglasivaju njeve, tako je poželila subotička kongregacija sakupiti jednomišljenike i u zbor odgovoriti na njeve bogogrdne želje...“ (str. 34-35)

No to nije bio kraj njegovim željama. Njegova želja je bila da se vjeronauk bezuvjetno poučava na hrvatskom jeziku. To je predlagao Miško Prčić i zbor je to jednoglasno prihvatio. Ova rezolucija kao nastavak prve glasi: „A pošto je vironauk duševna stvar, koja zahvaća koren u obiteljskom životu, te dite već sa materinim mlikom usisa neke pojave te nosi sa sobom u svom materinskom jeziku: to će vironauk samo uspješniji bivati kad se materinskim jezikom pridaje. Zato na pridlog Miška Prčića sakupljeni zbor izriče u ime bunjevštine subotičke da želi vironauk na materinskom jeziku kako radi bo-

lje i uspješnije nauke vire, kao i radi bogoljubnosti naroda uopće, da školsko vrime u životu dice naše ne bi zbunjivalo njevu kućevnu obiteljsku bogoljubnost. Zato molimo prečastno poglavarstvo crkveno u Kalači da bi blagoizvolilo odrediti vironauku na materinskom jeziku u našim školama već za 1914-15 školsku godinu. Čega radi se ovaj dio pridloga uz naklon velikoga zbora podastire prisviltlom i prečastnom arcibiskupskom ordinarijatu u Kalači.“ (str. 35-36)

Pajo K. je bio dobar propovjednik. Savjestan u radu, on je napisao svaku svoju propovijed. Svaki je njegov govor protkan dubokim mislima, vjerskim i moralnim istinama. Poznao je svoje vjernike, znao je za vrline i mane, a kao dobar pastir vidao im je rane na duši. Sve su njegove propovijedi sačuvane u rukopisu. Govorio je o Bogu, stvoritelju svijeta. „U svakoj travčici je vidio nazočnost Boga, gospodara svemira. Govorničkom rječitošću je držao propovijedi o svetoj Crkvi i njenim ustanovama. Osvrnuo se i na neprijatelje svete Crkve koji nastoje da potkopaju njene temelje. Ali uzaludno je njihovo nastojanje. Sveta Crkva još i danas stoji čvrsta i jaka. Krist je Crkvu svoju sagradio na čvrstoj stijeni, zato je neće svladati ni vatra paklena. Sinovskom ljubavlju govorio je Majci Božjoj, o njenim radostima i žalostima. Ona je uzor svima kršćanskim majkama, ona je zaštitnica i zgovornica kod božanskog svoga Sina. Kršćanskim oduševljenjem govorio je o krepostima Božjih ugodnika, koji su poslije kratkoga i prolaznoga života na zemlji zadobili nebesku palmu. Često je svojim vjernicima razlagao vjerske istine i crkvene zapovijedi. Hvalio je kreposti i dobra djela, a šibao poroke i zle navike slabića pa im je pokazao put kojim treba poći da stignu u nebesku luku. Osobito su lijepe njegove korizmene propovijedi. Izrekao ih je tolikom spremnošću i rječitošću, tolikim uvjerenjem i oduševljenjem, tolikom ljubavlju i odanošću prema vjernicima i svome narodu, da se još i danas sjećaju njegovih blagih očinskih riječi.“ (str. 36)

Bio je blaga i ponizna srca. Strog prema samome sebi, a prema drugima dobroćudan i uslužan. Kao uzoran svećenik i dobar pastir svo-

ga stada prednjačio je dobrim primjerom. Na njega se uistinu mogu primijeniti riječi neumrloga pjesnika Ivana Mažuranića: Dobar pastir, što kaže inom i sam svojim potvrđuje činom.

JAVNO DJELOVANJE

Pajo Kujundžić je u svome javnom djelovanju u Subotici zauzima vidno mjesto među najuglednijim muževima. „Odličnim svojim govorničkim darom oduševio je omladinu i okupio oko sebe i najšire narodne slojeve. On je bio političar i organizator na društvenom, gospodarskom i socijalnom polju. Po svojem zvanju i službi stajao je na braniku katoličke svijesti i kršćanskog osjećaja. Kao pedagog bio je čuvar ćudoređa i valjanog odgoja učenika. Nije bilo u Subotici nijednoga važnijega dogovora ili sastanka, organizacije ili društvenog zborovanja gdje pop Pajo ne bi vodio glavnu riječ. Mlađi su ga slušali, a stariji poštovali zbog njegove duboke naobrazbe. Bio je predestiniran da postane

vođom naroda. On je razvio zastavu narodne svijesti, velikoga pokreta i teške, ali ustrajne borbe kojoj su zadnji akordi odjekivali u gruvanju topova svjetskoga rata. Ali plodove svoje borbe nije dočeka. Gledao ih je s nebeskih visina i radovao se anđeoskim zborovima zori ljepšega dana.“ (str. 37)

M. Evetović pod sljedećim podnaslovima obrađuje njegovo javno djelovanje: Politička načela, Gradski vijećnik, Katolička akcija, Socijalno staranje. Posebno poglavlje posvećuje pod naslovom Rodoljub. Njegovom rodoljubnom djelovanju kao „najmarkantnije ličnosti“ među učenicima Ivana Antunovića. „Još kao đak čvrsto je odlučio da će poći stopama ovoga najvećeg rodoljuba.“ Podnaslovi ovoga poglavlja: Za narod; Škola i prosvjeta; Školska zadruga; Pučka kasina (obavio blagoslov); Kolo mladeži (društvo 1896.) – glavna manifestacija Veliko kolo.

BOLEST I SMRT

Pri kraju svoga života Pajo K. je često poboljevao. Duševna bol zbog svjetskoga rata pospješila je konac njegova život. Zdravstveno stanje mu se pogoršalo u rujnu 1915. godine, ali se još uvijek držao na nogama. U mjesecu listopadu srušila ga je u krevet. Strpljivo i mirno podnosio je velike muke. Zadnjih dana teško je progovarao. Spomenuo je samo više puta svoju siročad. I na samrti je mislio na svoj zapušteni rod. U nedjelju, na dan smrti, izgovorio je zadnje riječi: Stipane, Ivane, Time. Mislio je na svoje nećake koji su se borili na svjetskom bojištu. „Navečer u 10 sati 10. listopada 1915. godine prestalo je da bije njegovo rodoljubivo srce. Njegova skromna i pobožna duša vratila se svome stvoritelju. Narod je došao k njegovom odru da se oprosti od svoga župnika i učitelja. Mrtvo tijelo pop Paje preneseno je u crkvu sv. Jurja 12. listopada prijepodne kada je održana zadušnica za njegovu dušu. Isti dan u 3 sata poslijepodne sahranjen je u prisustvu ogromnog mnoštva naroda u obiteljsku grobnicu u centralnom katoličkom Bajskom groblju. Ukop je obavio Dezider Vojnić, prepozit i župnik sv. Terezije uz asistenciju

velikog broja svećenika. Gradski senat nije bio zastupan na sprovodu. Ali je zato bila prisutna sva Subotica.“ (str. 95).

Značajne su njegove riječi u oporuci: „Napokon svima onima koji se mene rado sjećaju ostavljam za amanet da se Boga bojeći upravljaju život svoj; vira, ufanje i ljubav neka im budu zvijezde pridhodnice. Ljubite i iskrnjeg svoga, jer bez ovoga nema pravog rodoljublja ni čestitog domoljublja; a ovo dvoje sačinjavaju čovika. Domovina i rod tvoj, pa da su i najlošiji triba da su ti mili i dragi. Zato se i sam molim Bogu dragom do zadnjega daha moga: Bože blagoslovi bunjevački rod moj i milu mi domovinu.“ (str. 94).

LIČNOST I ZNAČAJ

Na kraju ovoga izlaganja, da bih bar malo pokazao kakav je borac bio Pajo Kujundžić, donosim u cijelosti njegovo pismo kaločkom nadbiskupu kojim je branio svoj rad na prosvjećivanju naroda. Taj njegov dopis je „dostojna obrana Pučke kasine, Nevena, Danice, Kola mladeži i svega nacionalnog rada među Bunjevcima.“ (str. 57)

Obrana Paje Kujundžića pred nadbiskupom kalačkim

G. ministar prosvjete i unutarnjih poslova zamjeraju mi što sam u korist narodnog jezika u osnovnim školama u Subotici poslao predstavku Kr. vladi. Čudnovati su ljudi ova gospoda ministri. Neke tuže što traže lijeka iz Beča a ne iz Budimpešte. Ja sam sa svojih 1200 drugova molio Ministarstvo u Budimpešti. I evo, i to je grijeh!? Kuda idemo dakle?! Što je slobodno Bunjevcima kada im je zabranjena i sama molba svojem ministarstvu? A što smo molili?! Da se primijeni jedan zakon i u Subotici. Po zakonu iz godine 1868. svaki učenik ima da dobije prvu pouku na svome materinskom jeziku. Ja, dakle, hoću da se jedan mađarski zakon poštuje i u Subotici. Možda je nastojanje u tom pravcu rad protiv domovine? Zbog poslušnosti prema određenom zakonu u ovoj domovini ne može se nitko pozvati na odgovornost. Mene ne može nitko uvjeriti da su zakoni

naše domovine lažni, da će domovina donijeti neki zakon što neće da izvršuje. Dosta je ta mađarska država da izmijeni neki zakon koji joj se ne sviđa. Stvarno rečeno: htio sam postići ono što je slobodno Nijemcima u Bukovini, Temišvaru, Apatinu, Sv. Ivanu i u drugim selima. Neka to ne bude zabranjeno, dakle, ni Bunjevcima u Subotici.

Ministri prigovaraju mojem držanju u Pučkoj kasini, u pogledu proslave 15. ožujka. Pučka kasina obzirom na držanje mađarskog sabora pa i same vlade nije sudjelovala u proslavi.

Preuzvišeni gosp. nadbiskup mene krivi za sve pisanje u Danici, Nevenu i Subotičkim novinama. Iskreno priznajem: kad bi se ova tužba mogla na mene odnositi ja bih se najviše radovao. Ako su sve zasluge u radu za napredak i boljitak jednoga naroda svedene u jednom čovjeku, to je njegova dika. Zato kad bi mi savjest dozvolila da i ovu tužbu primim na sebe, bio bih sretan i blažen. Koliko imam udjela u radu oko prosvjećivanja Bunjevaca o tome neću da govorim jer je sada riječ o kazni.

Svaka misao zahtijeva svoju žrtvu, pa i bunjevačka. Ako se za nju moram žrtvovati, drage volje pristajem.

Svrha je našim izdanjima da šire prosvjetu među Bunjevcima, a mogu postojati samo pomoću narodne samosvijesti. Ovu svijest dižu i njeguju. Narod bez samosvijesti nije narod, nema iskrene pobožnosti niti pravog domoljublja. Treba, dakle, dopustiti da se i među Bunjevcima širi narodna samosvijest jer bez nje se sloboda ne može ni zamisliti.

Kažu da Neven ne piše u vjerskom duhu. I ovaj prigovor se može odbaciti. Što se tiče članka o santovačkim Šokcima, čemu se prigovara, izjavljujem da ja o tome vrlo malo znam. Jedan suradnik Nevena dobro je poznao prilike, vidio je tugu i žalost Šokaca, pa je napisao osjetljivi članak. Da je Neven imao pravo, sudim po tome što je i nadbiskup dao pravo Šokcima.

Prigovara se i bunjevačko-šokačkom kalendaru Danici. Preuzvišeni gospodin govorio je općenito, a nije iznio nijedne stvarne činjenice. Zato ne znam čemu se prigovara. Možda zato

što i Bunjevci imaju svoj kalendar? Zašto bi se i prigovaralo i Danici kada ju je po nalogu nadbiskupa pregledao svećenik Melkir Erdujhelji i nije ništa našao čemu bi se dalo prigovoriti. Sva su godišta Danice istovjetna duhom i sadržajem. Nema u njoj članaka u kojima bi narod odvratio od učenja mađarskog jezika. Ali Bunjevac ljubi svoj materinski jezik. Kada vidi da ga pojedinci, pa i same vlasti, zapostavljaju, onda je prirodno da će naši listovi i časopisi podići svoj glas u obranu svoga naroda. To je pravo zajamčeno ustavom. Zato je lakomisljeno i protivni se interesima države i Crkve kada traže od jednoga naroda da se odrekne najosnovnijih svojih prava i onda kada nisu u opreci s državnim interesima.

Čuo sam da spominju neko društvo kao „lapis offensionis“ (kamen smutnje). Po svoj prilici riječ je o Kolu mladeži. Ako je tako, onda protiv ovog društva može da govori samo zloba. To je društvo mladih i učenih ljudi kojima je cilj da šire prosvjetu u narodu različitim priredbama. Oni odgovaraju za sebe i nisu nužni da ih ja branim.

Na kraju još samo jedno. Ja i moji sumišljenici hoćemo da radimo da se ne nađe još jedan Ronai koji će reći o Bunjercima: „Ovaj narod nema duhovnih vođa. Učeni ljudi građanskog staleža prestali su biti Bunjevci, a svećenstvo izvan crkve nema s njime nikakve duhovne veze... Jednom riječju ovaj je narod duhovno napušten.“ Mi nastojimo da pobijemo tvrdnje Ronaija. Ako nam ovo ipak ne uspije, nećemo biti mi krivi. Sve ćemo učiniti što možemo. Odgovarat će, dakle, oni koji su bili tako smionci da su nepravedni bili prema našem narodu.

Ja sam uvjerenja da sam radio u plemenitoj i rodoljubivoj namjeri kada sam sve svoje slobodno vrijeme upotrijebio za promicanje prosvjete dobrog i napuštenog bunjevačkog puka.

Na osnovi ovih razloga ne mogu prihvatiti prijedlog da primim župu u Bogojevu. Vrlo mi je žao da se ne mogu koristiti očinskom brigom preuzvišenoga gosp. nadbiskupa. Lakše bi mi bilo kad bih podvostručio svoje prihode i vršio duhovnu pastvu među narodom koji govori

samo jednim jezikom. Ali u ovom slučaju kada mi prigovaraju i osuđuju me, zabranjuje mi savjest da postanem župnikom.

Ne odričem se položaja profesora vjeronauka jer sam izabran prije 14 godina i potvrđen po nadležnoj crkvenoj vlasti. To mi zabranjuje moja kršćanska savjest.

Molim u ime mnogobrojnih svećenika da nas nadbiskup obrani od tutorstva svjetovnjaka. Jer, kad bi nadbiskupijom mjesto ljubavi Duha Svetoga upravljala mržnja velikih župana ili strast druge gospode, onda nas poslušnost prema toj Crkvi ne bi vezala. (str. 57-59)

NASLJEDOVATI VELIKANE

Drago mi je što sam bar malo zavirio u bogatu riznicu misli, riječi i djelovanja našeg velikana, svećenika Paje Kujundžića. Bio je veliki borac za „krst časni i slobodu zlatnu“ našeg hrvatskog naroda, bunjevačkog roda. Bio je čovjek koji za života nije doživio neke velike uspjehe, ali čije se djelovanje i danas osjeća. Postavljam pitanje i sebi i drugima, jesmo li sposobni nasljedovati naše velikane, a ne samo sjećati ih se, diviti im se i zahvaljivati im. Danas imamo daleko više mogućnosti nego što je imao Pajo Kujundžić, ali moram priznati da takvu snagu, takvu ustrajnost i takvu ljubav u radu za dobrobit svoga naroda i svoje Crkve nemam. A, mislim ni drugi koji bi i po dužnosti to trebali činiti. Pred nama je, dakle, imperativ: nasljedovati naše velikane. Nasljedovati velikog rodoljuba i domoljuba, velikog svećenika Paju Kujundžića. ■

POLITIČKA I FINACIJSKA OSIONOST

Prema službenom tumačenju Agencije za borbu protiv korupcije Republike Srbije od 25. svibnja 2015. godine, zbog nepoštovanja Zakona o financiranju političkih stranaka predsjednik HNV-a i predsjednik Izvršnog odbora HNV-a mogli bi biti kažnjeni zatvorom u trajanju do 3 godine * Dopisom od 18. siječnja 2016. Agencija potvrdila da je podnela prijavu zbog nezakonitog financiranja stranke DSHV od strane HNV-a

Problem je bio očit od samog starta. DSHV je odlučio okupljati mladež prigodnim zabavama. To je dobro organizirano, prolazilo je u lijepom ozračju. Vodstvo stranke se povezivalo s mladima, mladima se davala nada, ako baš i ne za poboljšanje položaja, onda makar da nekome nešto znače. Puno se pazilo na vidljivost. Prostori u kojima su se iz godine u godinu organizirali skupovi nazvani "prela" bili su krasno dekorirani. Nacionalne, stranačke, državne zastave, ukrasi, prikladan protokol, govori uzvanika.

A stranka se dičila svojom mladeži. Kada mladež već nije korištena za politiku, makar se hvalila zabavama. Na momente je izgledalo kako se stranka pretvorila u plesnu udruhu. Ali, dojam je bio odličan. Potpora je stizala s nekoliko strana, uključujući i matičnu državu. Ali, Zakon o financiranju političkih stranaka u Srbiji zabranjuje financiranje iz inozemstva. Stoga je bilo neprikladno na licu mjesta pred medijima javno nabrajati sponzore te na koncu stranačke zabave iz Republike Hrvatske.

HNV KAO PROTOČNI BOJLER

Kako bi se to izbjeglo, netko se sjetio Hrvatskog nacionalnog vijeća, koje ima pravo primati donacije iz inozemstva. Tako je HNV ubačen kao protočni bojler kako se zakon ne bi više kršio. Ali, prigodom diskusije o rebalansu za 2014. godinu upravo je pitanje financiranja Prela mladeži DSHV-a u visini od 676.488 dinara izazvalo najveću buru. Predsjednik Izvršnog odbora HNV-a upravo je tako i objasnio da se ova manifestacija ne financira iz proračuna HNV-a, već da je riječ o donacijama, kao i da je HNV u tom smislu samo »protočni bojler« - objavila je Hrvatska riječ, tjednik čijim utemeljivačkim pravima titu-

lira upravo HNV. U tom novinskom članku stoji kako je vijećnik HNV-a pitao:

„Zašto pojedinci i privredne organizacije uplaćuju novac za HNV da bi to stiglo do političke organizacije, zašto ne uplate izravno sredstva? Može li HNV plaćati bilo što političkoj stranci?“

Vijećnik HNV-a i predsjednik DSHV-a je kazao kako Prelo mladeži DSHV-a jest osnovao DSHV prije sedam godina, i pet godina je stranka sufinancirala ovu manifestaciju, ali »u posljednje dvije godine, kako je priljev iz proračuna Republike Srbije u političku stranku bio sve manji i manji, DSHV je digao ruke od Prela mladeži i

Agencija za borbu protiv korupcije pokrenula postupak

Demokratska stranka prijavljena zbog (ne)djela koalicijskog partnera DSHV-a i HNV-a

Agencija za borbu protiv korupcije je 18. siječnja 2016. objavila kako je još 22. srpnja 2016. podnijela zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka zbog ovog inkriminiranog slučaja. Dopis Agencije prenosimo u cijelosti.

„Poštovani,

U svezi s Vašim zahtjevom od 12. siječnja 2016. godine, Agencija za borbu protiv korupcije (u daljnjem tekstu: Agencija) Vas obavještava da je 22.07.2015. godine podnijela zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka protiv Demokratske stranke i odgovorne osobe u političkoj stranci, zbog toga što izvješće o troškovima izborne kampanje nije podnesen u skladu s odredbom čl. 29. st. 2. Zakona o financiranju političkih aktivnosti, čime su izvršili prekršaj iz čl. 39. st. 1. točka 14. i st. 2. navedenog Zakona. Ovo stoga što Demokratska stranka i odgovorna osoba u političkoj stranci, u izvješću o troškovima izborne kampanje provedene povodom izbora za narodne poslanike Narodne skupštine Republike Srbije, održanih 16.03.2014. godine i ponovljenih na jednom biračkom mjestu 23.03.2014. godine, koji je podnesen Agenciji dana 23.04.2014. godine, nisu naveli podatke o porijeklu, visini i strukturi prikupljenih i utrošenih sredstava u iznosu od 302.400,00 dinara. Navedena sredstva su uplaćena 11.03.2014. godine s tekućeg računa Hrvatskog nacionalnog vijeća (Nacionalni savjet hrvatske nacionalne manjine), broj 355-0003200105880-50, otvorenog kod Vojvodanske banke AD Novi Sad, na tekući račun UR 'Sala Zorica' broj 220-0000000126476-31, otvorenog kod Pro Credit Bank AD Beograd, na ime konzumacije hrane i pića u cilju sponzorstva sedmog Prela Mladeži političke stranke Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, održanog dana 14.02.2014. godine u UR 'Sala Zorica' u Subotici, Batinska 47. S obzirom na to da je prema Sporazumu o zajedničkom sudjelovanju na izborima za narodne poslanike u Narodnoj skupštini raspisanim za 16. ožujka 2014. godine, zaključenim 07.02.2014. godine, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini bio koalicijski partner Demokratske stranke na tim izborima, Demokratska stranka je bila u obvezi da u izvješću o troškovima izborne kampanje navede i podatke o porijeklu, visini i strukturi prikupljenih i utrošenih sredstava njenog koalicijskog partnera.

Agencija za borbu protiv korupcije

Carice Milice 1
tel +381 11 4149 100
fax +381 11 4149 129

www.acas.rs

DSHV ne organizira Prelo mladeži.

„Prelo mladeži DSHV-a je radni naziv, a u organizacijskom odboru je puno onih koji apsolutno nemaju veze s DSHV-om. Kako to ne bi i u budućnosti izazivalo zabunu zašto DSHV, mi možemo i izbaciti to DSHV. Ali, Prelo mladeži je ocijenjeno u Ministarstvu vanjskih poslova u Državnom uredu za Hrvate izvan RH i u Gradu Zagrebu, kao jedan od najboljih projekata u hrvatskoj zajednici. Samo zahvaljujući tome što je svaki puta sve transparentno, svaki puta se obračuna sve prema donatoru, ta sredstva i dalje stižu. Sredstva su strogo namjenska, i strogo se vodilo računa da se niti jedan dinar ne po-

troši iz sredstava HNV“, kazao je predsjednik DSHV-a.

Vijećnik HNV-a je replicirao: „Moje pitanje je da li je dozvoljeno financirati stranačke manifestacije. Ne sporim da je to dobro urađeno.“

ŠTO ĆE PODUZETI AGENCIJA ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE?

Odgovor predsjednika IOHNV-a je bio da oko ovog pitanja „postoji temeljno nerazumijevanje“:

„Ovo nisu financijska sredstva HNV-a, u tom smislu ne financira HNV Prelo mladeži DSHV-a. Prelo mladeži DSHV-a nije pravna osoba i u tom smislu ne može primiti donaci-

je. Ali HNV jest pravna osoba koja može primiti donacije za potrebe organizacije Prelo mladeži.“

I time je rasprava bila završena.

Sve dok se nije pojavilo službeno tumačenje Agencije za borbu protiv korupcije Republike Srbije od 25.05.2015. u kojem stoji:

“Ukoliko bi strano fizičko ili pravno lice ipak uplatilo donaciju na račun političkog subjekta, politički subjekt bi bio dužan da tom fizičkom ili pravnom licu (donatoru) vrati novčana sredstva u roku od 15 dana od prijema sredstava, ili ako više ne postoji fizičko ili pravno lice (donator), da ta sredstva uplati na račun budžeta Republike Srbije. Politički subjekt koji ne bi postupio u skladu sa Zakonom, tj. ne bi vratio nezakonito stečena sredstva, izvršio bi prekršaj za koji je propisana novčana kazna za političku stranku od 200.000 do 2.000.000 dinara, a za odgovorno lice u političkoj stranci ili drugom političkom subjektu od 50.000 do 150.000 dinara.

Odredbom člana 58. Zakona propisano je da će se onaj ko daje, odnosno u ime i za račun političkog subjekta pribavi sredstva za finansiranje političkog subjekta protivno odredbama ovog zakona u nameri da

prikrije izvor finansiranja ili iznos prikupljenih sredstava političkog subjekta, kazniti zatvorom od tri meseca do tri godine. Rok u kome nastupa zastarelost za pokretanje prekršajnog postupka, za prekršaje propisane u Zakonu o finansiranju političkih aktivnosti, u skladu sa članom 41. Zakona, je pet godina od dana kada je prekršaj učinjen.

Imajući u vidu kako je recimo u popisu sponzorstava i donacija za 2013. godinu Vukovarsko-srijemske županije navedeno upravo kako je Nacionalni savjet hrvatske nacionalne manjine za obilježavanje manifestacije VI. Prelo mladeži DSHV-a dobio 15.260 kuna, ispada kako bi do 2018. godine DSHV i predsjednik stranke mogli biti kažnjeni globom, a predsjednik IO HNV-a ili predsjednik HNV-a doktor pravnih znanosti čak i zatvorom.

Naravno, malo je apsurdno u zatvor slati nekoga jer je uzeo sredstva iz inozemstva zarad organiziranja neke zabave. Još je gluplje što pravnici i političari smatraju kako su iznad zakona i da mogu raditi što žele, čak i protiv zakona, čak i ostavivši iza sebe pisane tragove. Dakle, kažnjava se osionost, a ne ta lijepa zabava.

Nebojša Puhalak

Dok mladi bježe iz zemlje, lopovi i pljačkaši napreduju

KAD LJIGAVCI POSTAJU BIZNISMENI

Koliko li samo puno gamadi gmiže k vrhu, uništavajući sve pred sobom, zaštićeni političkim kišobranom, doživljavajući metamorfozu

Kad se spomene riječ „izbjeglica“, odmah nas asocira na državu u kaosu, zahvaćenu ratnim razaranja, gdje najčešće stradaju nejač i sirotinja. Dakako, ima izbjeglica i s punim džepovima, a oni prvi hvataju tutanj, opskrbljeni novcem, samim tim i vezama.

No, ja ne želim pisati o toj vrsti izbjeglica, iako, osim ratnih razaranja i profila izbjeglica, gotovo da razlike i nema. I tu je država u kaosu, ali o tome samo ponetko ponekad poneki stidljivi redak napiše.

PRAVA MAFIJA JE POŠTENIJA OD POLITIČKE

Naime, radi se o mladim ljudima čvrsta morala, koji ne mogu i ne žele prihvatiti nakazu od politike koju kreiraju naši političari u sprezi s lopovima, pljačkašima i ološem svih fela. Koliko li samo puno gamadi gmiže k vrhu, uništavajući sve pred sobom, zaštićeni političkim kišobranom, doživljavajući metamorfozu. Od smrdljivih gusjenica nastaju leptiri; tj. od sitnih lopova i ljigavaca nastaju „biznismeni“. Dakako i dalje ostaju ljigavci i lopovi, ali sada *krupni!!!* Tu pre staje svaka logika i iole razumno objašnjenje.

S druge pak strane, postoje stvarno uspješni

ljudi, koji su pri tome i poštenu, koliko je to moguće, jer tko u mlinu radi, mora biti obrašnavljen, ali ne mora plivati u brašnu. Bilo je tu poštenjačina, koji su otvorena srca ušli u politiku, ali se iskvariše. Nisu izdržali.

Svi državni nameti nisu toliko kobni, kao politički harač. Tko to neće, slijedi uništenje. Pri tome nikog nije briga što će uništenjem perspektivnog poduzeća stotine pa i tisuće radnika ostati bez posla. Scenarij biva isti skoro uvijek. Puštaju se s lanca plaćenici, novinari (tisak, TV) koji iz niskomoralnog starta, uz zaglušujući lajež, kreću na žrtvu, usput se žaleći kako novinari nemaju slobodu pisanja. Točno. No, zato imaju veliku slobodu u izboru sise, s koje će naglavački visiti, poput šišmiša u tamnim i vlažnim špiljama i iz te svoje tame, odapinju otrovne strijele po želji financijera. Na mig „sisodršca“ ili „financa“, kao šišmiši u sumrak, ali ovi pred zoru, izlijeću naslovnice: eksplozija boja i pogrđnih riječi, te krupnija slova od formata lista. Kao afrički divlji psi, proždiru još živu žrtvu! To mu biva kao žuti karton, iliti javna opomena – prva. Krič je na vrijeme shvatio i sada drugoj državi plaća porez! No, tko se pouzda u pravdu, sisodrž podigne štrcaljku, bude se organi progona. Kad je konačno divljač u kavezu, poput ljenjivca,

spuštaju se tužitelji iz krošnja svojih sigurnosti, te počinje pravosuđe svoje epske procese, koji uglavnom završavaju neriješeno. Nije kriv, ali ni od njega ništa ostalo nije. Kojem je slučajno još toliko krvi preostalo, pokreće Strasbourg, te država velikodušno isplaćuje odštetu, dakako iz naših džepova, ali o tome više nema tko pisati, jer bi trebalo sada nekoga i pozvati na odgovornost. Tu sisa presahne!

Kod nas je to ipak olakotna okolnost, što se najčešće ne zna tko je istinski sisodržac. Ovi što rade na slavinama? – boranija! Ipak je prava mafija poštenija. Tamo se zna tko je kum i kome se ljubi prsten. Zar je naša država toliko jedna da ni poštnu mafiju ne može imati? Sramota!

DIPLOMU U DŽEP I PREKO CRTE

Zapravo, kod nas nema tko uhititi, bez griže savjesti. To bi tijelo prvo moralo uhititi svoje poslodavce, pa njihove nadređene i na kraju samoga sebe, a to ne biva u zemlji lopova. Imajući sve ovo u vidu, jedan mladi i perspektivan čovjek, koji odbija da mu obične političarske

ljige i glupsoni sole pamet, te da im plaća reket, a znajući da bez njih ne može napredovati, parkira kofere, pa s diplomom u džepu, preko crte. Nažalost, puno je onih čiji roditelji državnim novcem plaćaju fakultete i nimalo skroman i jeftin život diljem svijeta. Opće je poznato kako su političari najpametniji – stručnjaci za sve, a stražnjice im odgovaraju u svaku fotelju. Resurs nije bitan. Jednako se snalaze i po njivama, kao i kvantnoj fizici i nano-tehnologiji. Tu ne mogu a ne spomenuti Fidela Castra. Kad su se poneki usudili primijetiti kako im (poljo)privreda propada, osiono je odbrusio: Kako je to moguće, kad sam JA osobno napisao pravila? Takvih „kastrova“ je pun naš parlament, ministarstva, pa i šire. Pogledajte samo Sjevernu Koreju, pa Myanmar i Crvene kmere!? Njihovi političari također kreiraju i trasiraju sve, od ekonomije do sporta i kućnog ponašanja, pa je tako Din-Đum-Đon jednako stručan i pametan kao i Pi-Pin-Pong, bez obzira koji resor vodi i tu nije teško praviti rekonstrukciju vlade. Zašto ti naši vrli novinari ne pokažu državu koja je stvorila atomsku bombu, a pojela sve domaće životinje? Njima

se jedino hvalio onaj šašavi Milošević, za vrijeme sankcija. Tamo cijela nacija zaplače čim veliki vožd dobije kihavicu, ne daj Bože nešto gore. Pokušavam sebe zamisliti kako bih žvakao svog ljubimca *hajoša*, a dosta je debeo, oca mu kerećeg, bio bi sočan ražanj.

Osjećam kako bih ostao dužan čitatelju kad ne bih i plastično prikazao svu kvarnost, idiotizam i beskrupuloznost sustava koji stvara izbjeglice o kojima se uglavnom ne piše.

Kao što reče pokojni Đinđić, ali ja ću početi s vrha, jer sve su žabe podjednako velike i kvarne. U ovakvoj kaljuzi od države, predsjednik je onaj Šešeljev učenik skromnih intelektualnih mogućnosti, supermotiviran ogromnom željom za vlašću. Kako je samo cvilio sjedeći na stiroporu, poput pokisla kučeta, a u hlačama je vjerojatno nosio termofofor. Kako je samo otužno štrajkao glađu, dakako, pred kamerama, dok je pod dekom skrivao masne prste od prasetine. To je bi pravo *rialiti!*

Konačno, dokopao se vlasti i to ne svojom zaslugom, već Tadićevom glupošću, kada je sklopio pakt s đavolom u povijesnom pomirenju, a to mu Vojvodina nikad neće oprostiti.

NEŠTO MORAMO UČINITI

Pa, što reći o predsjedniku države? I nije tako sramota biti glup, samo je malo nezgodno i zato ne bi trebalo pokušavati (barem ne pred kamerama) govoriti (čitaj učiti) strane jezike. Isto mu ga dođe i s podizanjem vlastitoga rejtinga štančanim diplomama. Postane ti Baja onako preko noći „mr.“ ili čak „dr.“, a ne sjeća se ni faks kolega niti profesora. Dođe mu kao da je prespavao u kupeu od svog sela do Beograda, pa se nešto baš i ne sjeća suputnika.

Ej Vučko. Vučko – premijeru. Stvori prvo zdrave i jake institucije. Ako želiš zdravu jabuku, ne traži je na tržnici. Idi u voćnjak, pod drvo. Smanji broj zastupnika. Neka zastupnik ne odgovara stranci, već bazi koja ga je izabrala. Koliko zastupnika, toliko izbornih jedinica. Ovako, dok šef stranke postavlja zastupnike, dešava se da

i po koja starleta ukrašava skupštinu. Naravno, šefova ljubimica (moguće i kućna). No, nije to ništa novo. Još prije dvije tisuće godina rimski car Kaligula (čizmica) postavio je svog konja za senatora. Tako i naš parlament dosta dobro podnosi ljubimce i ljubimice.

Kad bi zastupnik znao da se mora vratiti u bazu ako ne radi dobro, potrudio bi se da u skupštinskoj klupi ne drijema „kao buha na pandurskom pendreku“. I tako, jednog lijepog dana, kad država zasluži veliko „D“, vratit će se *rode!*

Poslije ovakvog pisanja prožimlju me čudnih osjećaji. Ima li to smisla? Mislim da ima! Kad pogledam oko sebe, konstatiram kako su očividno mnogi ljudi, poglavito mladi, nestali, izgubili se. Krenuli su „negdje“, jer ova realnost u državi ne obećava ništa za bolji i kvalitetniji život. Nešto moramo činiti!

Stipan Vojnić
Stari žednik

IZBJEGLICE

Nafta diže pješčane oluje,
Leti dolar, rublja i valute,
Gusjenice, barut, -trasiraju pute
U kolone duge...
Bijede, gladi, -neizmjerne tuge.
Gaze jači po nejači!
Hladno more nemilice guta,
Svud plutaju i mali i stari.
Allah muči, a i Bog ne mari.
Pjesak klizi dok, blato se lijepi,
Za život se bore
I kljasti i slijepi.
U očima malim, pitanje je jedno,
Puno straha-ushnule suze,
Kad prestaje
Putovanje bijedno,
Kad će biti,
Života i smrti – gospodari siti?
Vijuga se zloslutna kolona.
Mnogi pate, al se neki late
Da zarade pride – poput Al Kaide!
Drugima je visila – zastavica ISIL-a!
Ako se ne varam fali Boko Haram!
Stoga Madžar – drotoš rampe pravi.
Svi ga pljuju, al pogleš i u Ptuju,
Žilet žice kujju!
Jadna raja – još jasnija vlada
Koja zgrće, dok joj narod strada.

Stari Žednik, 14. siječnja 2016.
Stipan Vojnić,
sa salaša

IN MEMORIAM
Stipan Vojnić
1950. - 2016.

Predugo traje kriza hrvatske zajednice u Republici Srbiji

BOLJET ĆE I PATRONA I MARIONETU

Oni koji su stvorili ovu komediju od hrvatske manjinske vlasti, štitali su je kao sebe da štite. Što i jest istina. Jedni su za druge vezali svoje interese, pa i sudbine. Zato agonija toliko i traje. Tko ne vjeruje, neka pokuša o temi razgovarati s nekim iz hrvatske diplomacije, ili iz bivše vlasti u Srbiji. I jedni su i drugi svoje zvjezdane trenutke dijelili sa svojim frankeštajnovskim čudovištem, bez ikakvog obzira na posljedice. Jednima je to već došlo na naplatu, a doći će i drugima. Samo će prašina biti veća.

Hrvatska zajednica u Republici Srbiji nalazi se u krizi jako dugo, u akutnoj fazi već više od desetljeća. Ta je kriza sveobuhvatna i rastače svaki dio nacionalnog organizma pojedinačno. Institucije su razorene, nefunkcionalne. Demokratski dijalog zatr. Sloboda izbora ukinuta. Sloboda

govora ušutkana. Kontrola javnih sredstava onemogućena. Političko djelovanje ne postoji. Kultura svedena na prizemni folklor. Inteligencija samoizolirana, s gađenjem distancirana.

Manjinska je „vlast“ u posljednjih desetak go-

dina na hrvatsku zajednicu ostavila posljedice otprilike kao i Miloševićeva uprava na Srbiju: ništa se više ne može popraviti, potreban je restart. Istinski diskontinuitet s onim što postoji i što kao kancer guta i najmanju ćeliju zajedničkog tkiva.

NITKO NIJE HTIO SLUŠATI

Svi dosadašnji pokušaji da se stanje popravi bili su neuspješni. S obzirom da je naknadna pamet jedina prava pamet, danas se pouzdano može reći kako su svi pokušaji bili neuspješni jer su bili pogrešni. Nije pomoglo osnivanje paralelne stranke koja se u suštini nije puno razlikovala od svog originala. Nisu pomogli ni pokušaji da se nepotističko upravljanje zajednicom spriječi stihijnim akcijama. A nije od pomoći bio ni pokušaj da se animiranjem Hrvata iz građanskih stranaka ogranični provincijalizam koji tako zrači iz vodstva HNV-a i DSHV-a. Ekipa na vlasti imala je potporu protiv koje se nije moglo. Oni koji su ih stvorili, štitali su ih kao sebe da štite. Što i jest istina. Jedni su za druge vezali svoje interese, pa i sudbine. Zato agonija toliko i traje. Tko ne vjeruje, neka pokuša o temi razgovarati s nekim iz hrvatske diplomacije, ili iz bivše vlasti u Srbiji. I jedni su i drugi svoje zvjezdane trenutke dijelili sa svojim frankeštajnovskim čudovištem, bez ikakvog obzira na posljedice. Jednima je to već došlo na naplatu, a doći će i drugima. Samo će prašina biti veća.

POMAŽE SAMO RESTART

A, da se odlučivati moglo ovdje, kod kuće, restart bi se već davno dogodio. Broj izjašnjenih Hrvata ne bi bio u stalnom opadanju, politički utjecaj zajednice bi postojao, Hrvati bi imali poseban birački popis, mediji na hrvatskom bi bili čitani, gledani i slušani, a kvaziintelektualna elita hrvatske zajednice bila bi tamo kamo i spada.

I nije da nema alternative. Treba je samo pustiti da radi, ohrabriti je da djeluje. Otkinuti se od patronski nastrojenih dušobrižnika izvan zajednice, kojima Hrvati ovdje služe samo radi bezbrižnog mandata na državnim jaslama. U

atmosfera slobodnih izbora ljudi bi se, bez ikakve dvojbe, odlučili za one koji nude budućnost, naspram ovih koji nude prošlost. Odlučili bi se za pristojne i pametne, umjesto za ove koje imamo. Za sposobne, ugledne i uspješne u svojim profesijama, umjesto za tatine sinove bez dokazanih kvalifikacija. Za ljude širokih shvaćanja i tolerantne, umjesto za ove koje nisu birali, a koje trpe.

Ljudima treba dati mogućnost izbora i veći dio posla bit će obavljen. Ali će tada i mnogi interesi biti ugroženi. Privatni, osobni interesi. Zato se mogućnost slobodnih izbora čini tako dalekom.

ZAVRŠITI POSEBAN BIRAČKI POPIS

Ali, to je jedini put. Nema drugog puta do završetka posebnog biračkog popisa, usprkos opstrukcijama kojima pribjegavaju čelnici zajednice, svjesni da će demokratski izbori označiti njihov politički kraj. Zato se tako grozničavo drže slova zakona napisanog po njihovoj mjeri i na njihovu inicijativu, kao svojevremeni ustupak Demokratske stranke svom nezahtjevnom, ali i beskorisnom koalicijskom partneru DSHV-u, na temelju kojeg Hrvati svoje predstavničko tijelo ne biraju na neposrednim, demokratskim, tajnim izborima, nego na delegatskim (elektorskim) izborima na kojima tata bira sina i sve druge oko njega.

Jednog od zaštitnika ove odrođene hrvatske manjinske kaste više nema u realnoj poziciji da ikoga štiti (DS je u oporbi, tu će vjerojatno i ostati), a drugi (hrvatska diplomacija) još uvijek se ne usuđuje odreći se svoje marionete. Šteta, što se duže čeka, više će boljeti. I patrona i marionetu.

Zvonimir Perušić

HRVATSKA ZAJEDNICA PRED RUBIKONOM

Europske integracije ne jamče poboljšanje položaja hrvatske zajednice, već je potrebna unutarnja kohezija

Proteklih desetljeće i pol hrvatske zajednice u Srbiji proteklo je u pokušajima dostizanja statusa koji imaju ostale, "stare" manjine. I učinjeni su veliki koraci na koje se može biti ponosan. Mada, najveći dio uradila je država pod utjecajem izvana, čemu su se institucije nekad s većim, nekada malo s manjim uspjehom uspjele prilagoditi.

Republika Srbija i Pokrajina Vojvodina utemeljile su ključne institucije: NIU „Hrvatska riječ“, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatsko nacionalno vijeće. Učinjen je velik posao i blizu smo da se u tako kratkom razdoblju izjednačimo s manjinama koje preko pola stoljeća uživaju taj status.

STANDARDA ZAPRAVO NEMA!

Vodeće osobe hrvatske zajednice žive u svojoj ideologiji otvorenog društva, koju su nametnule cijeloj zajednici. Kao što je cijelom društvu Srbije projicirana europska budućnost, tako se i borba za prava hrvatske manjine na način korištenja vanjskih čimbenika uzima zdravo za gotovo. Lideri hrvatske zajednice smatraju kako će europske integracije Srbije biti način za poboljšanje našeg statusa. Ali, od tih velikih

teorija i velikih riječi ne uviđaju plastičnu realnost. Srbija je toliko podignula manjinske standarde da je zapravo iznad europskog prosjeka. Konkretno, ona je među vodećima. U nekim EU državama manjinama nije dopušteno imati dvojno državljanstvo, u drugima nema manjinskih vijeća. Manjine ne mogu imati dvostruko državljanstvo u Njemačkoj, Slovačkoj itd. U Rumunjskoj nema manjinskih vijeća, mada imaju više problema nego Srbija. U Francuskoj je situacija još gora. Mnoge manjine u Europi dobivaju sredstva za kulturu, ali recimo nemaju prava na škole. Manjinski standardi u EU pa ni u OEES nisu postavljeni jednoznačno i nisu obvezujući. To, da se naši lideri pozivaju na dalji napredak putem pritiska izvana je zapravo iluzija.

Napredak je jedino moguć putem suradnje iznutra. Tu je problem, jer naši lideri ne umiju pružiti ruku suradnje ni sunarodnjacima s druge liste, ni onima koji su se odvojili u Bunjevačko nacionalno vijeće, a ni nositeljima državnih funkcija.

KRAH EUROPSKOG SNA

Ideologija otvorenog društva je na svjetskoj razini pred kolapsom. Navala ekonomskih mi-

granata pokazala je njegovo pravo lice. Ljudi iz Srbije i drugih država koji su mukotrpno morali stajati u redovima radi viza, podnositi dokaze o svom zaposlenju i imovini, koji su morali mijenjati osobne iskaznice i putovnice, sada su pozvani da preko svog teritorija bez ikakvih dokumenata, mimo službenih graničnih prijelaza puštaju stotine tisuća izbjeglica i migranata. Vidi se kako se standardi primjenjuju selektivno i da cijela stvar nema smisla. Naseljava se stanovništvo kojem je ova civilizacija kompletno strana. Sama Europa i Europska unija se mijenjaju takvom brzinom da sve postaje upitno. Zabranjuje se javno prakticiranje kršćanstva, dopušta se šerijatska policija.

Dok se vodstvo naše zajednice žali na par nedostajućih udžbenika – a zapravo im udžbenici trunu u skladištu – dotle mnoge manjine u OEES-u sanjaju o tome da dobiju pravo na školovanje na vlastitom jeziku. Dok se naši predstavnici fokusiraju na to da dobijemo zajamčeno mjesto u Skupštini Srbije, neke EU države nekim svojim manjinama ne daju ni pravo državljanstva. A recipročnost Srba u Hrvatskoj nam također ne ide na ruku, jer procentualno Hrvata u Srbiji ima 5 puta manje nego Srba u Hrvatskoj, tako da u startu ni ne možemo očekivati ista prava. A ono što je najvažnije za Hrvate u Srbiji, pravo službenog pisma nama zakon jamči s 15 posto populacije, po stječenim pravima imamo i u Subotici s 10 posto – dok je u Hrvatskoj to 30 posto. Dakle, bolje nam je da šutimo o reciproč-

nim standardima i pomoći inozemstva ili matične države.

ZAGLAVLJENI U ILUZIJU

Položaj hrvatske zajednice je mnogo delikatniji nego što se doima. Lako je biti bukač i tražiti više prava, ali nas to neće nigdje odvesti. Jer i ono što se dobije – ne čuva se. Dobili smo pravo na škole, učenika je sve manje. Dobili smo pravo na zastupnika putem prirodnog praga – DSHV nikad nije izašao samostalno na izbore.

Atmosfera u svijetu se mijenja, nakon svega zlog što se desilo u Ukrajini i Siriji ove i protekle godine, Europa nema snage ni vremena za teme koje predsjednici najvažnijih hrvatskih institucija u Srbiji žele nametnuti. Da bi se opstalo, potrebno je zidati na zdravim temeljima, a ne na verbalnoj neobvezujućoj potpori iz inozemstva. Stoga, Rubikon je pred nama. Ne može se dalje ići stazom kojom smo išli 15 godina. Vrijeme je za novo. Ako lideri ne budu mogli pratiti promjene, ili će povući sve za sobom u propast, ili će morati predati mjesto novim ljudima.

Kao što se nisu snašli s problemom Radio Subotice, ako ne promijene diskurs neće se snaći ni s drugim što je na vidiku ili izvan obzora. Postat ćemo kukači koji su svima dosadili. Stoga umjesto pozivanja na mrtva slova na papiru, valja praviti realne strategije i davati im života.

Nikola Perušić

Autentičnost bunjevačke nošnje

SREBRNE KOPČE I PUCA OD ZLATA ILI SREBRA

Specifičnost je u ručnoj izradi, količini i oblicima, kojima naglašavaju ljepotu i raskoš, bilo da su prišiveni na prsluku, košulji, otunčici ili mideru

Autor: Marinko Piuković

Materijalno blagostanje Bunjevaca u Bačkoj utjecalo je da je jedno od njihovih glavnih obilježja skupocjenost materijala i pozamanterije od kojih se izrađuju njihove narodne nošnje. Jedan od karakterističnih detalja koji čine bunjevačku nošnju tako skupocjenom i autentičnom

su srebrne kopče i *puca* (dugmad) od zlata i/ili srebra. Njihova autentičnost je u ručnoj izradi, količini i oblicima, kojima naglašavaju ljepotu i raskoš, bilo da su prišiveni na prsluku, košulji, *otunčici* ili *mideru*; tako ukomponirani, daju svojstvenu originalnost ovoj tradicijskoj odjeći.

PUCE

Puce se najčešće upotrebljava pri izradi odjevnih predmeta: zakopčavanjem odjeće (upotrebom puca) dva komada tkanine drže se zajedno. Pored svoje osnovne namjene, ono može služiti i kao ukras ili modni detalj. U primijenjenoj umjetnosti puce može biti malo remek djelo, dok u zanatskom obrtu ono može simbolizirati određenu narodnu umjetnost. Primjerice, krupno filigransko puce u šibenskom kraju bilo je simbol društvenog statusa, istaknut na odjeći. Šibensko puce je kroz povijest imalo važnost sličnu oružju i vojničkom ordenju, jer su ga na odjeći nosili samo muškarci. Takav vid tradicijskog ukrašavanja pucama kod Bunjevača u Vojvodini nije zabilježen. U bunjevačkoj narodnoj nošnji kod muškaraca, srebrna i zlatna puca korištena su za zakopčavanje prsluka i košulja; niz od 25 ili 30 srebrnih puca na prsluku činio je vrlo lijep detalj na svakom muškarcu i mladiću. Na dan vjenčanja bunjevački đuveqija

(mladoženja, ženik) oblačio je plišani, *kumaš-ni* ili svileni prsluk sa srebrnim pucama, koji se nosio kasnije i u drugim prigodama. Crni prsluk od platna sa srebrnim pucama bio je najčešće neizostavni dio svakodnevnog oblačenja, pogotovo kod starijih muškaraca, koji su ga oblačili do kraja života.

KOPČE

Nošnja određenog kraja razlikuje se od ostalih po svom obliku, materijalu, kombinaciji boja, i prepoznaje se po specifičnim detaljima, pa čak i po posebnoj namjeni. Ženska svečana bunjevačka narodna nošnja ističe se svojom otmjenošću i vrlo skupocjenim materijalima od kojih je izrađivana. Pored raznih brokata, svila i kumaša korištenih za izradu nošnji, gornje suknje su dodatno ukrašavane skupocjenim zlatnim čipkama, žinorima (vrpcama) i *portom* (tvorničke trake širine 5 do 7 cm). Također, dijelovi nošnje za gornji dio tijela ukrašavani su skladnim detaljima; primjerice, *otunčica* je za zakopčavanje mogla imati zlatna i/ili srebrna puca, a *mideri* (ženski prsluci) srebrne kovane kopče. Kopče na

mideru su, kao i puca, vrlo prepoznatljiv detalj ove nošnje; one su, pored svoje osnovne namjene kopčanja, predstavljale autentičan ukras na *mideru*. Kroz povijest mogu se naći *mideri* s tri, četiri ili pet pari kopči. Pored *čurdije* (ženski odjevni predmet, bogato ukrašen) koja je jedan od najskupocjenijih dijelova ženske bunjevačke nošnje, *mideri* su podjednako dragocjeni i značajni. Savršeni sklad boja, izbor materijala, u kombinaciji sa zlatom vezene bijele košulje posebne umjetničke izrade i *midera* pravljenog od *kumaše* (baršuna) ili svile, ukrašenog zlatnom čipkom ili *portom* i srebrnim kopčama, po mnogima je najljepši dio bunjevačkog *divojačkog ruva*. ■

Iz starih rukopisa

PRAZNOVJERJE BUNJEVAČKIH HRVATA

Priredio: Alojzije Stantić

Marko Kopunović, svećenik Subotičke biskupije, dobar poznavatelj bunjevačkih narodnih običaja i ljubitelj svoga roda, kroz dvadesetak godina skupljao je podatke o praznovjerju bunjevačkih Hrvata, kad je praznovjerje bilo sastavak života naših praotaca, baš kao i drugih naroda iz našeg susjedstva i dr.

Skupljeno je opisao u knjizi *Praznovjerje bunjevačkih Hrvata* 30. rujna 1955. Ovim se radom spremao doktorirati. Smrt ga je spriječila do kraja tu nakanu.

Priredivač ovog teksta je u povjerenju dobio na čuvanje dvije velike kutije na papiru bilježaka i drugih izvora za knjigu koju je Kopunović pripremao. Uz te dvije kutije dobio sam i (izvorni) rukopis, knjigu, istipkanu pisaćim strojem na A4 formatu papira na 261 strani. Knjiga nosi naslov: *Praznovjerje bunjevačkih Hrvata*.

Zadržat ću se sa nekoliko ulomaka na opisu kako su bunjevački Hrvati uvažavali matrijarhat i kako su ga u starini i stvarno i provodili. Zahvaljujući uredniku časopisa *Revija Dužijanica*, koji uvažava vrijednost spomenutog rukopisa, ovo će biti prvi pokušaj objelodanjivanja dijelova građe iz rukopisa M. Kopunovića.

(...) Kod bunjevačkih Hrvata još i sada se opazaju tragovi matrijarhata. Tako očevu majku nazivaju svi u kući „mama“. Nju svi štuju kao neko božanstvo, ta zapravo ona je nekada vršila u obitelji svećeničke funkcije. Tako još i sada je u živoj uspomeni, još i sada je živa tradicija, da je „mama“ tj. očeva majka prisvajala sebi pravo, da blagosilje

novu kuću ili novi salaš, prije nego se uđe stanovati u kuću ili salaš. (...)

(...) „Mama“ na ovaj način blagosilje novu kuću ili novi salaš: uzima sv. vode od Tri kralja i moli neke molitve i škropi vodom cio stan i sve prostorije, gdje će se stanovati i nadalje blagosilje i sve ostale prostorije, gdje će se smjestiti živina i stoka.

Kada se ulazi u novu kuću ili u novi salaš „mama“ uzima malo kruha, soli, novca i prva ona uđe u novu kuću ili u novi salaš i to sve stavi stavi na stol i kaže Hvaljen Isus i Marija i tek onda ostali mogu ući za njom unutra.

Prije nego se usele u novi stan, prve noći „mama“ zatvori u sobu novoga salaša ili nove kuće kokošku, psa ili mačku, jer ako se netko od članova obitelji useli prvo u novu kuću ili novi salaš, onda će netko od obitelji ubrzo umrijeti. A da se to ne dogodi, zato prve noći zatvaraju u stan kokošku, psa ili mačku.

„Mama“ uzima kruh u ruke i svjesno ga unaša u kuću i stavlja ga na stol, kao ona osoba koja ga pripravlja i zarađuje. Na stol stavlja novac i sol.

Na Badnju večer ulijeva se vino u čašicu i od toga vina prvo pije domaćin, ako je domaćin sama „mama“, onda ona sama pije i daje ostalima da piju i ono im što ostane od toga vina, gasi se mala svjećica, koja se nalazi u zelenom žitu.

Mater šalje rakijare u nedjelju. Kada zaručnik ili zaručnica polazi na vjenčanje, majka ih blagosilje sv. vodom od Tri kralja. Majka daje svojoj kćeri dvije kocke šećera i ona to ponese na vjenčanje. Kada

se večera svrši, mladenci se povuku u svoju sobu i tamo zajedno pojedu taj šećer i tu jabuku podijele među sobom, da im život sladak i sretan bude.

Sve nas ovo možda podsjeća na ona vremena kada je majka bila gospodar u kući, a ne otac, kada je majka raspolagala imovinom, a ne otac, kada je majka vršila neke svećeničke čine, u obitelji, a ne otac ili svećenik. (...)

(...) Još i sada ima u mnogim bunjevačkim obiteljima da „mama“ odlučuje, što će se kupiti/kakva odijela i kada i komu, što će se sijati, saditi, što će se prodavati i na što će se upotrijebiti novac. Ona odlučuje kada će se nešto prodati od zemlje i

kupiti novi kompleks zemlje. Ona igra najveću ulogu kod ženidbe i udadbe djece i unučadi. Bez njenog savjeta i privole ništa se ne smije učiniti. Što ona zabrani ili naredi, to je bilo više nego sveto u mnogim bunjevačko-hrvatskim obiteljima. (...)

(Tekstovi preuzeti iz rukopisa knjige Marka Kopunovića: *Praznovjerje bunjevačkih Hrvata*, Subotica, 30. rujna 1955. str. 46, 47, 48).

Poznata su mi tri gospodarenja imovinom u salašarskom domazluku kojeg je vodila „mama“. Njih ću ostavit na miru jer je tekst posvećen sjećanju na uradak Marka Kopunovića.

mājka¹ – **1. a.** žena koja je rodila jedno ili više djece; **b.** ona koja je rodila u odnosu na one koje je rodila; mama; **c.** ženka koja je donijela na svijet u odnosu na mladunčad: **2. pren. a.** ono od čega što potječe [~ *priroda*]; **b.** onaj koji štiti i pomaže [*sirotinjska* ~a]; **3.** za pojačavanje prijetnje [*nećeš (hoćeš) majci*]

mājka² – **1.** majčina ili očeva mati; baka; **2.** izuzetno brižna mājka¹ [koja je najbolja ~ na svi-

jetu]

māma – v. *mājka*

(Mađarska etnologinja mr. Valerija Devavari visoko je vrijednim ocijenila istraživanje autora. Pokušao sam s ponekim našim *pridnjacima* rasprijetat o ovom istraživanju, al nisam naišao na osvrt. Kanim ovaj rad ostaviti pouzdanoj arhivi. Tko zna, možda će tkogod vremenom uočiti ovaj rad i o njemu znanstveno drugačije suditi.) ■

VOZIDBA ŽITA

Ris je urađen učisto kad je posljednji snop mršavine sadiven čelo krstina. Žito je u u krstinama dozrivalo nekoliko nedilja. Čim su ratari posli risa dospili uvezli su žito u guvno sadili ga u kamare otkaleg će ga ovrć.

Riči su iz Ričnika/rječnika govora Bunjevački Hrvata oko Subatice^a A. S., koje su ratari hasnirali u vozidbi žita.

âlaš^{a1}

mađ (állás – stajanje, stanje, služba, stalak) **1.** stalak na *kamari*. U kamaru se zabodu dva *koca*, na njih postave daske s kojih se dodaju snopovi uvis; **2.** pomično proširenje gornjeg dijela *kasle*; **3.** stalak, naprava na koju se nešto stavlja ili na kojoj nešto stoji

âlika/aljika^a

alka, tur. (halka) **1.** manji obruč od kovine, kari-ka; **2.** opleteno dvostruko uže, na jednom kraju sa otvorom, na drugom kraju sa valjkastim komadićom drveta, veže se govedu oko rogova i za povodac

čatlo(v)^a

mađ. (csatló – prečaga na kolima) drvena mot-ka, *okrugljača* debljine 10 - 12 cm, dužine oko 2,5 m, stavlja se na seljačka kola preko *lotra* kod *livči*, a na njih uzdužno *pomoćnice*, tako se dobi-je širok okvir za tovar kabastog tereta; *paočnjak*

čita^{a*}

u sadjevanju *kamare* snopova strni žitarica pre-

ostali snopovi sadjeveni u polukrug čelo *kama-re*; *ždribe*

grabljačina^a

1. sakupljeno trunje od kabaste stočne hrane i prostirke u guvnu; **2.** sa *strnike* grabljama sku-pljeno vlače poslije pokošena žita, *mršavina*, *ograbina*

gumno^a

gumno, **1.** mjesto na kome se vrši ili mlati žito; **2.** mjesto gdje poljodjelac odlaže kabastu stoč-nu hranu; *piću* i *nastor*; slamu za stoku koja se ravnomjerno raspoređuje po podu

kajase^a

tur. (kajasa – remen, pojas od sablje) dugački kožni remeni za upravljanje konjima

kalanćo(v)^a

mađ. (koloncz) **1.** ukrasno remenje na konjskoj ormi, kožna kita, kićanka, resa na hamovima; **2.** vrsta šaljive podvale poslije složene *kamare*

snopova pšenice (vreća napunjena ciglicama, sitnim kamenjem i sl. kojima donosioca nasamare (upozorenje: pazi, da ih ne razbiješ, da u dodiru sa zemljom ne primjeti da ne nosi staklo); 3. na žicu s oba kraja svezana opeka, prebačene preko stoga slame, sijena i sl. radi zaštite stoga u cjelini od vjetra

kamara^a

grč. (kamara – prostor sa svedenim krovom) hrpa, gomila u stog složena slama, sijeno, snopovi pšenice i sl.

kamaraš^a

v. kazaloš

kazaloš^a

mađ. (kazal – kamara, stog) čovjek koji *sadiva* kamaru žitnih snopova, slame i sl., *kamaraš*

klas^a

cvast na stabljici strni žitarica i trava u kojemu se razvija zrno, *vlat*

kočijaš^a

od kočija *mađ.* (kocsi /koči/ po imenu mjesta Kocs u Mađarskoj, gdje su u 15. stoljeću pojavilo prvo takvo vozilo) **1.** osoba koja u zapregi upravlja konjima; **2.** probušen kraći komad drveta ili parožak drvenih vila kroz koje kočijaš provuče *kajase* i zabode ih u snop žitarica kada ih prevozi u *guvno*

kola^a

1. zaprežno vozilo na četiri kotača [laka (kratka, mala)~ za osobe i teret; teretna ~; svečana ~ fi-jaker, taljige, karuce i dr.] dužina kola je od 7 šuki i veća do 12 šuki; **2.** količina rasutog tereta u povišenim *lotrama*

krstine^a

pokošeni složeni snopovi žita, ječma ili ova, nalik na križ, s klasjem okrenutim unutra [~ švapske od 12 uspravno i u krug složenih snopova; [risarske ~ od 18 snopova, mašinske~ (od samo-vezačice) od 22 snopa] dolnji snop s klasjem na zemlji je *kurjak*, a vršni snop *popo*

listve^a

ljestve *pl. tantum*; pomagalo za penjanje i silaženje, sastoji se od dva uporedna, jednako dugačka komada spojena prečkama na pravilnim razmacima

lotra^a

1. stranice seljačkih kola; **2.** zapremina tovarnog prostora između *lotra*; **3.** količina tereta natovarena u *lotra*

moba^a

etnol. običaj solidarnosti, skupljanje ljudi na zajedničkom obavljanju poslova koji traže mnogozajedničku ispomoć ljudi u obavljanju većeg posla vremena (žetva, kosidba, čihanje perja, komušanje kukuruza itd.) [*skupiti se na ~u*]

mršavina^a

sa strništa grabuljama skupljeno klasje nakon pokošena žita, *ograbina*, *grabljačina*

ograbina^a

1. sakupljeno trunje od kabaste stočne hrane i prostirke u guvnu; **2.** sa *strnike* grabljama skupljeno vlačje poslije pokošena žita, *mršavina*, *grabljačina*

parožak

šiljasti krak na vilama ili na rogu srndaća, jelena

patak^a

1. mužjak *patke*; **2.** po dva krajnja unakrsno metnuta snopa na vrhu *kamare* pšenice ili ječma, s raširenim klasovima prema vani

patka^a

1. ptica široka pljosnata kljuna: divlja ~, domaća ~; krža ~ itd.; ☒ ~ i na ledu posrne – i najvještiji može pogriješiti; novinarska ~ - izmišljena konstrukcija kao istina; **2.** vršni snopovi na *kamari* pšenice ili ječma između *patkova*; **3.** posuda za mokrenje ležećih bolesnika

podina^a

donji dio žitne *kamare* u kojoj je klasje snopova okrenuto unutra

pomoćnica^a

1. bagremova *okrugljača*, dužine oko 5 m, stavlja se i veže preko *čatlova* pa se na kola može više natovariti kabastog materijala; **2.** ona koja pomaže u čemu

povlata^a

gornji dio žitne *kamare* s klasovima okrenutim vani

priprezat^a

raditi s više kola nego zaprega, jedna prazna kola su uvijek na utovaru ili kola s teretom na istovaru

prten put^a

zemljani put, *litnji put*; put kroz polja, kroz šumu, mekan put

ris^{a1}

od *mađ.* (*réz* – dio) **1.** ručni žetveni radovi, **2.** usluga plaćena u naturi *risarima*, *mašinaru* u vršidbi; **3.** vrijeme žetve (početak od oko sv. Antuna – *ris* ječma do početka druge polovice srpnja završetak *risa* ova krajem srpnja)

risar^a

žetelac, kosac, onaj koji ručno kosi zrele strne žitarice; koji u košenju strni žitarica strojevima *snosi* snopove i sadjeva ih u *krstine*

sădit^{a1}

složiti (snopove žitarica, sijeno, kukuruzovinu...) u *krstine*, *kamaru*, *badanj*

snop^a

veći broj predmeta povezanih tako da ostanu na okupu u svrhu lakšeg rukovanja [~ pruća; ~ trske; ~ žita; ~ kukuruzovine; itd.]

snopljar^a

onaj koji dobacuje snopove žita kazalošu na ka-

maru ili doboški na vršalicu

strnika^a

strnište, njiva strni žitarica poslije košenja, sa ostacima korena u zemlji, *strnokos*, *strn*; *strnjika*

strnokos^a

v. *strnika*

šarage^a

njem. (*Schragen*, *mađ.* *saroglya*) koš, **1.** zadnji dio u kolima [velike~]; **2.** prednji i stražnji pomični dio seljačkih kola sa šipkama (*prutovima*) provučenim kroz drvene okvire **3.** dio koji zatvara prednji i zadnji prostor između stranica i šaraga kola

šuk^a

ovlašna mjera za duljinu širine dvije čovječje šake s ispruženim i spojenim palcima, približno odgovara mjeri *stopa*, *šuv* (od *njem.* *Schuhe* – cipela, toliko je prosječno dugačka cipela, opatak, ~ 32 cm.)

uzde^a

dugačke *prtene kajase* za upravljanje konja u kretanju, osobito u vuču poljodilskih strojeva i opreme (plug u oranju, vozidba žita ju kolima i sl.)

vile^a

drveno ili željezno rašljasto oruđe s dugom drškom i više drvenih ili željeznih krakova za nabiranje trave, slame, i dr. [željezne: s dva kraka ~ za snopove žitarica; s dva kraka ~ za vađenje šećerne repe; s četiri kraka ~ za stajnjak, slamu i dr.; s četiri kraka i dugačkom drškom za paljenje dlake na zaklanom tovljeniku; sa šest ili više krakova za sitan kamen; drvene s tri kraka ~ za travu, sijeno i dr.]

vlat^a

klas, cvast, više cvjetića iste biljke koji oblikuju naoko jedan cvijet (u obliku šeširića, krunice, metlice, grozda itd.) [~ pšenice, kukuruza, trske itd.]

vozidba^a

voženje; prijevoz *kolima* snopova strni žitarica iz *krstina* sa *strnike* u guvno za *sādivanje* u *kamaru* radi vršidbe

vožit^a

voziti; **1.** 1, (što) upravljati prijevoznim sredstvom; **2.** kretati se (o vozilu); **3.** (se, čim, u čemu) kretati se u vozilu; **4.** (koga) prevoziti [~i *smo žito sa njive*]

žito^a

1. pšenica, jednogodišnja biljka *lat.* *Triticum*; 2. zajednički naziv za sve žitarice

ždribe^a

1. mladunče konja dok sisa, **2.** manji broj preostalih snopova od sadjevanje žitne kamare, složeni polukružno i naslonjeni uz čelo kamaru

VEZAN ZA ZEMLJU

U svom dječastvu, prije pola stoljeća,
Dugo sam znao boraviti na brijegu
Kod ulaza u Rastušje, u ljetna
Predvečerja, među grmljem borika
Čekajući u tišini, na travi, bos,
Da se pojavi Večernjača i za njom
Druge zvijezde na nebesima pa da započne
Noćni razgovor u beskrajnom prostranstvu.

Zvijezde su me dozivale, a ja sam ih
Osluškiavao, okovan i vezan
Uza zemlju koja me kao sina
Zagrlila objema rukama, čvrsto
I ne pušta me do dana današnjeg
Iz svog zagrljaja, iz okova, iz ropstva...

Dragutin Tadijanović

POPIS AUTORA I VLASNIKA FOTOGRAFIJA

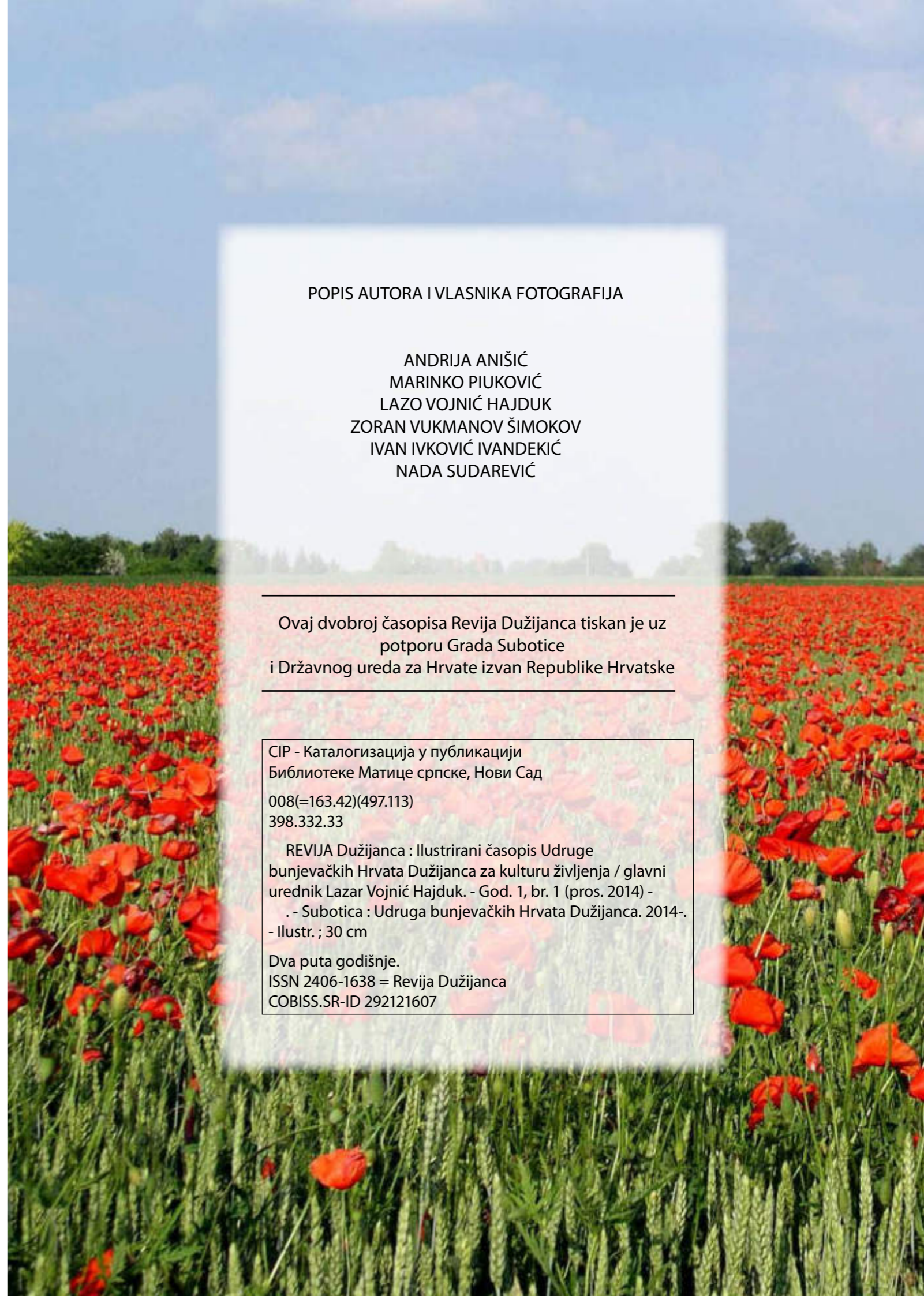
ANDRIJA ANIŠIĆ
MARINKO PIUKOVIĆ
LAZO VOJNIĆ HAJDUK
ZORAN VUKMANOV ŠIMOKOV
IVAN IVKOVIĆ IVANDEKIĆ
NADA SUDAREVIĆ

Ovaj dvobroj časopisa Revija Dužijanca tiskan je uz
potporu Grada Subotice
i Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад
008(=163.42)(497.113)
398.332.33

REVIJA Dužijanca : Ilustrirani časopis Udruge
bunjevačkih Hrvata Dužijanca za kulturu življenja / glavni
urednik Lazar Vojnić Hajduk. - God. 1, br. 1 (pros. 2014) -
. - Subotica : Udruga bunjevačkih Hrvata Dužijanca. 2014-
- Ilustr. ; 30 cm

Dva puta godišnje.
ISSN 2406-1638 = Revija Dužijanca
COBISS.SR-ID 292121607

ISSN 2406-1638

9 772406 163009